

LYMFATICKÝ SYSTÉM

Petr Vaňhara
2022

MUNI Department
MED of Histology
and Embryology

- **Principy imunitní odpovědi**

- Epiteliální odpověď
- Vrozená a získaná imunita
- Humorální a buněčná imunita

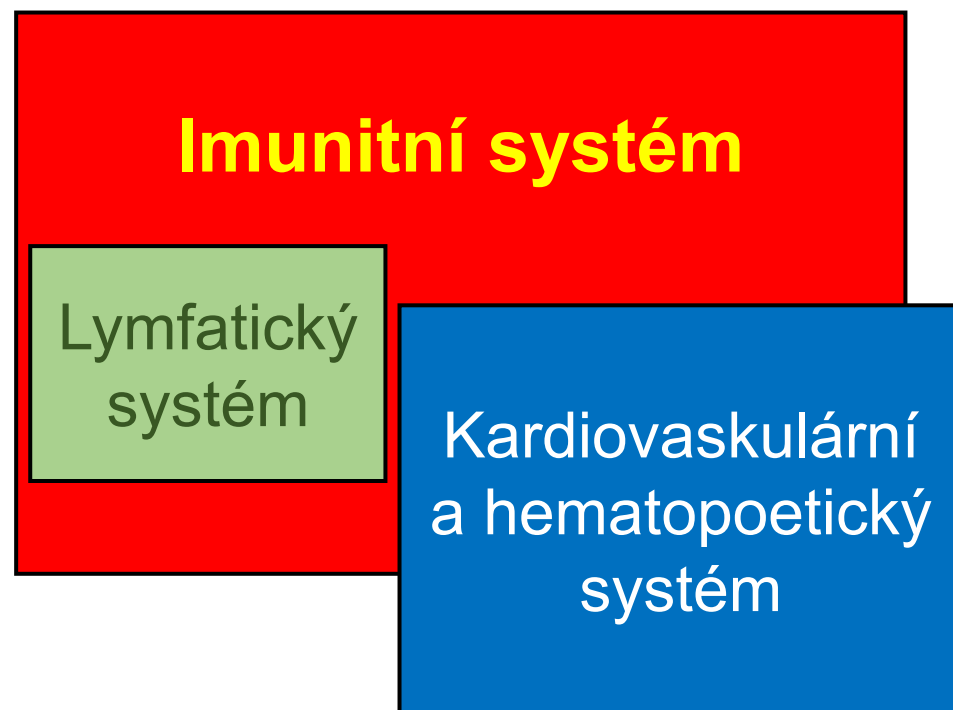
Vhodné pro bližší pochopení tématu

- **Tkáňové struktury nezbytné pro fungování imunitního systému**

- Lymfatické cévy
- Lymfatické uzlíky
- Lymfatické uzliny
- Slezina
- Brzlík
- MALT

Důležité pro náš kurz

- **Vývoj lymfatického systému**

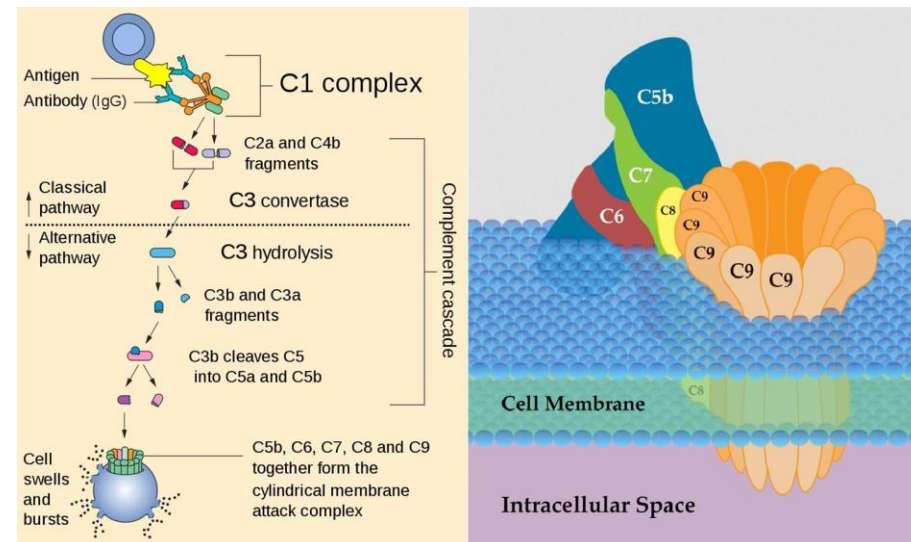
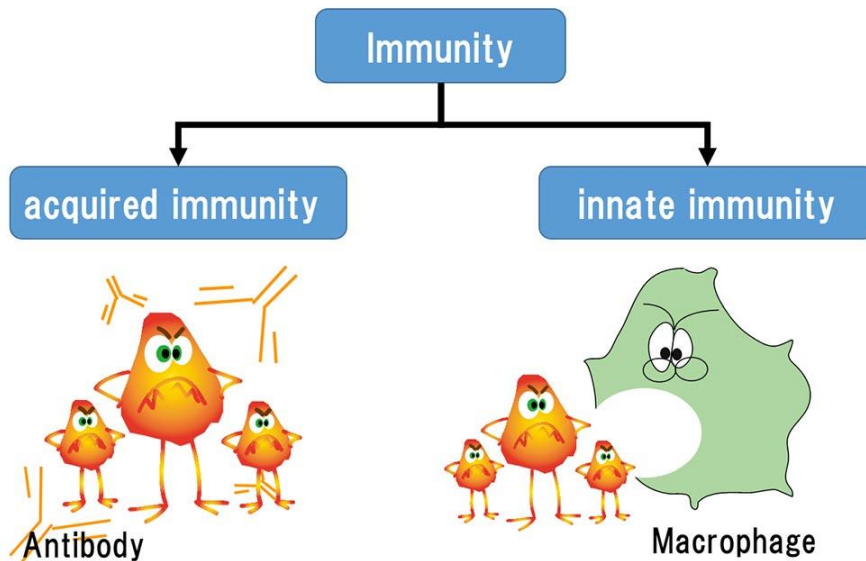
IMUNITNÍ SYSTÉM

Imunita = obrana

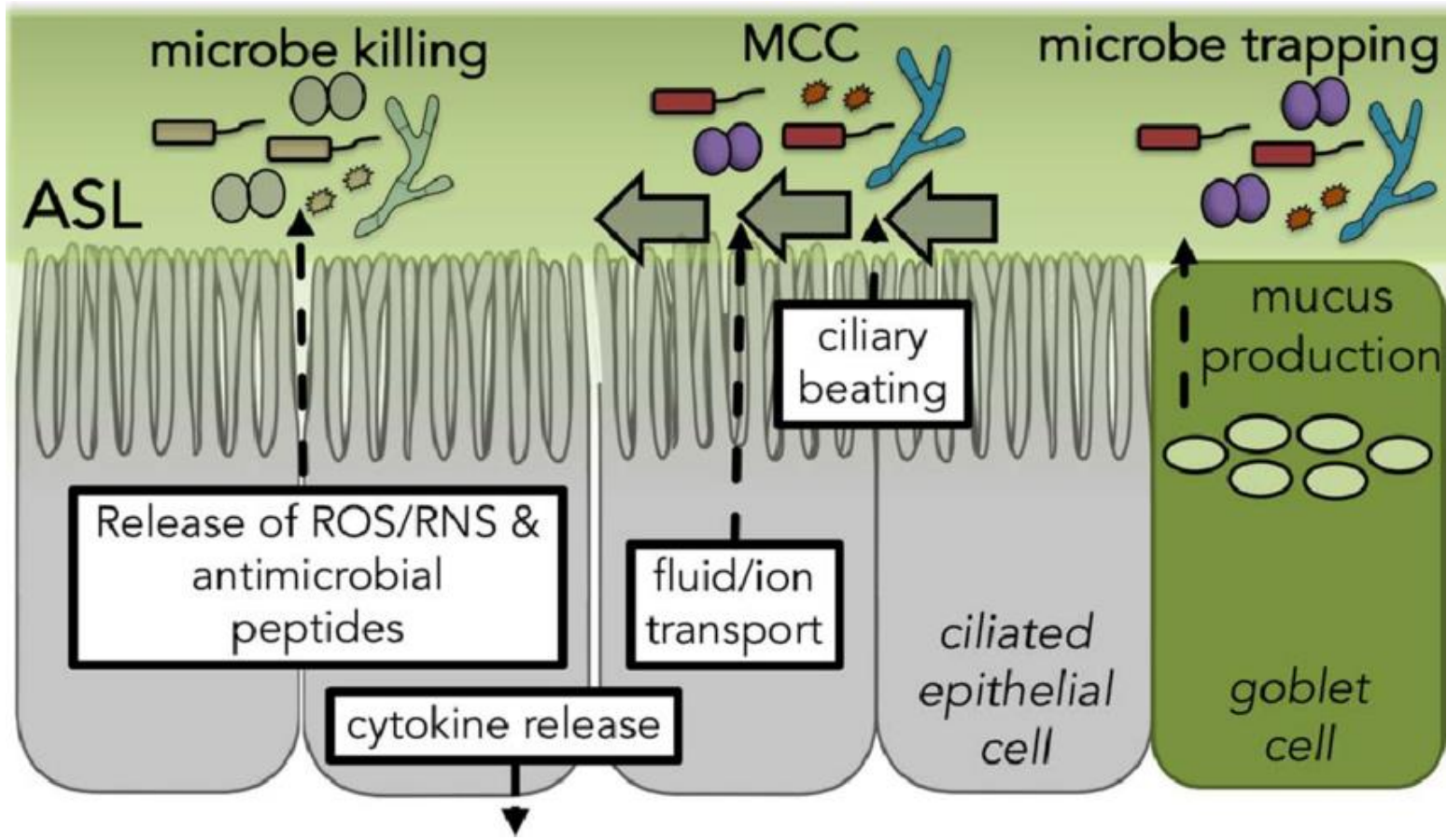
- **Epiteliální:** tkáňová bariéra
- **Vrozená:** komplement, makrofágy, neutrofily, NK buňky
- **Získaná:** T a B lymfocyty

Klinická relevance?

- Autoimunitní poruchy
- Imunodeficiency

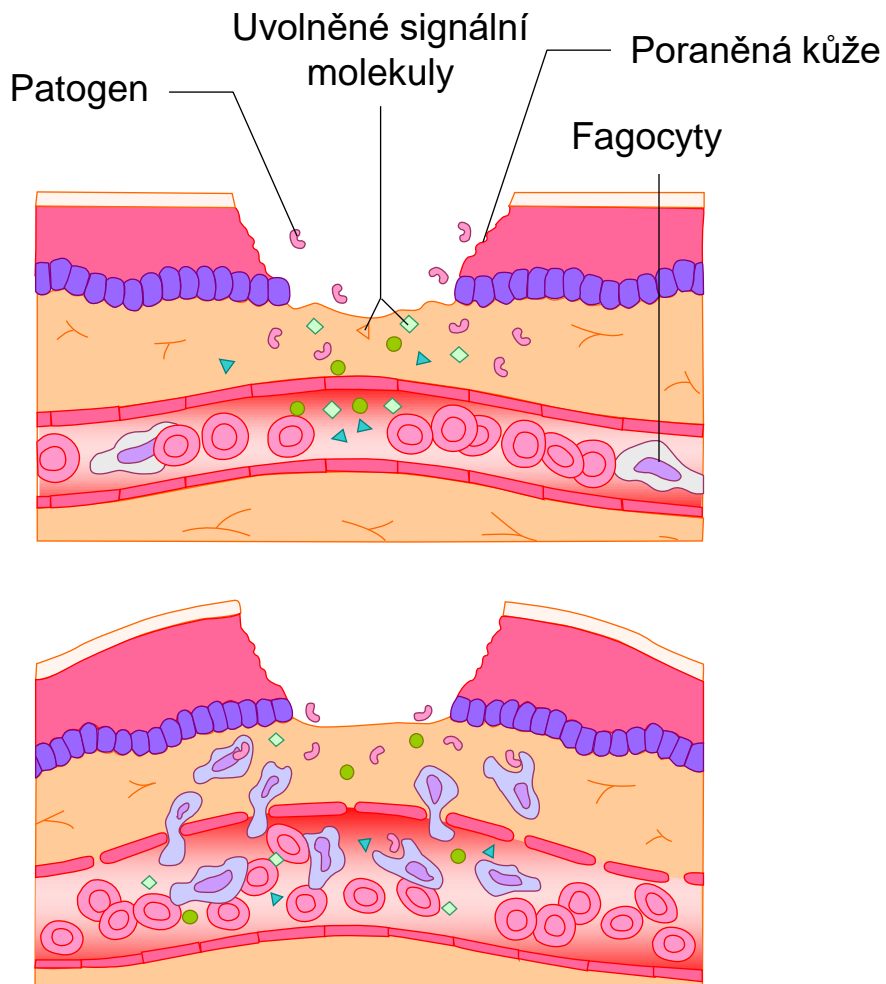

EPITELIÁLNÍ IMUNITNÍ ODPOVĚĎ

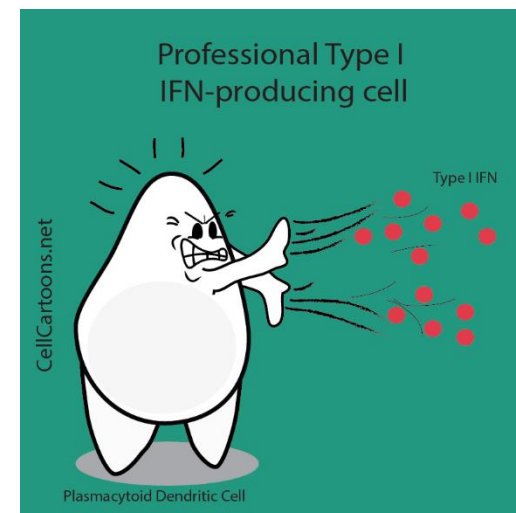
EPITEL DÝCHACÍCH CEST

EPITELIÁLNÍ IMUNITNÍ ODPOVĚĎ

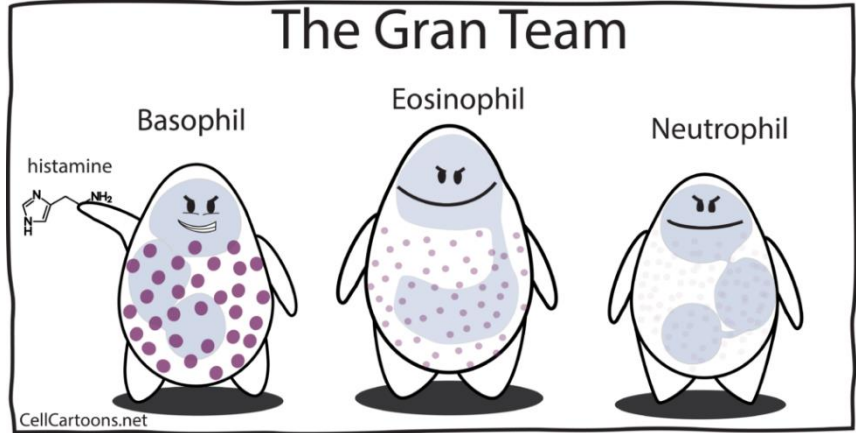
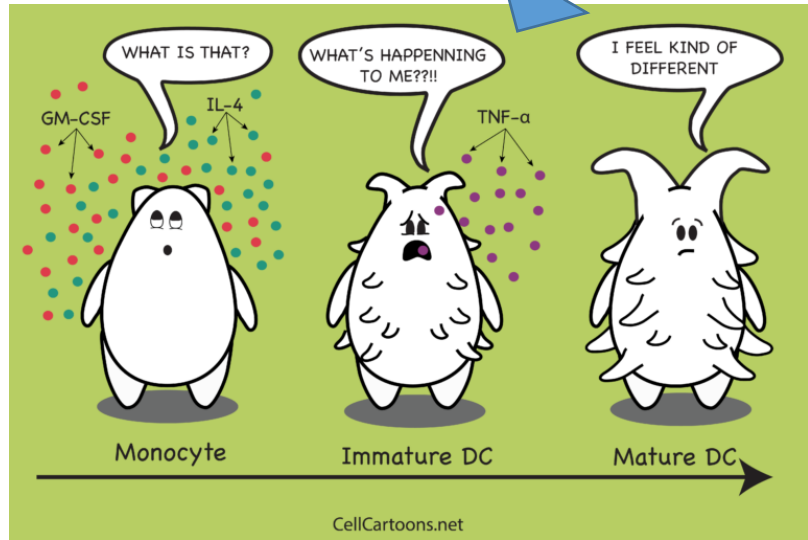
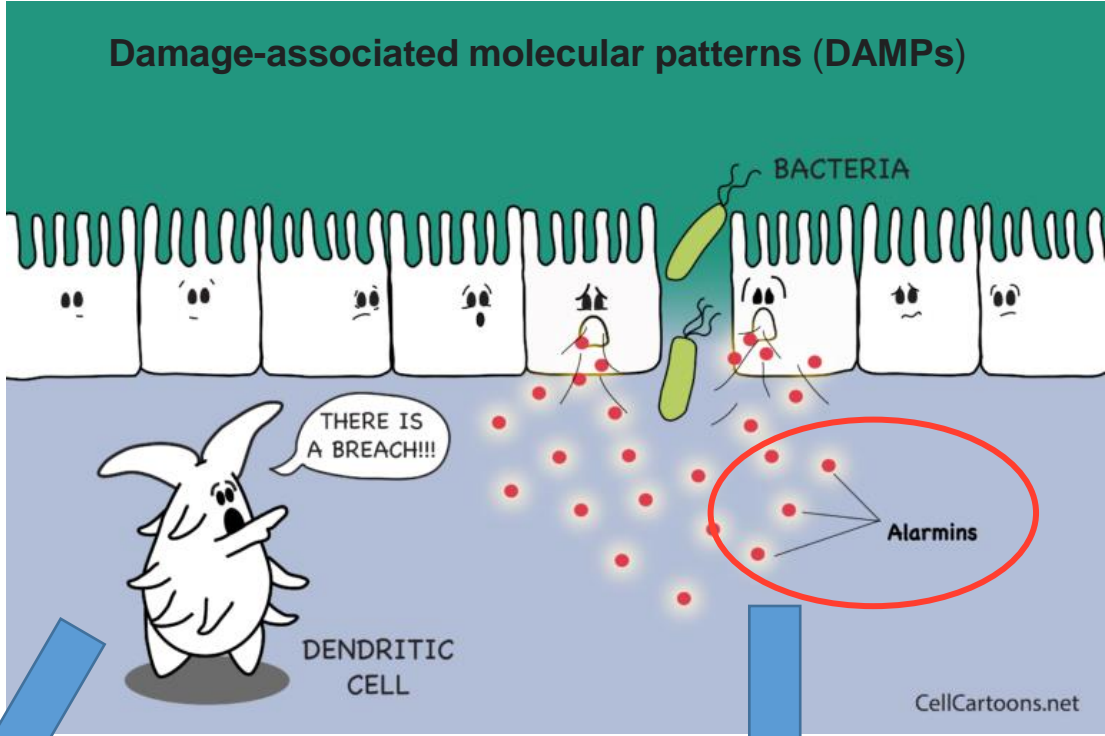
- Chemotaxe a extravazace leukocytů,
- Prozánětlivé cytokiny
  - interleukiny (e.g. IL-1, IL-8)
  - TNF α , TGF β
  - interferony
- Další signální molekuly
  - prostaglandiny
  - GM-CSF, M-CSF

A řada dalších

EPITELIÁLNÍ IMUNITNÍ ODPOVĚĎ

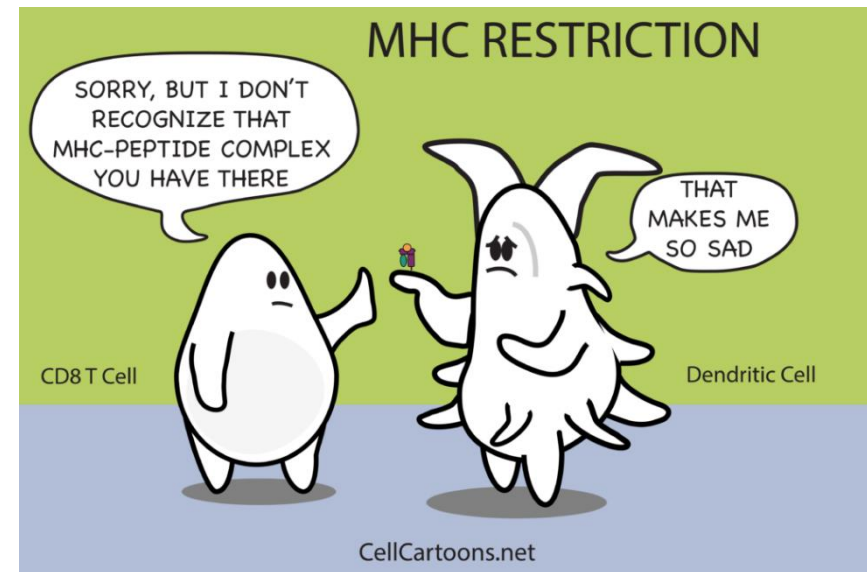
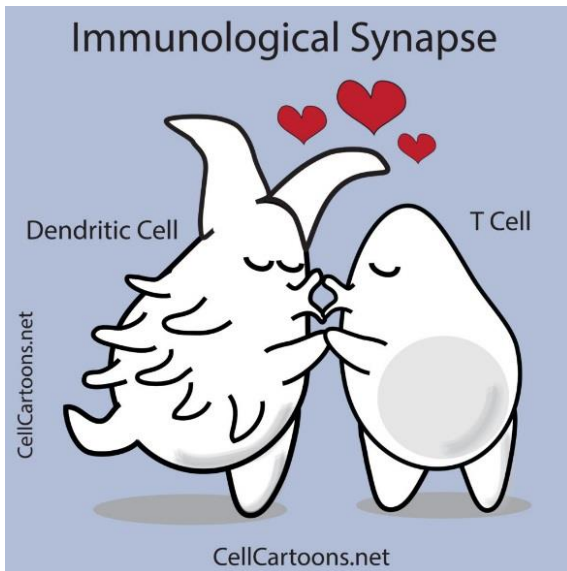
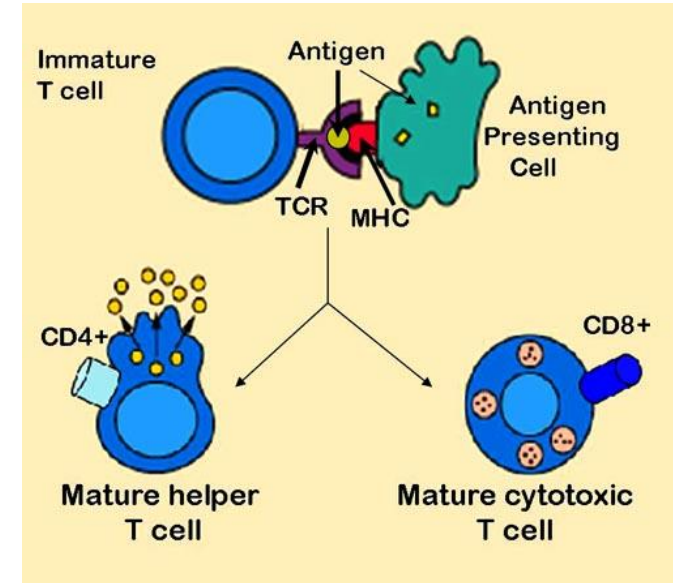
doi: 10.1111/imr.12577

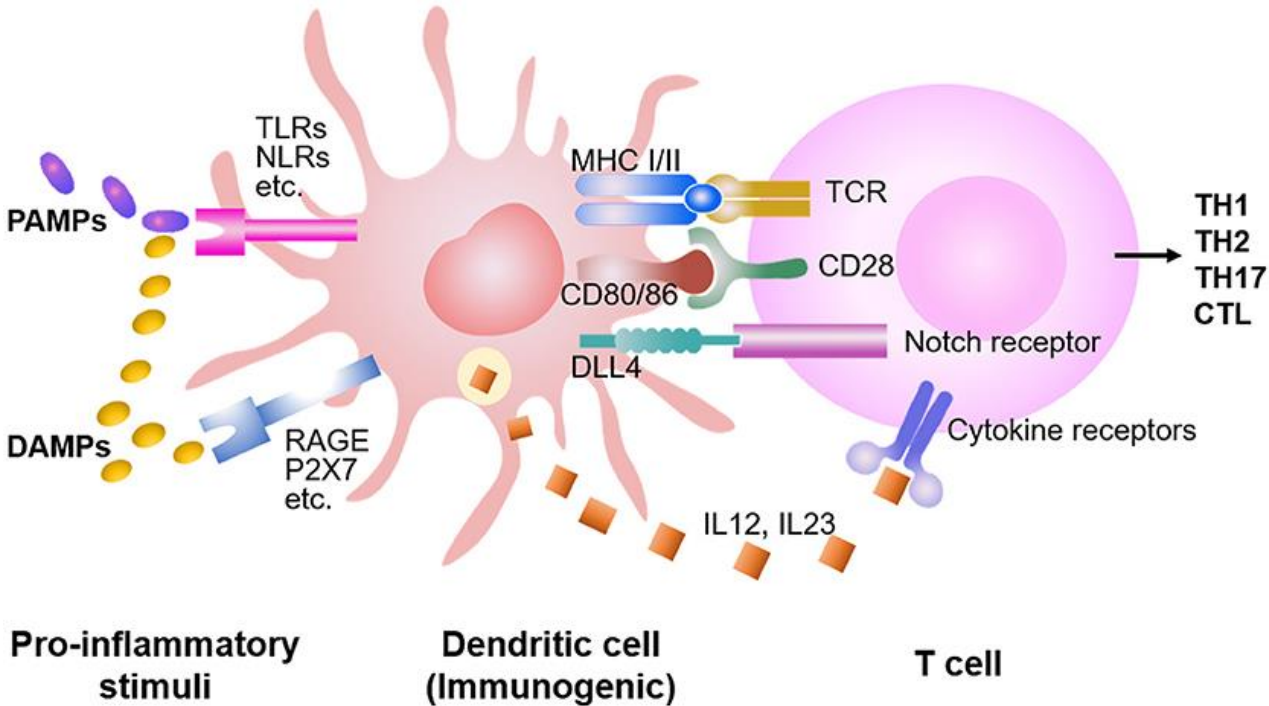
DENDRITICKÉ BUŇKY

- „profesionální“ antigen prezentující buňky = vysoká účinnost aktivace dalších imunitních buněk
- zpracování antigenu – MHC II
- produkce cytokinů
- monocyto-makrofágový systém
- lymfatické orgány, epitelie, vazivo

Rozpoznání antigenu vázaného na **MHC komplex** pomocí TCR receptoru je nezbytné pro aktivaci **T-buněk**

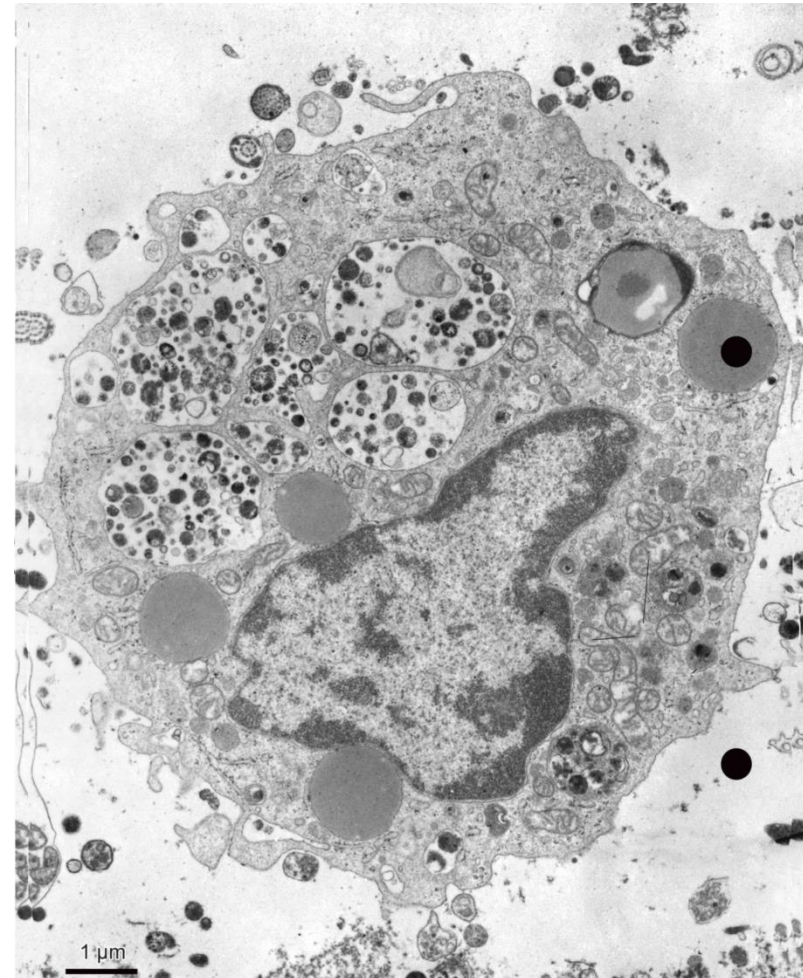
DENDRITICKÉ BUŇKY

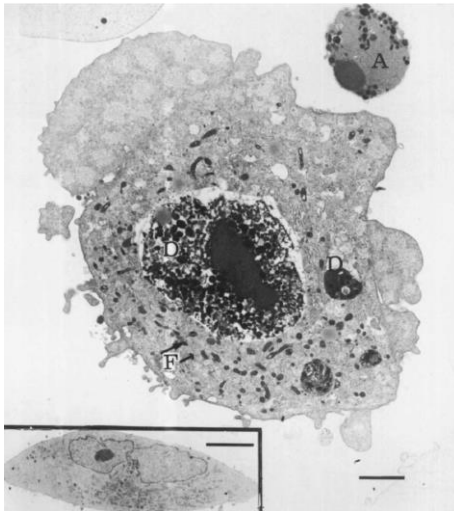
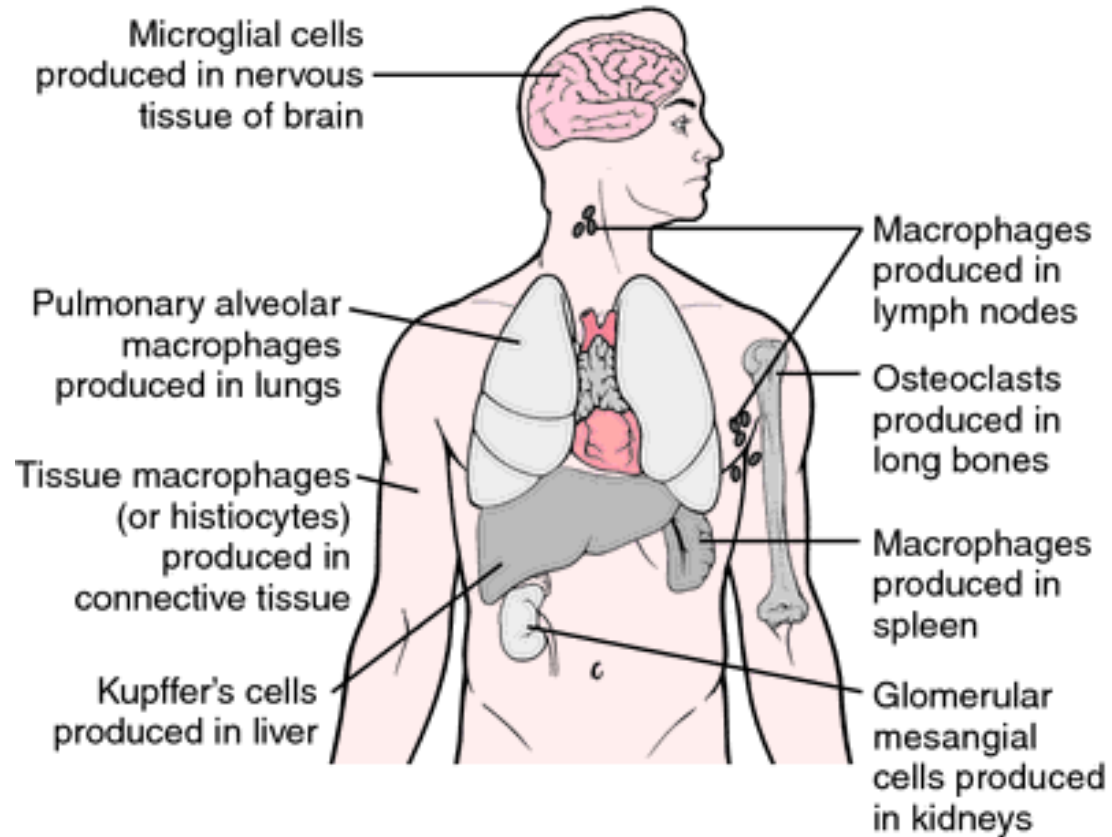
MONOCYTO-MAKROFÁGOVÝ SYSTÉM

- Mononukleární fagocytární systém, retikuloendoteliální systém
- Fagocytóza větších částic
- Původ v kostní dřeni: monoblasty → monocyty
- Po extravazaci: monocyty → makrofágy
- Nepravidelný povrch (fagocytóza)
- Početné lysozomy
- Golgiho aparát a rER
- Dlouho žijící buňky (měsíce)

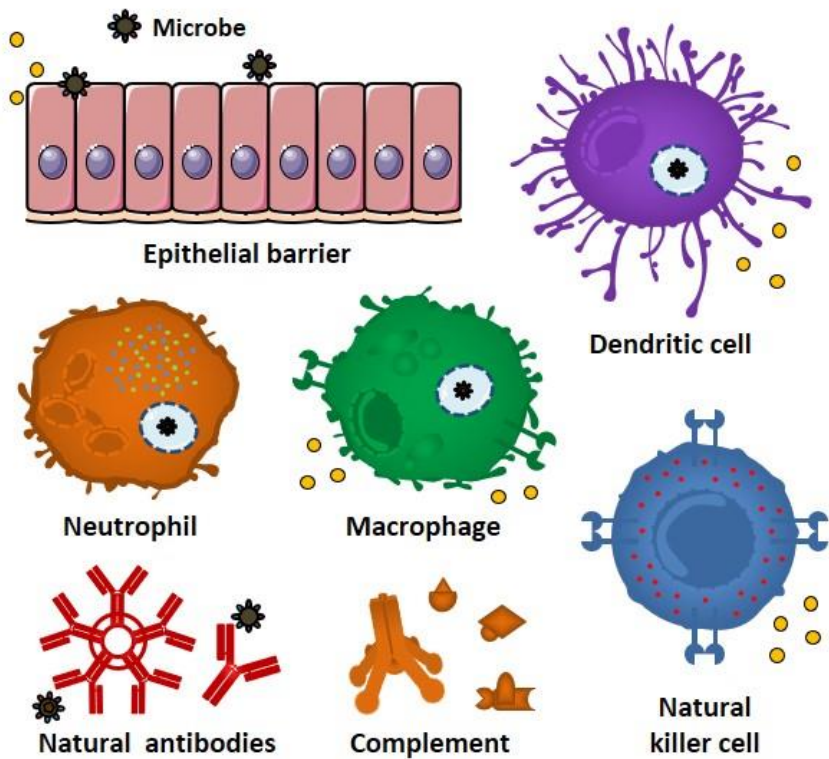
MONOCYTO-MAKROFÁGOVÝ SYSTÉM

- monocyty (v cirkulaci)
- makrofágy (histiocyty ve vazivu)
- Kupfferovy buňky (játra)
- osteoklasty (kosti)
- mikroglie (CNS)
- alveolární makrofágy (plíce)
- makrofágy a dendritické buňky (lymfatické orgány, sliznice, vazivo)
- Langerhansovy buňky (epidermis)
- mesangiální buňky (ledviny)

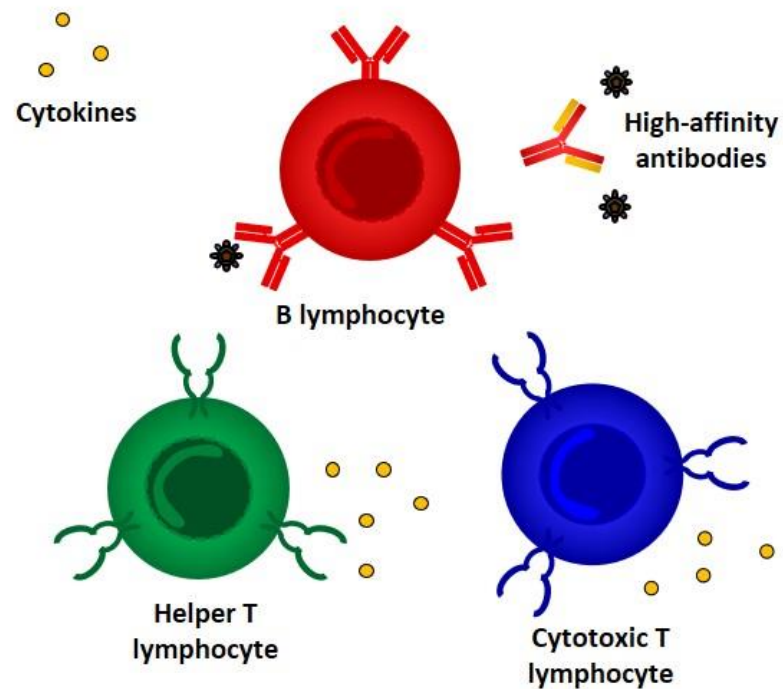

BUNĚČNÁ A ZÍSKANÁ IMUNITA

Innate Immunity

Adaptive Immunity

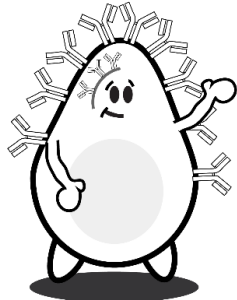
LYMFOCYTY

Lymphocytes

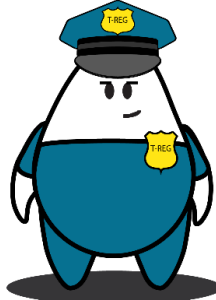
CD8 T Cell

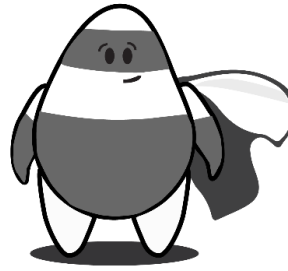
B Cell

Regulatory T Cell

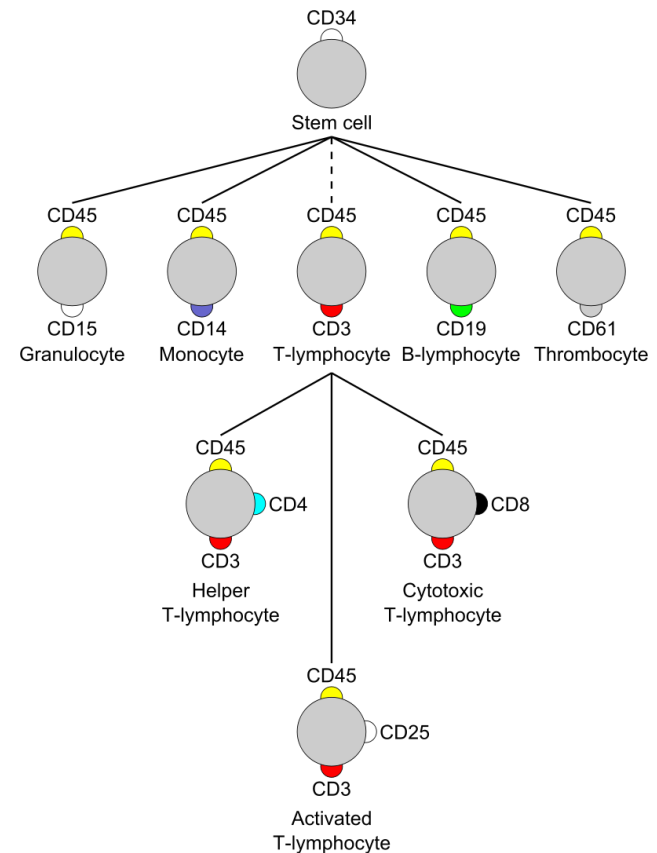

CD4 T Cell

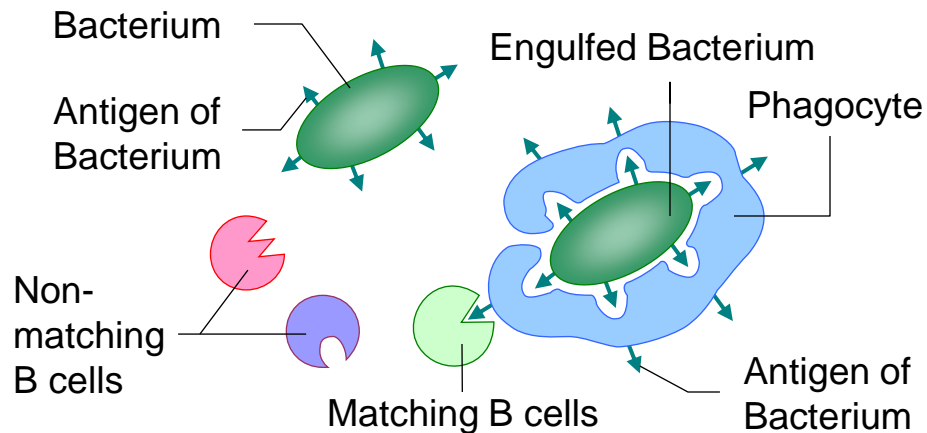

CellCartoons.net

- „Cluster of differentiation“, CD
- Imunofenotyp
- Molekulární signalizace řídící imunitní odpověď
- Klinicky vysoce relevantní mechanismy

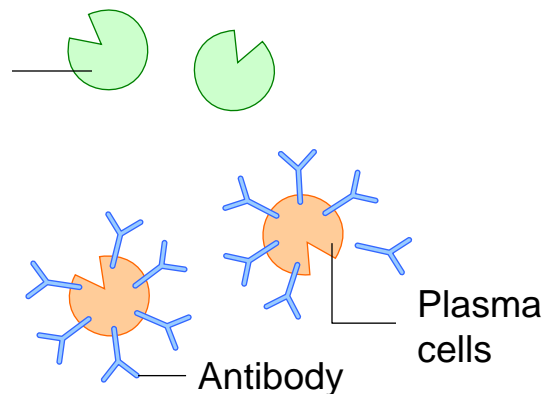

PROTILÁTKOVÁ (HUMORÁLNÍ) ODPOVĚĎ

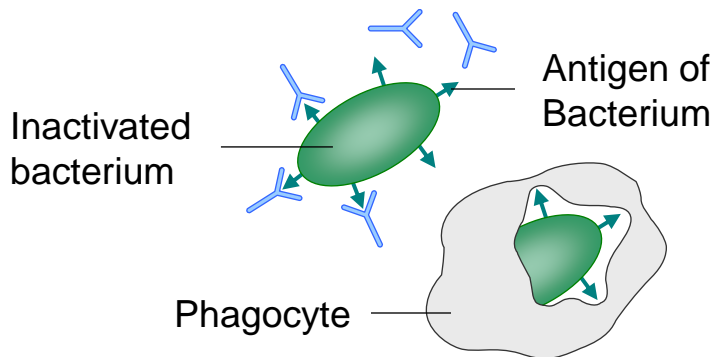

1. Prezentace antigenu a aktivace B-lymfocytů

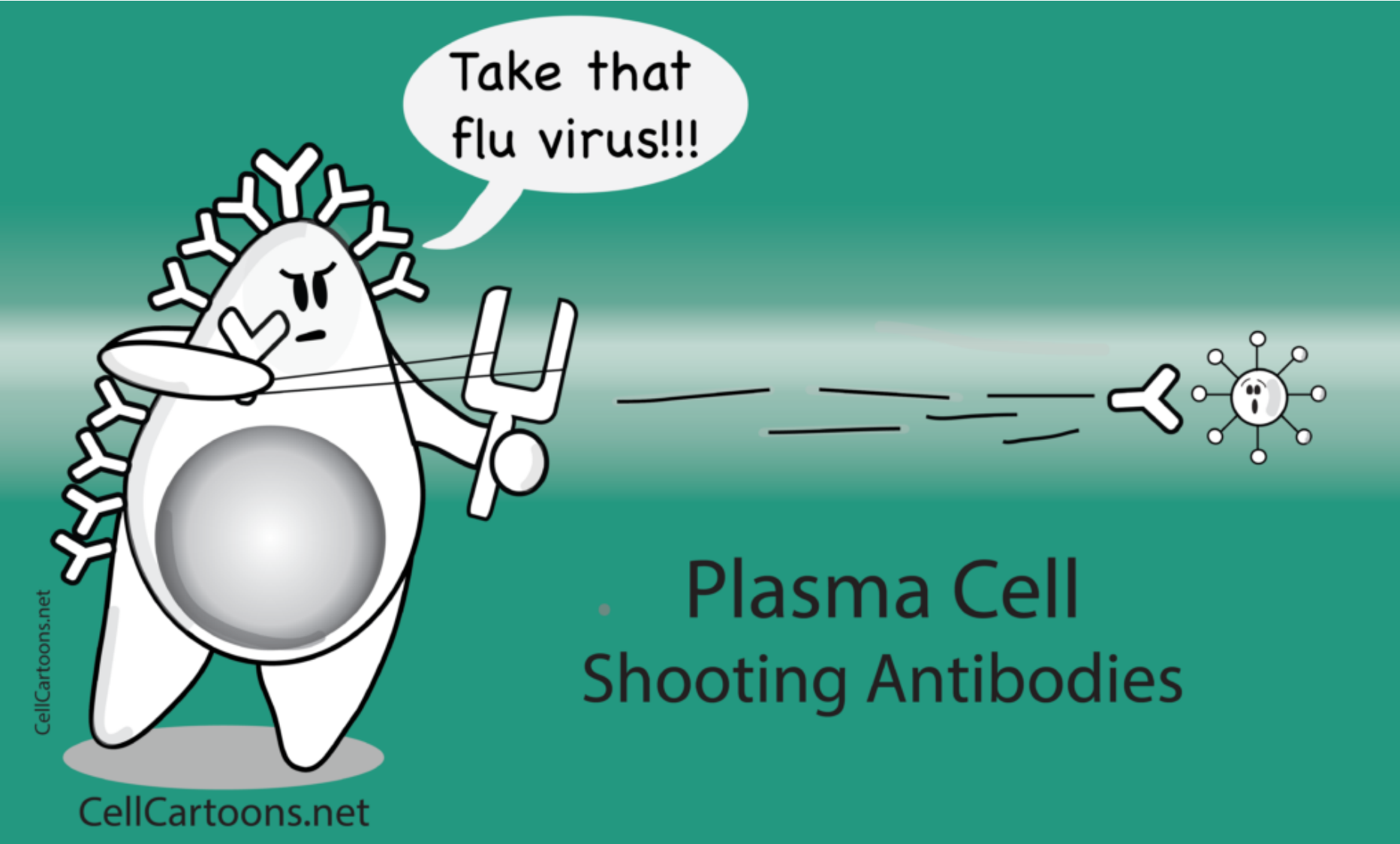
Memory B cell
Second exposure to the same bacteria activates this cell to rapidly produce plasma cells

2. Aktivované B-lymfocyty proliferují

3. Většina B-lymfocytů diferencují do plazmatických buněk, část do paměťových

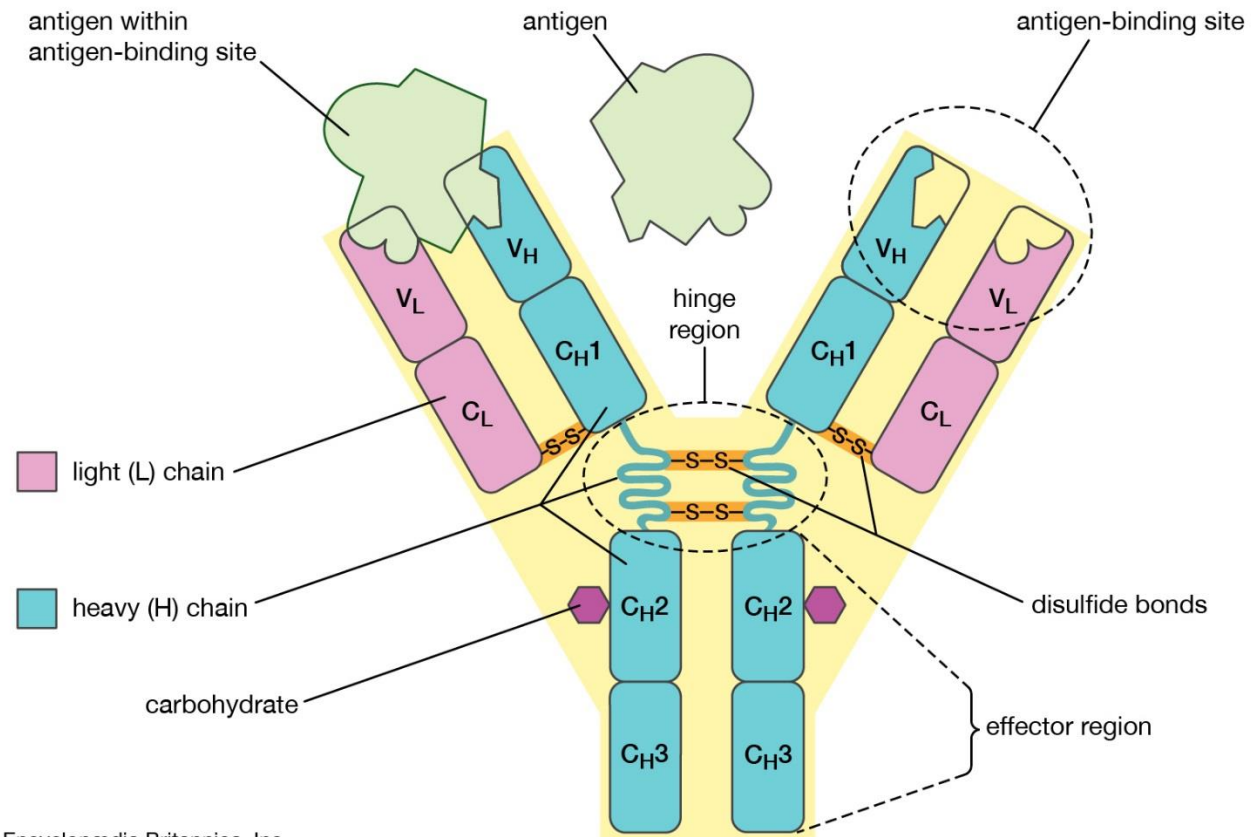

Take that
flu virus!!!

Plasma Cell
Shooting Antibodies

PROTILÁTKY

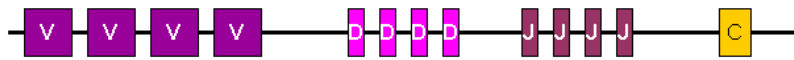
- Imunoglobuliny
- Velké proteiny se zvláštní strukturou a doménami schopnými vázat antigeny
- Variabilní a konstantní oblasti

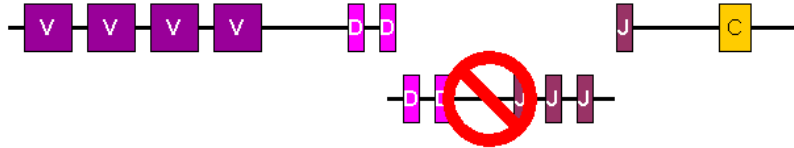
PROTILÁTKY

- Přestavba genomu ve de k produkci jedinečných mRNA kódující imunoglobulinové řetězce (>10 billions)
- „V(D)J rekombinace“ během vývoje
- „Isotype switching“

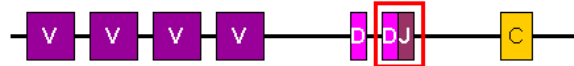
Genes in heavy chain locus

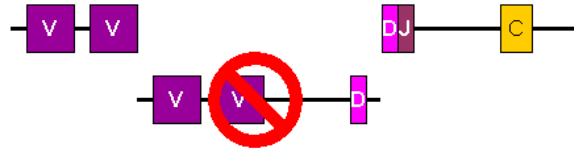
Removal of unwanted D and J gene segment

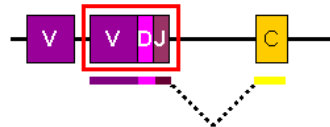
Recombination of D and J exons – DJ recombination

Removal of unwanted V and D gene segment

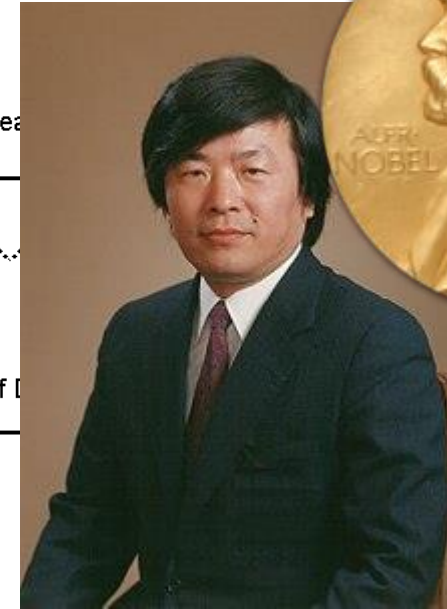

Recombination of V and DJ exons – VDJ recombination

Antibody transcript will also include constant domain gene

Susumu Tonegawa
Nobel prize 1987

Genes in heavy chain locus

Removal of D and J gene segment

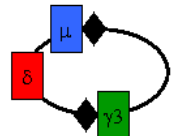
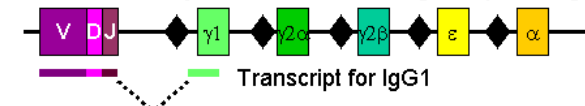
Between switch regions

Non-homologous end joining of DNA at switch regions

Genes in heavy chain locus of an IgG expressing B cell

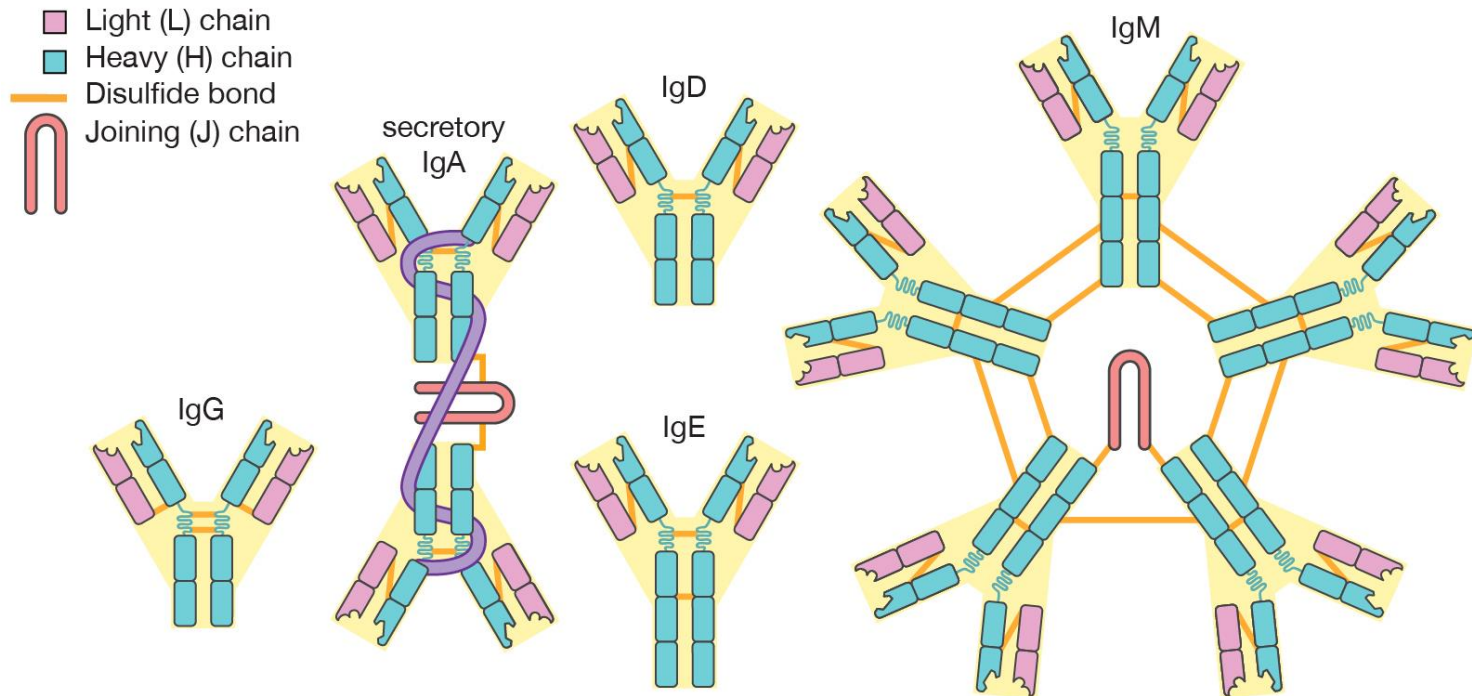

Excised DNA segment

PROTILÁTKY

- 5 základních tříd
  - IgG: nejběžnější (>75%), stabilní
  - IgA: exokrinní sekret, sliznice
  - IgM: aktivátor komplementu
  - IgE: aktivátor žírných buněk
  - IgD: aktivátor B-lymfocytů

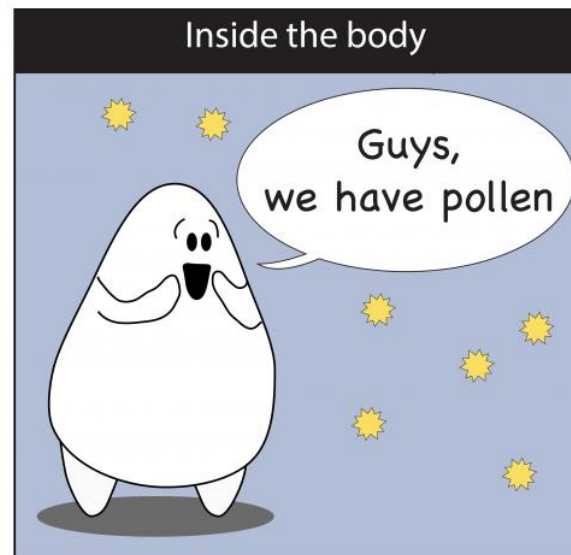

PROTILÁTKY

- IgE: aktivátor žírných buněk

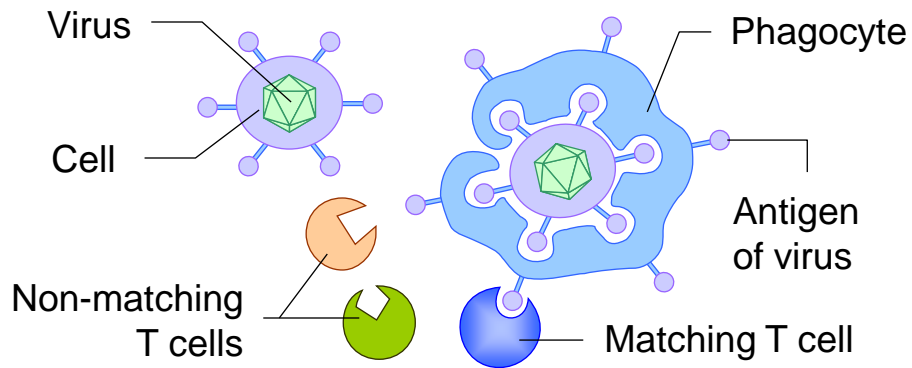

CellCartoons.net

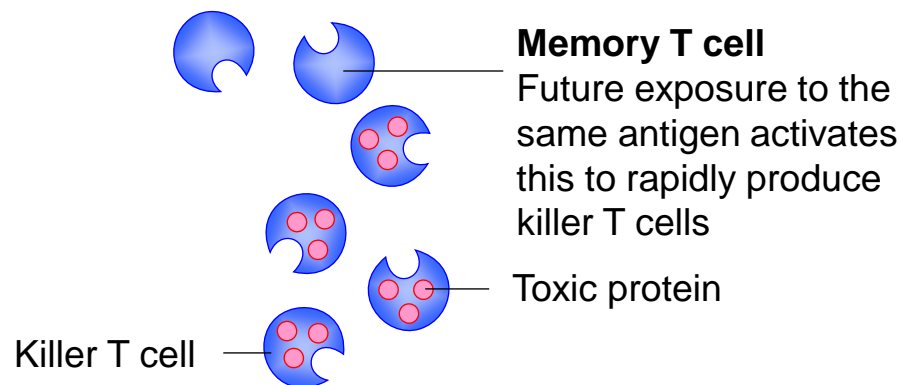

CellCartoons.net

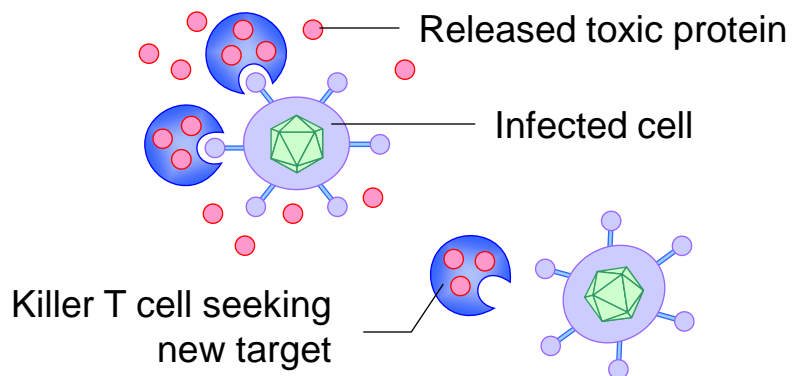
BUNĚČNÁ ODPOVĚĚ

1. Prezentace antigenu a aktivace T-lymfocytů

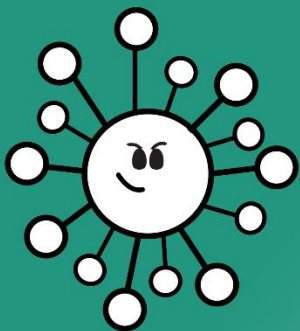

2. T-lymfocyty diferencují do cytotoxických, regulačních a paměťových T-lymfocytů

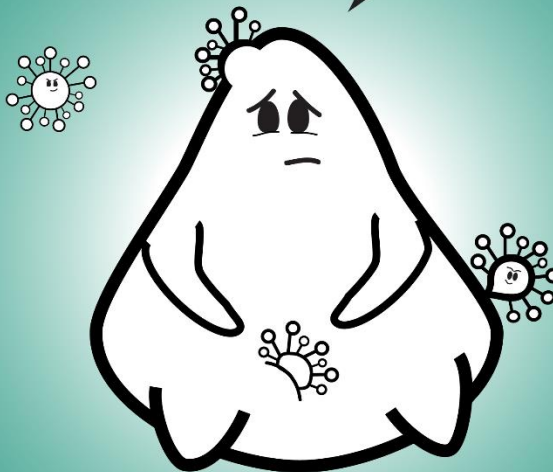
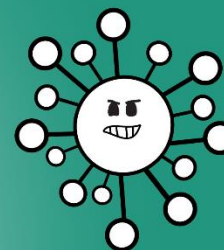
3. Cytotoxické (Tc) lymfocyty eliminují abnormální buňky

BUNĚČNÁ ODPOVĚĎ

Oh nooo!
I'm shedding virus particles!
Does that mean I'm infected?
What will happen to me?

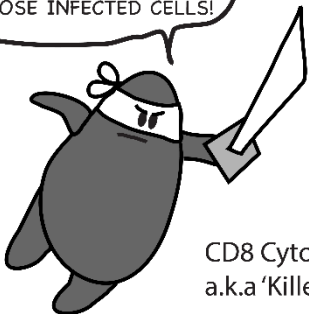
VIRAL PARTICLES

INFECTED CELL

CellCartoons.net

I'M READY TO FIND AND
KILL THOSE INFECTED CELLS!

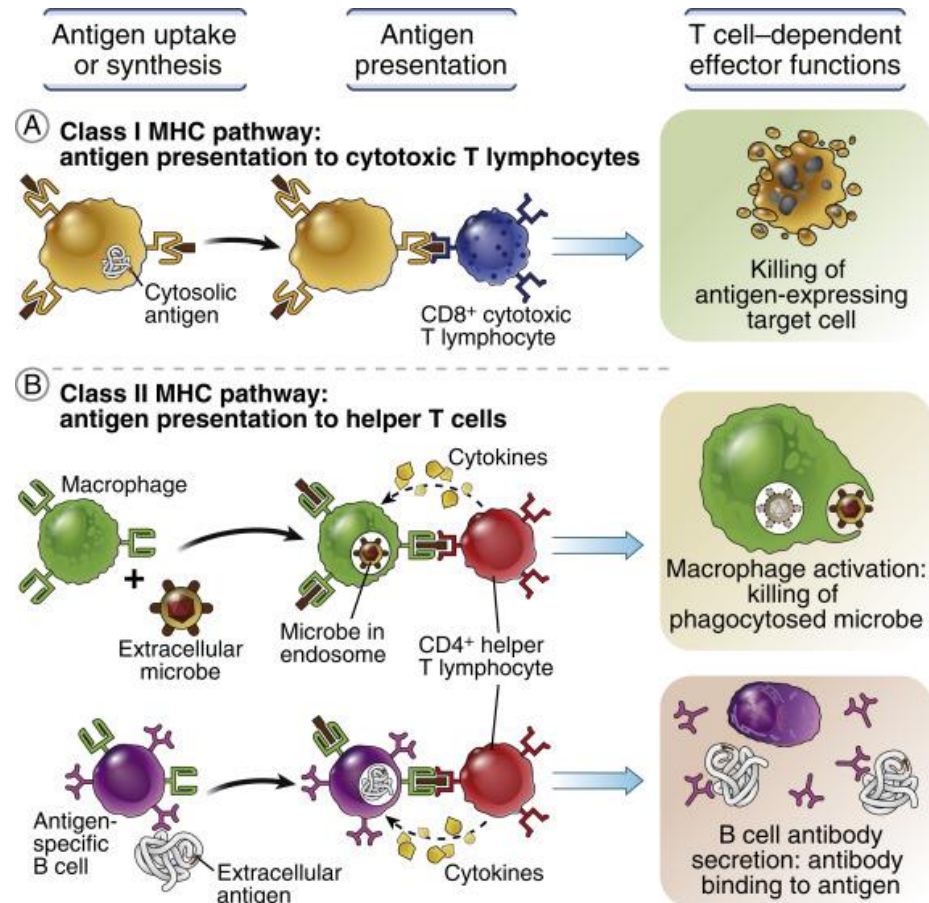
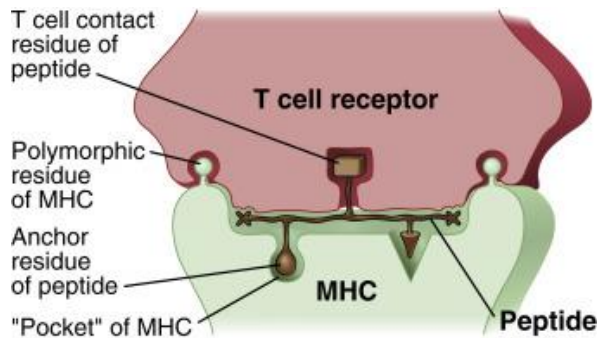

CD8 Cytotoxic T Cell
a.k.a 'Killer T cell'

CellCartoons.net

MHC PROTEINY

- Hlavní histokompatibilní komplex (MHC)
- Aktivace nebo utlumení T-lymfocytů
- „Peptidový display“
- MHC I: všechny jaderné buňky a trombocyty
- MHC II: antigen prezentující buňky
- (MHC III: strukturně podobné MHC I a II, al spíše s nepoznanou funkcí v imunitní odpovědi)

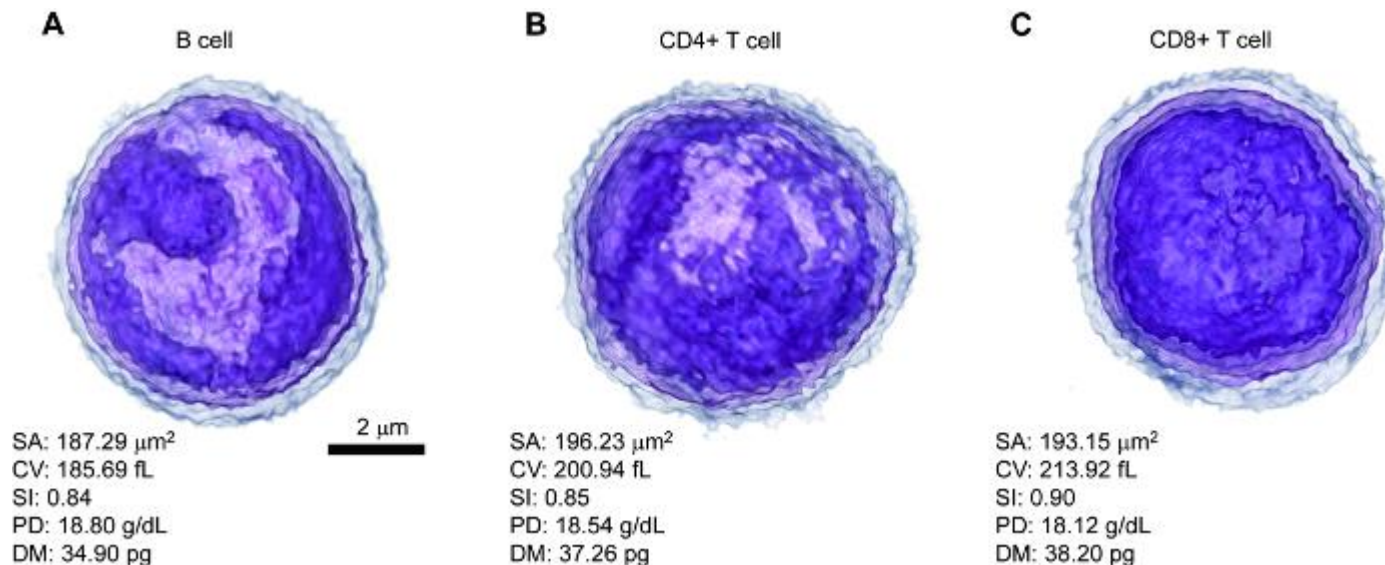
B- A T- LYMFOCYTY V LIDSKÉM TĚLE

T-lymfocyty

- Parakortikální zóny lymfatických uzlin
- Bílá pulpa sleziny (periarteriolární pochva)
- Interfolikulární oblasti dalších lymfatických orgánů (tonsily)

B-lymfocyty

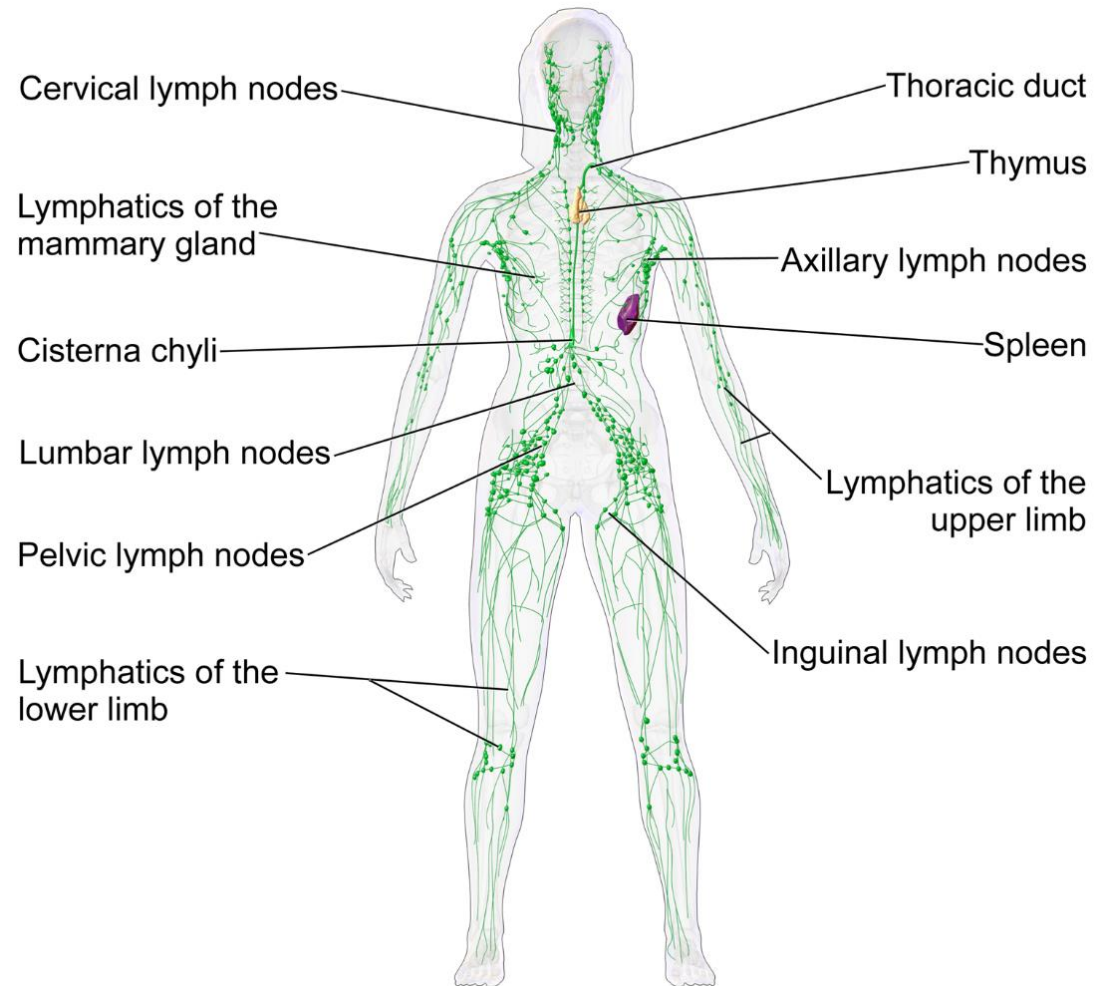
- Lymfatické uzlíky a medulární provazce lymfatických uzlin
- Lymfatické uzlíky a marginální zóny bílé pulpy sleziny
- Lymfatické uzlíky v jiných orgánech

ZÍSKANÁ IMUNITA

Histologie:

- Leukocyty
  - Lymfocyty
  - Antigen prezentující buňky
- Lymfatické orgány

Primární lymfatické orgány

- Kostní dřeň
- Thymus

Sekundární lymfatické orgány

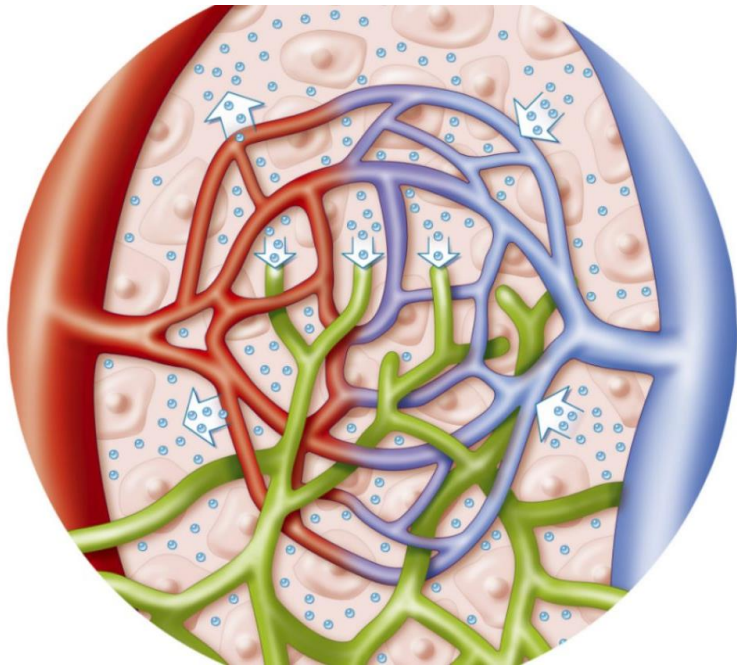
- Lymfatické uzliny
- Slezina
- MALT, tonsily, apendix

Tkáně

- Krev
- Lymfa
- Sliznice
- Vazivo

Lymfatické cévy

Funkce

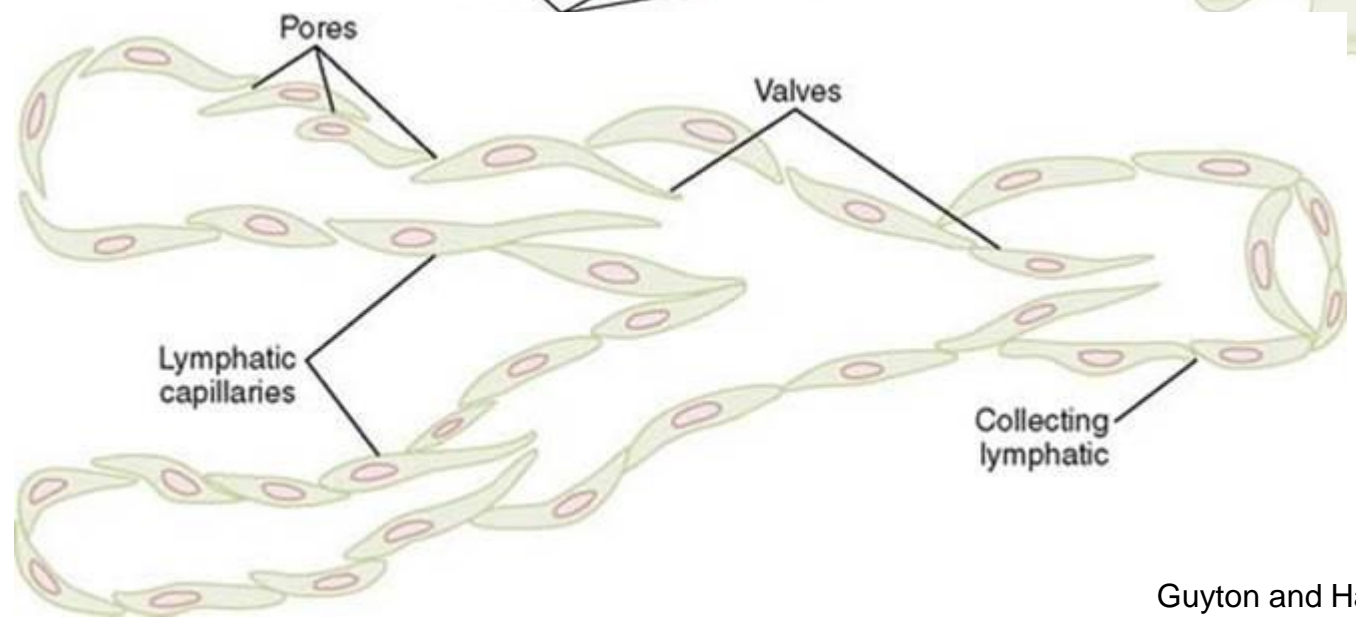
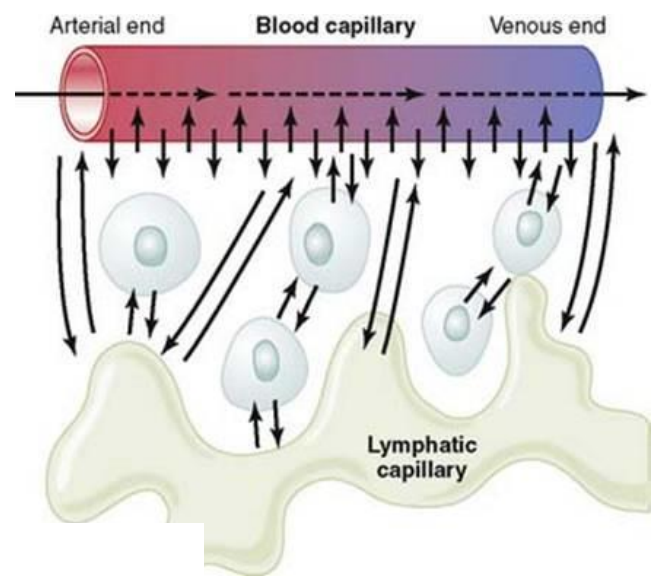
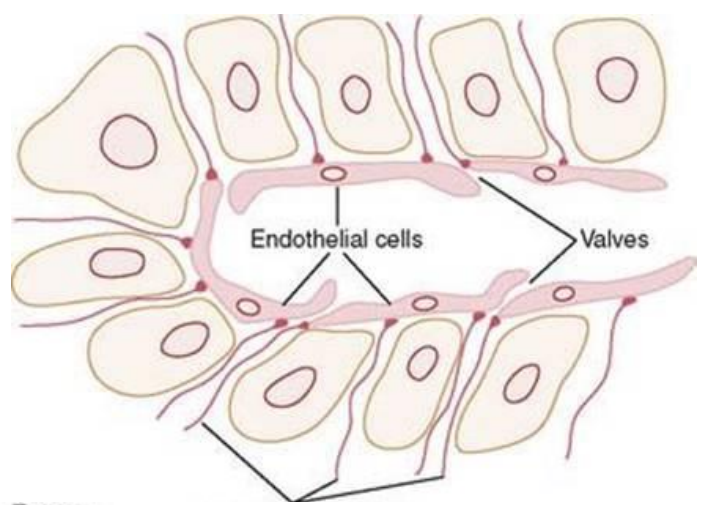
- Sbírají tkáňový mok (intersticiální tekutinu)
- Mikroprostředí pro vývoj a maturaci lymfocytů
- Transport lipidů (chylomikrony)

Histologie

- Lymfatické kapiláry
  - Tenkostěnné, slepě zakončené cévy s nepravidelnou laminou basalis
  - Vlákna, malé chlopně
- Lymfatické cévy
  - T. intima – endotel a subendoteliální c.t.
  - T. media – několik vrstev hladkých svalových buněk
  - T. adventitia – kolagenní vazivo
- Podobné malým vénám
- Chlopně odvozené z t. intima
- Otevírají se do d. thoracicus a d. lymphaticus dx. → v. subclavia

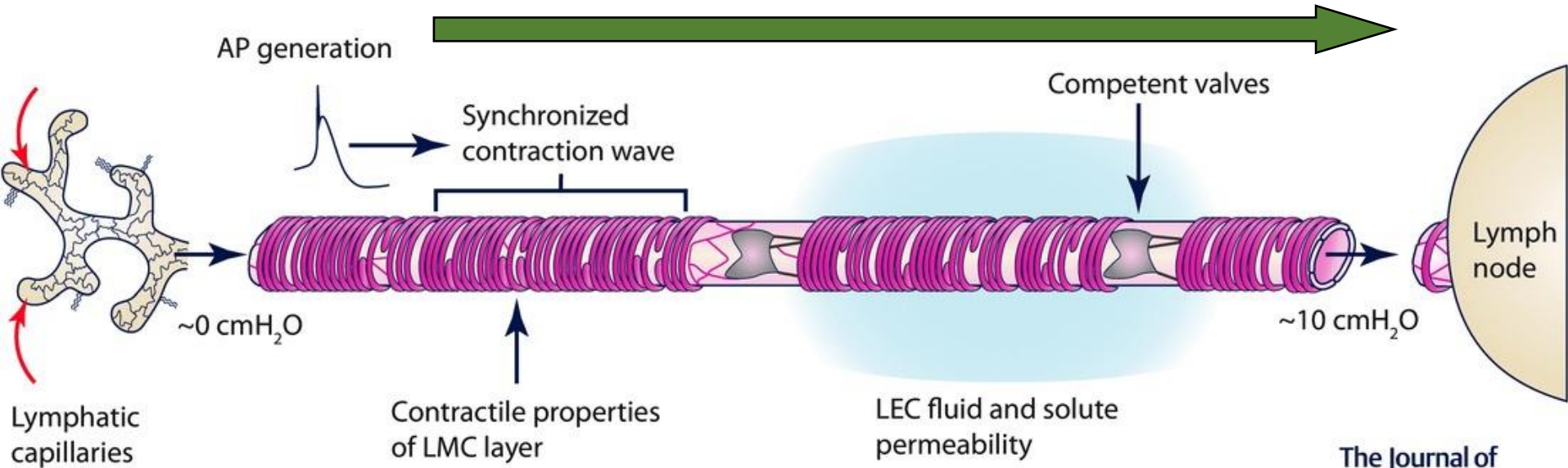
LYMFATICKÁ CIRKULACE

Lymfatické kapiláry

LYMFATICKÁ CIRKULACE

Tok lymfy je jednosměrný

The Journal of
Physiology

<https://doi.org/10.1113/JP272088>

Složení lymfy

- Obsahuje podobnou koncentraci iontů jako krevní plasma, ale mnohem méně proteinů
- Na lipidy bohatá lymfa ze střev - chylus
- Imunitní buňky
- Objem lymfy v cirkulaci - cca 1l (2-2.5l lymfy vzniká každý den z tkáňového moku)

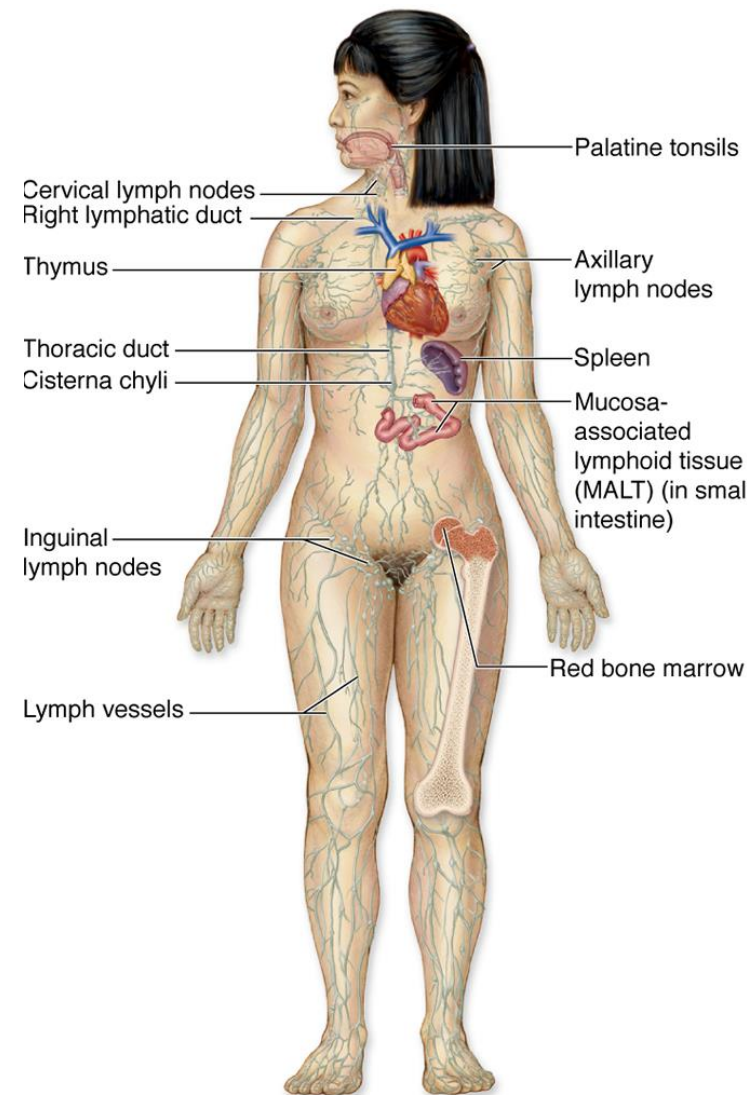
LYMFATICKÉ ORGÁNY

Primární (centrální):

- thymus
- kostní dřeň

Sekundární (periferní):

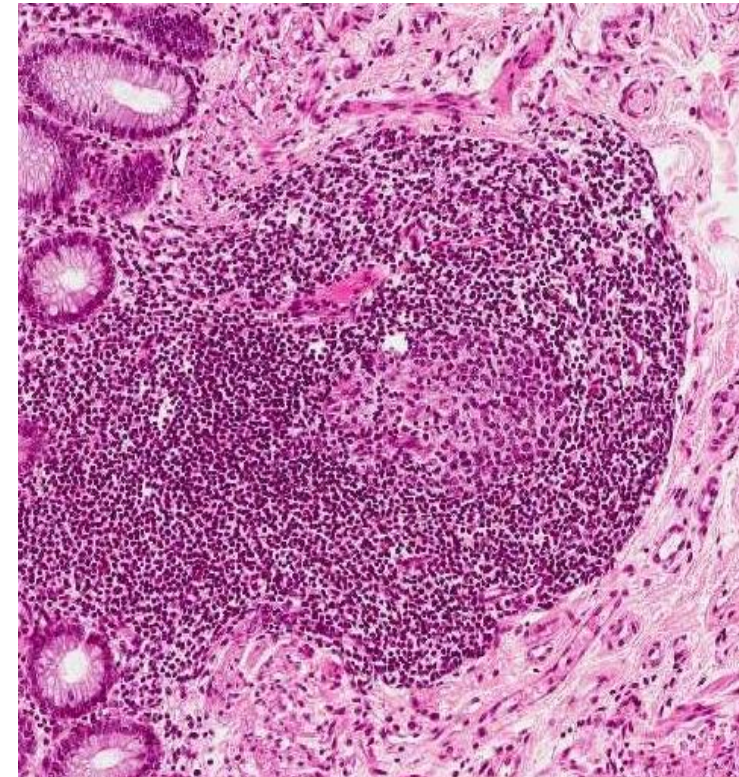
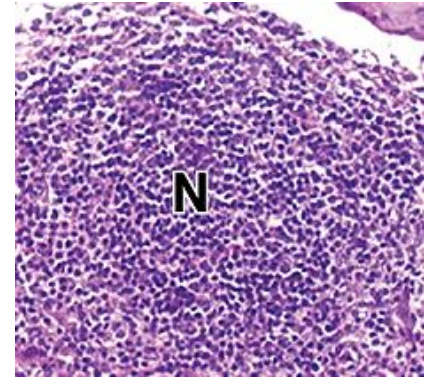
- opouzdřené – lymfatické uzliny, slezina
- neopouzdřené (nebo jen částečně)
  - asociované se sliznicí - „mucosa associated lymphoid tissue“ – **MALT**
  - tonsily
  - lymfatické uzlíky ve slizničním vazivu různých orgánů

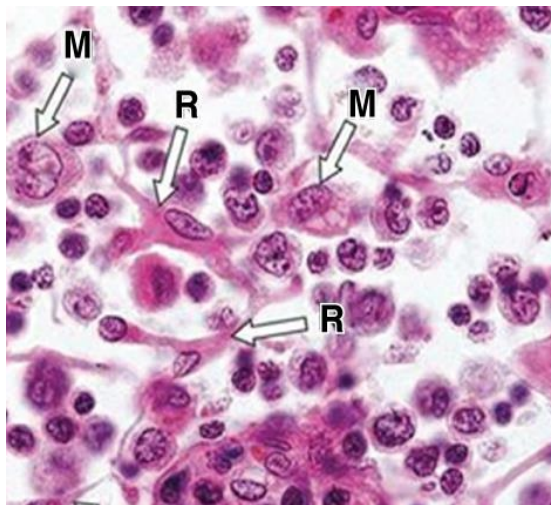
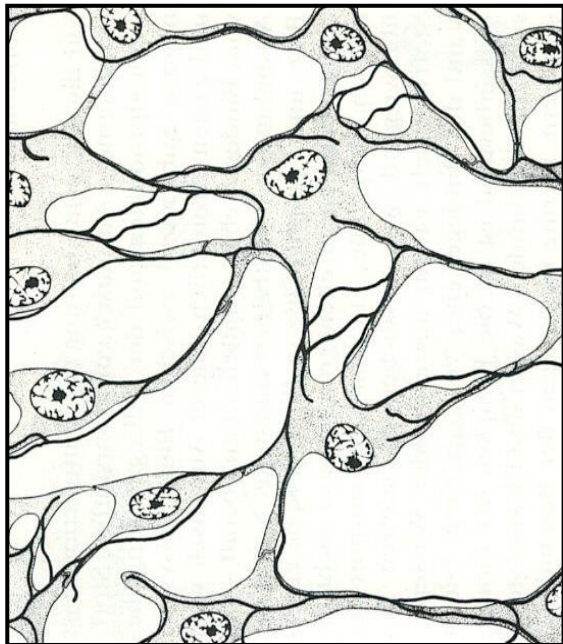
LYMFATICKÝ UZLÍK

Folliculus, nodulus lymphaticus

- neopouzdržené agregáty retikulárního vaziva a lymfocytů
- periferní lymfatické orgány
- sliznice dutých orgánů (GIT, dýchací, močový, pohlavní systém)

- **primární uzlíky** – před kontaktem s antigenem
- **sekundární uzlíky** – stimulované antigenem
  - světlé germinativní (zárodečné) centrum
  - tmavá plášťová zóna

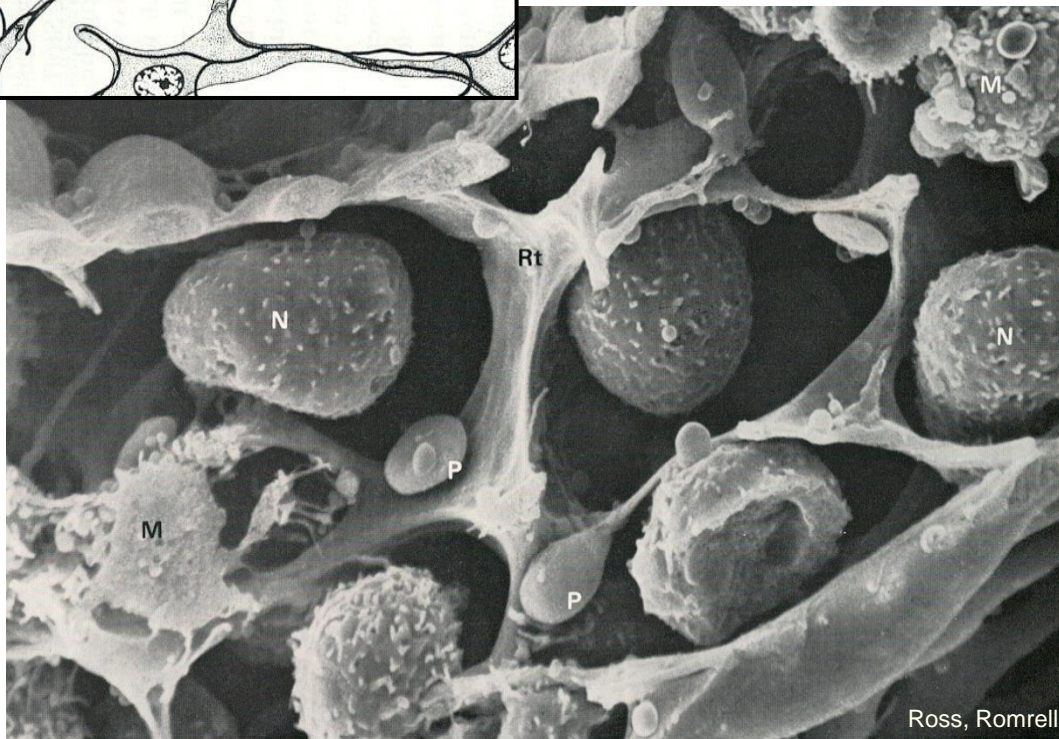

LYMFATICKÁ (LYMFORETIKULÁRNÍ) TKÁŇ

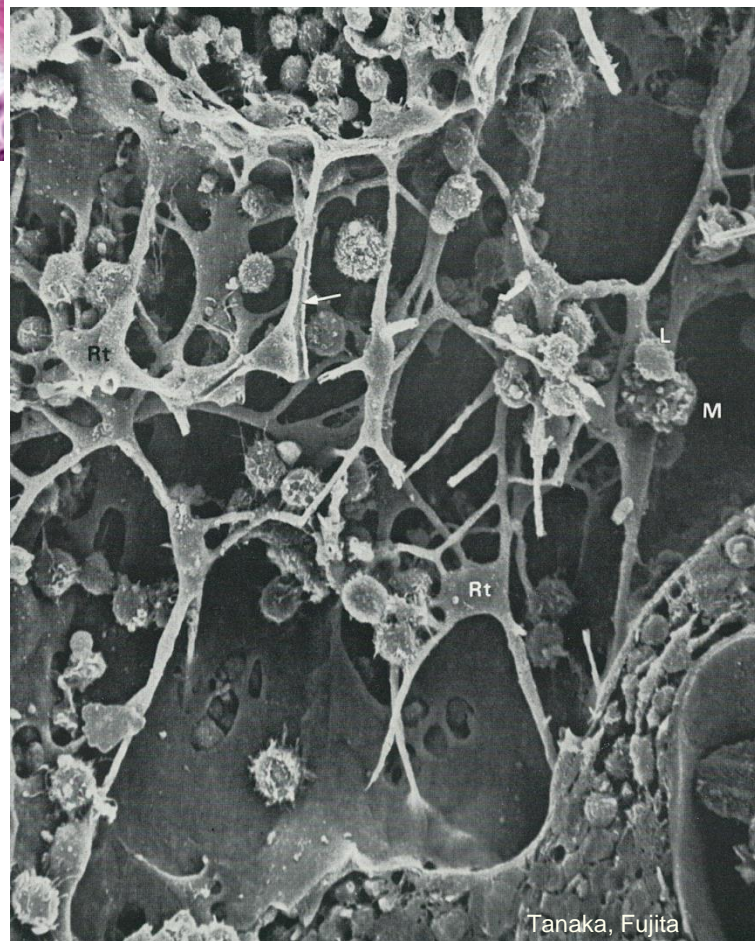

Mescher

- retikulární vazivo a lymfocyty

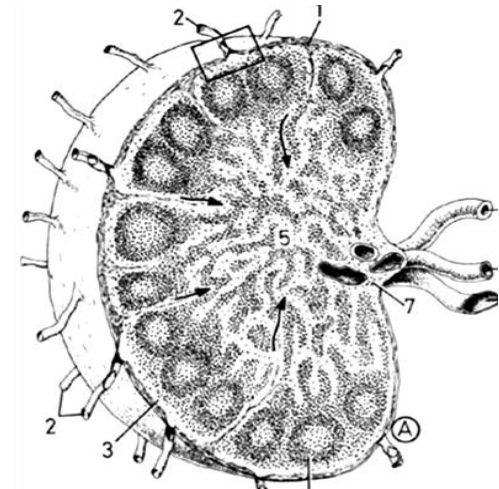
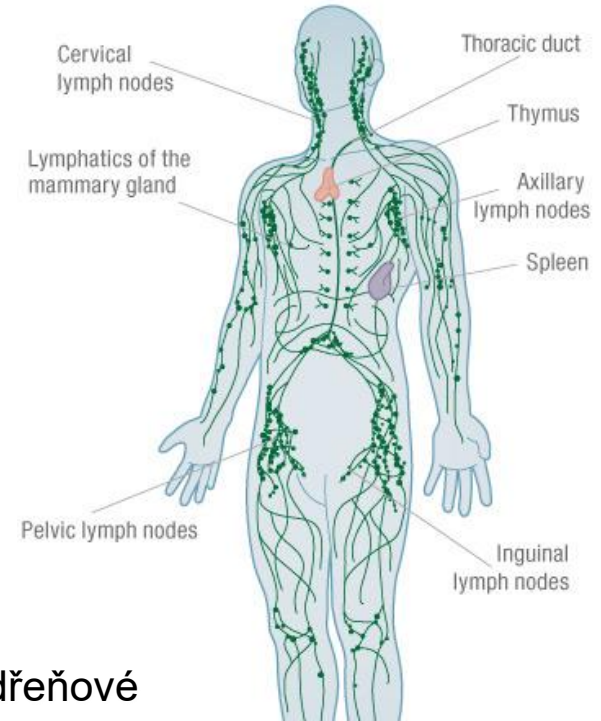
Ross, Romrell

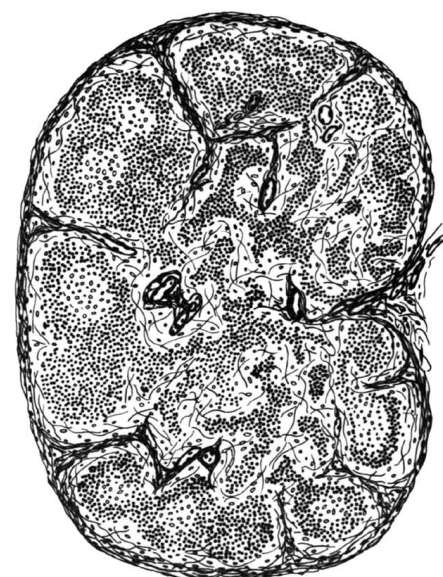
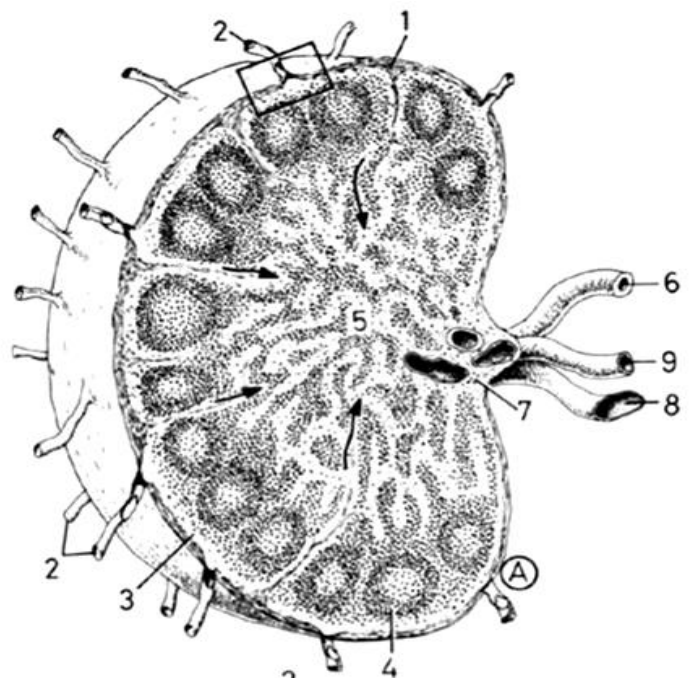
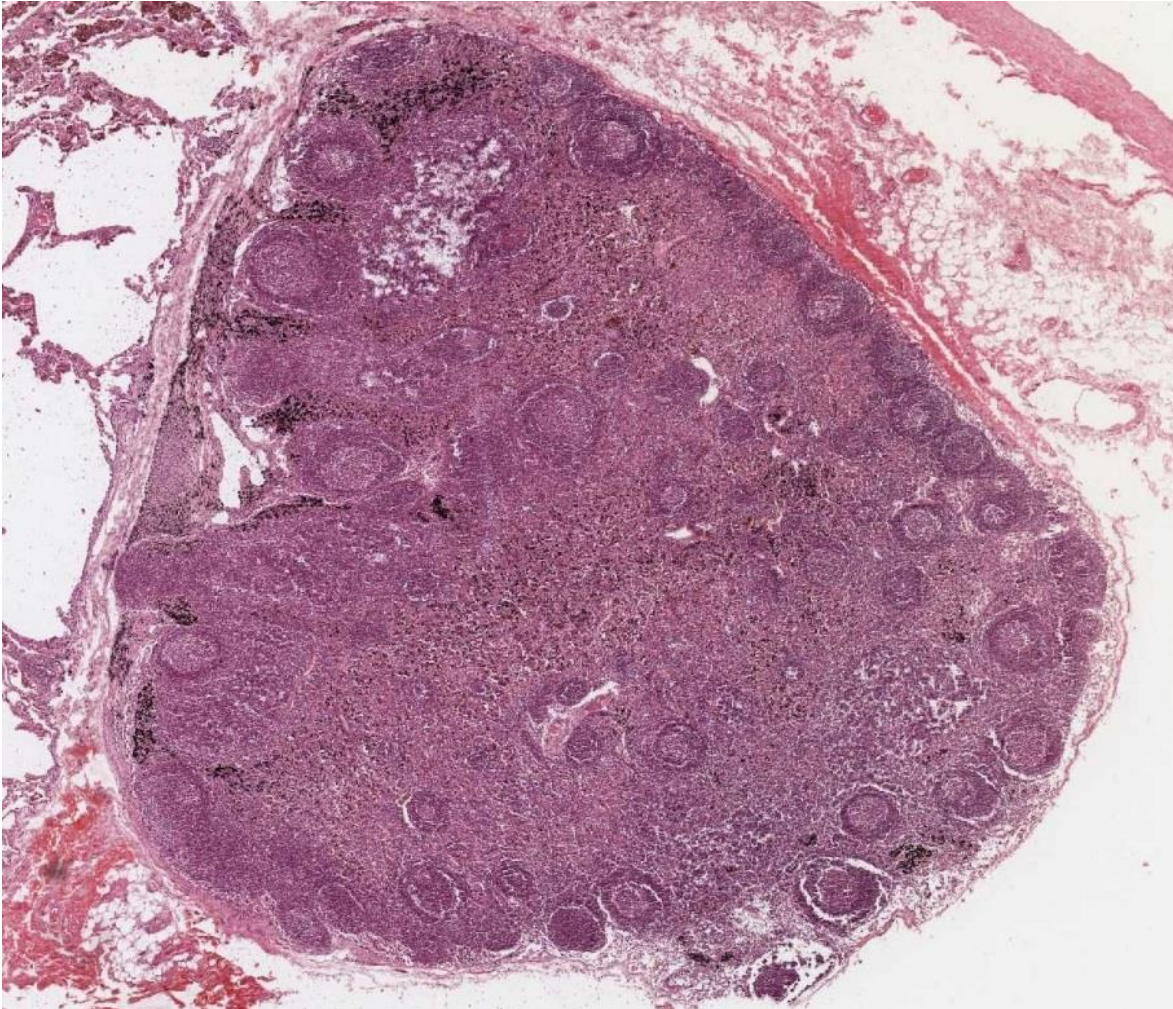
Tanaka, Fujita

LYMFATICKÁ UZLINA (nodus lymphaticus, lymphonodus)

- Vazivový obal, *hilus*
- parenchymy = lymforetikulární tkáň
- kůra (lymfatické uzlíky a sinusy) (B-lymfocyty)
- dřeň (provazce a sinusy) (B-lymfocyty)
- parakortikální oblast (T-lymfocyty)
- sinusy: subkapsulární (marginální), perifolikulární (kortikální), dřeňové
- *Litorální buňky* – výstelka sinusů, fagocytóza

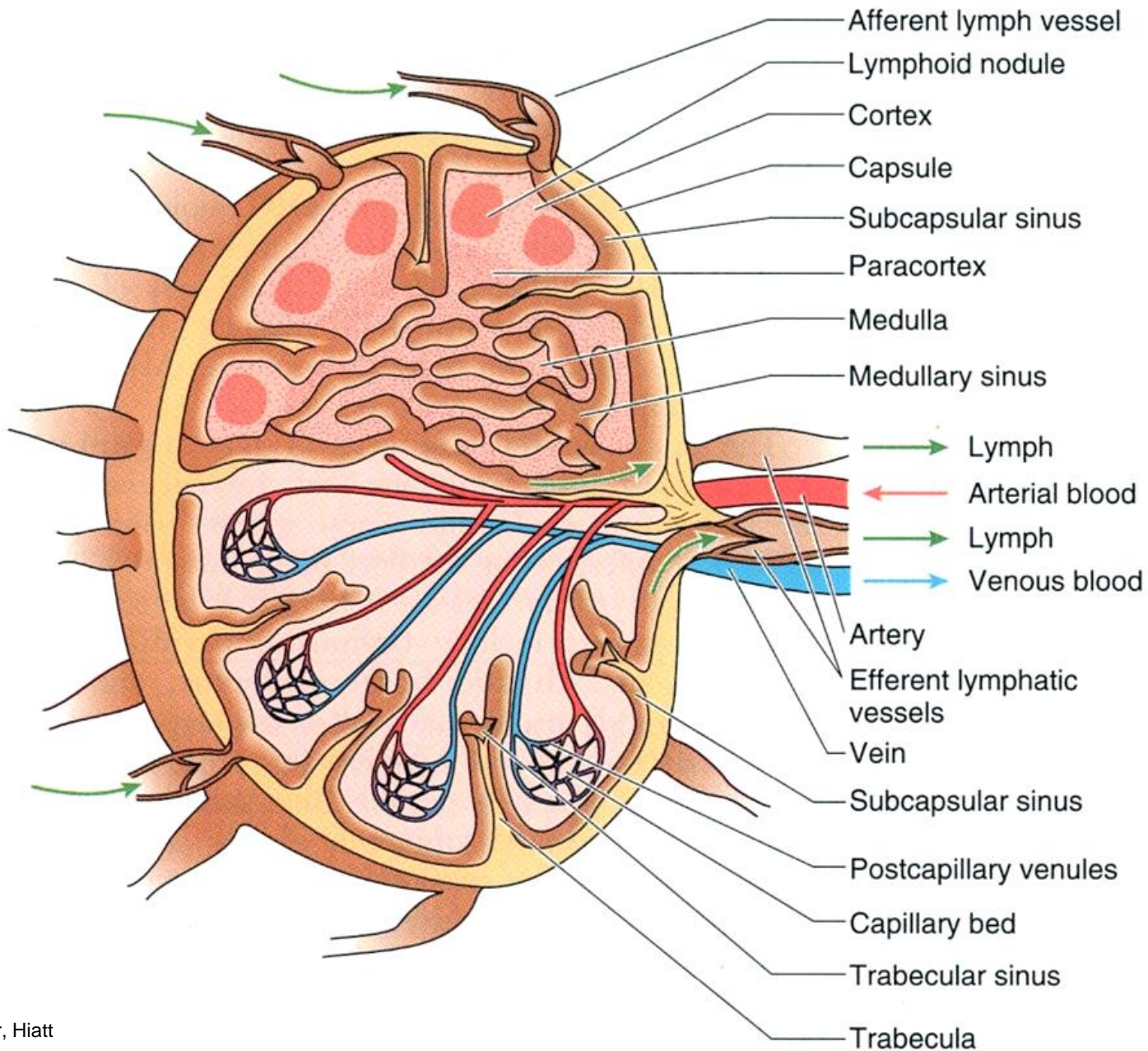

LYMFATICKÁ UZLINA (nodus lymphaticus, lymphonodus)

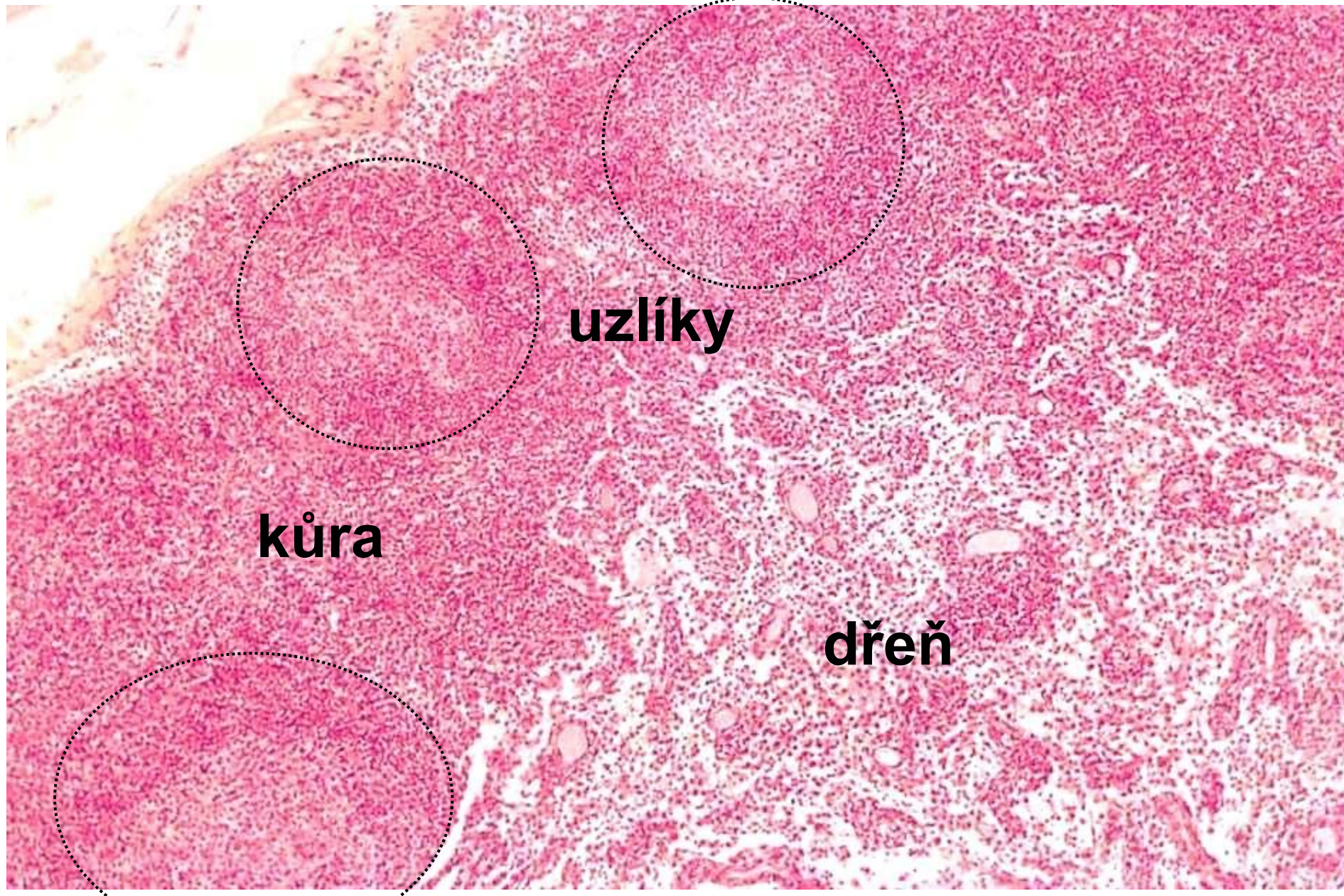

KREVŇÍ A LYMFATICKÁ CÍRKULACE V UZLINĚ

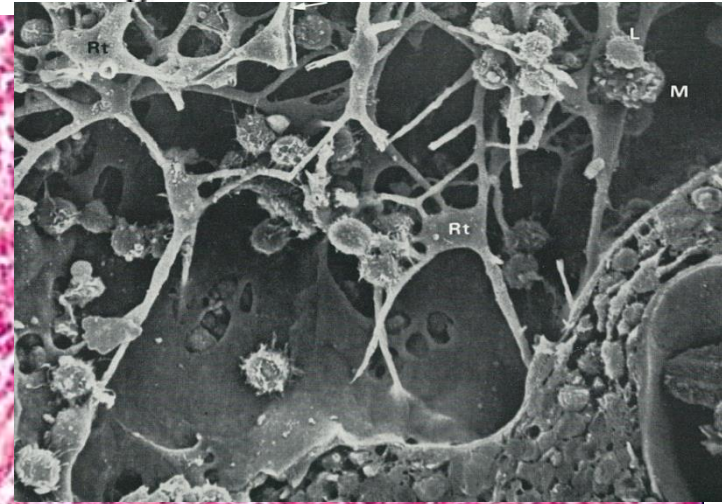
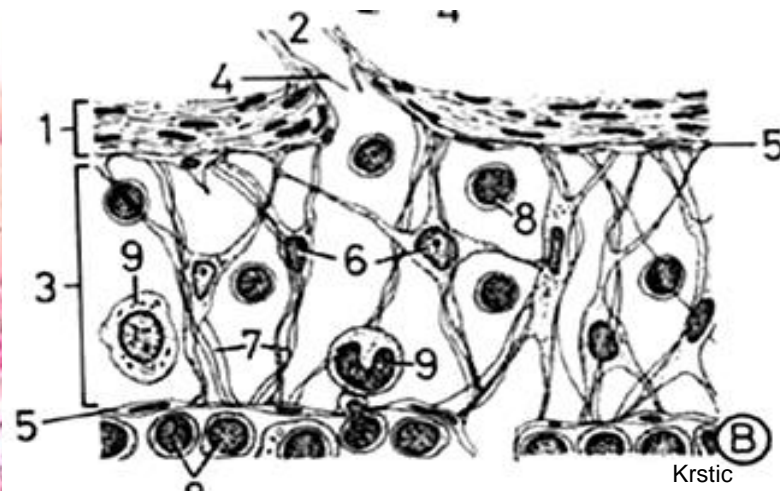
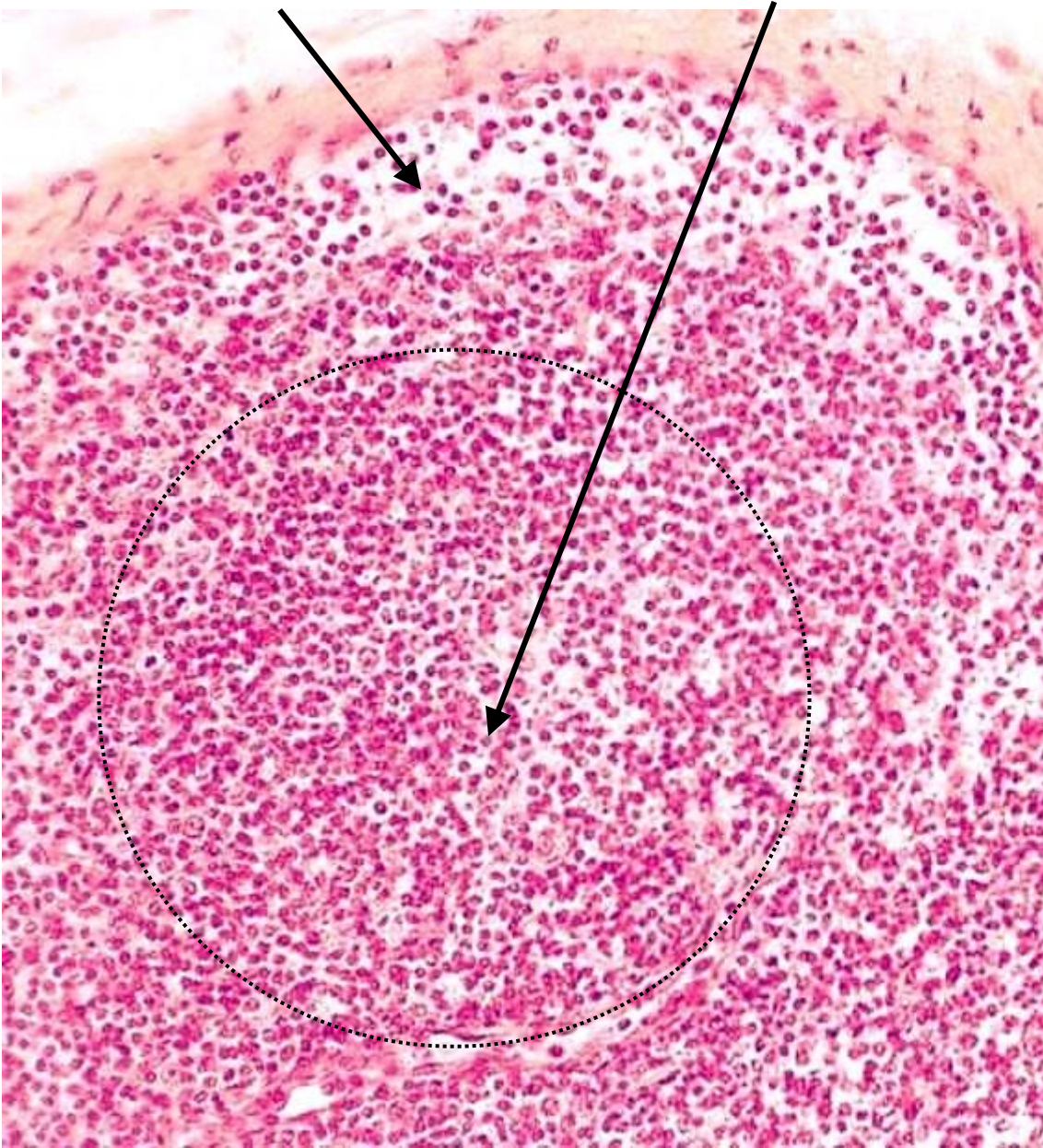
LYMFATICKÁ UZLINA (nodus lymphaticus, lymphonodus)

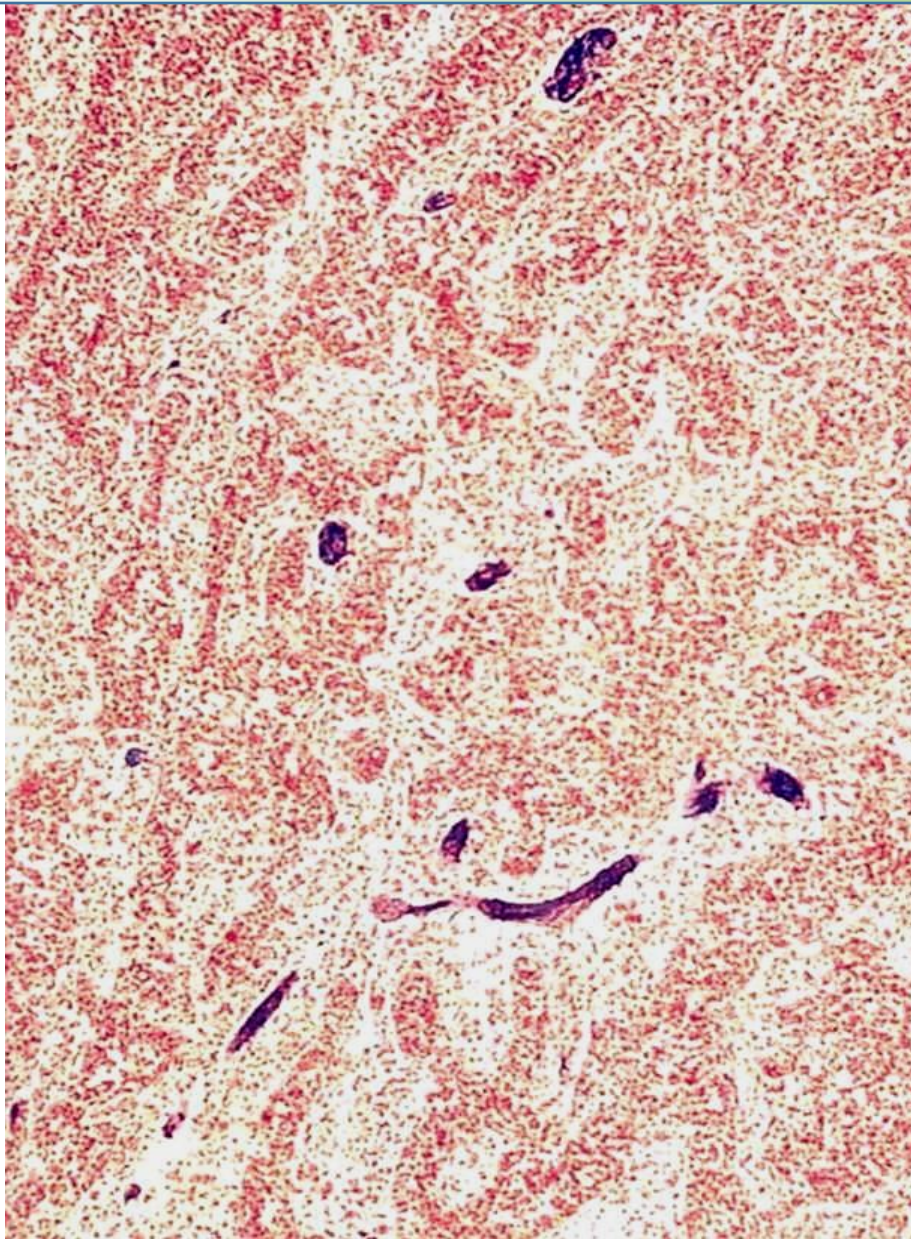
LYMFATICKÁ UZLINA (nodus lymphaticus, lymphonodus)

subkapsulární sinus

lymfatický uzlík

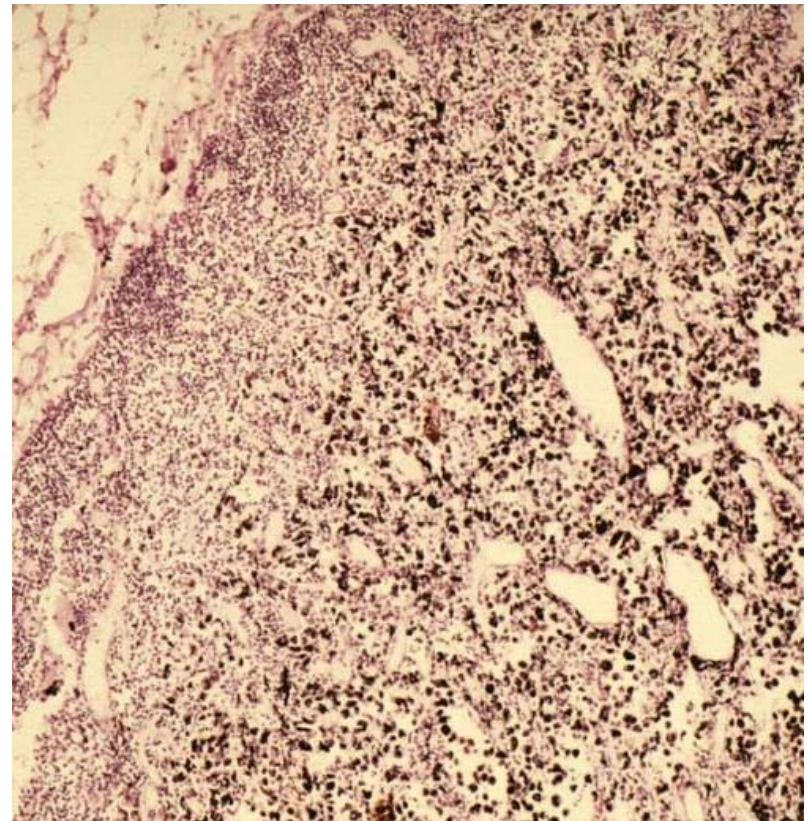

DŘEŇ LYMFATICKÉ UZLINY

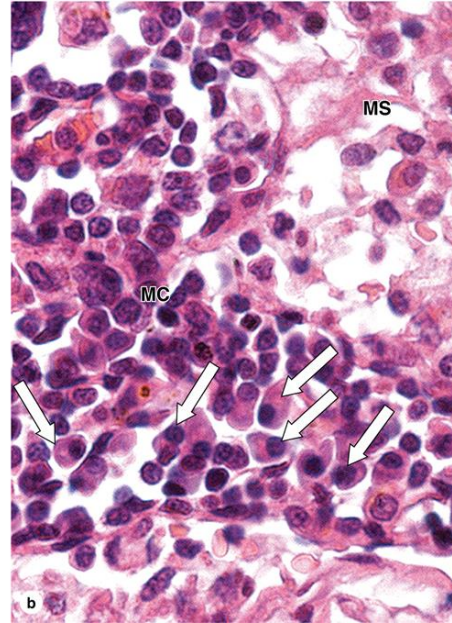
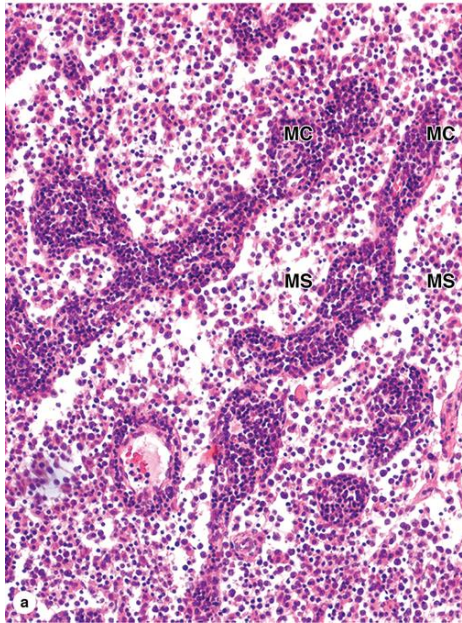

Dřeňové provazce a sinusy

Uzlina z plicního hilu – depozita
prachových částic - antrakóza

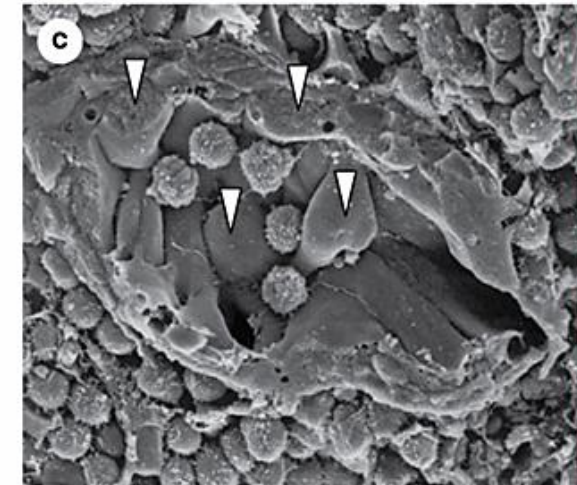
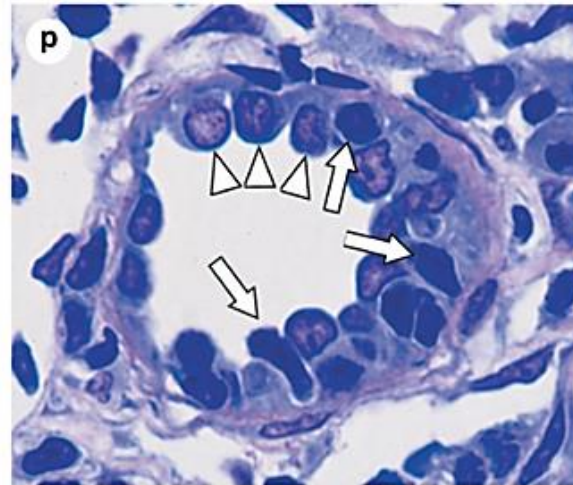
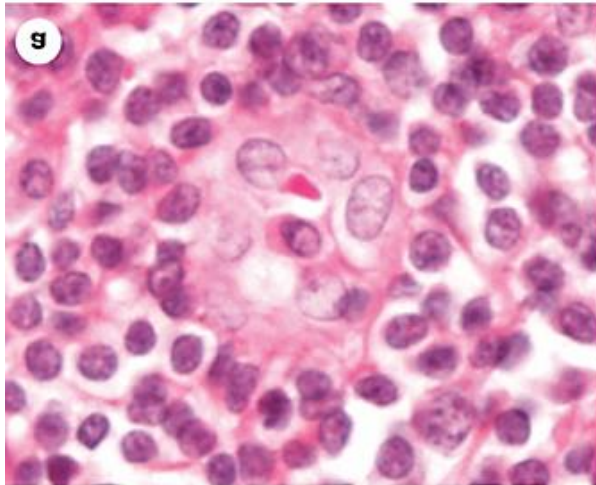
DŘEŇ LYMFATICKÉ UZLINY

Dřeňové provazce a sinusy

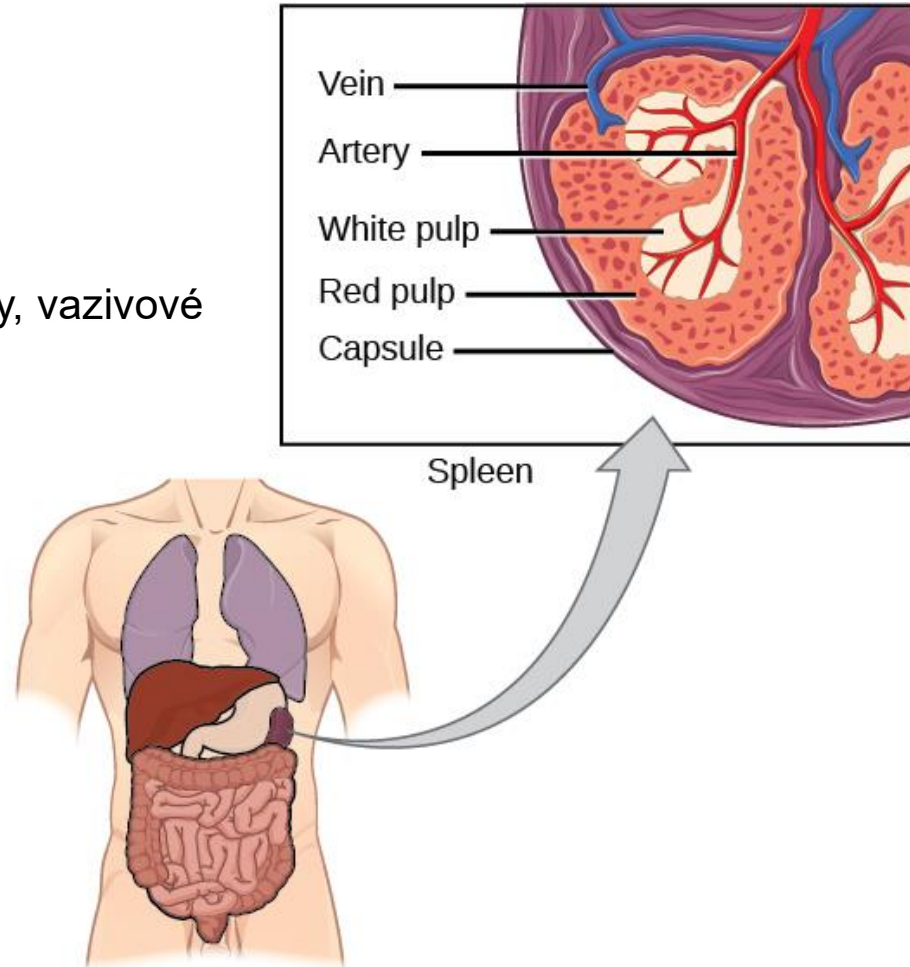
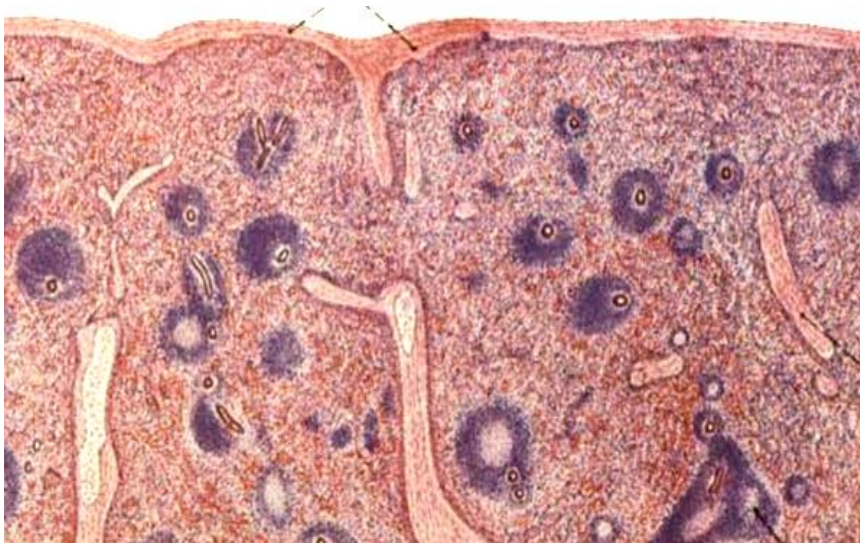
- Plazmatické buňky
- Postakapilární venuly s vysokoým endotelem (HEV, high endothelium post-capillary venules) – umožňují snadnou extravazaci leukocytů z krve do parenchymu lymfatické uzliny

Mescher

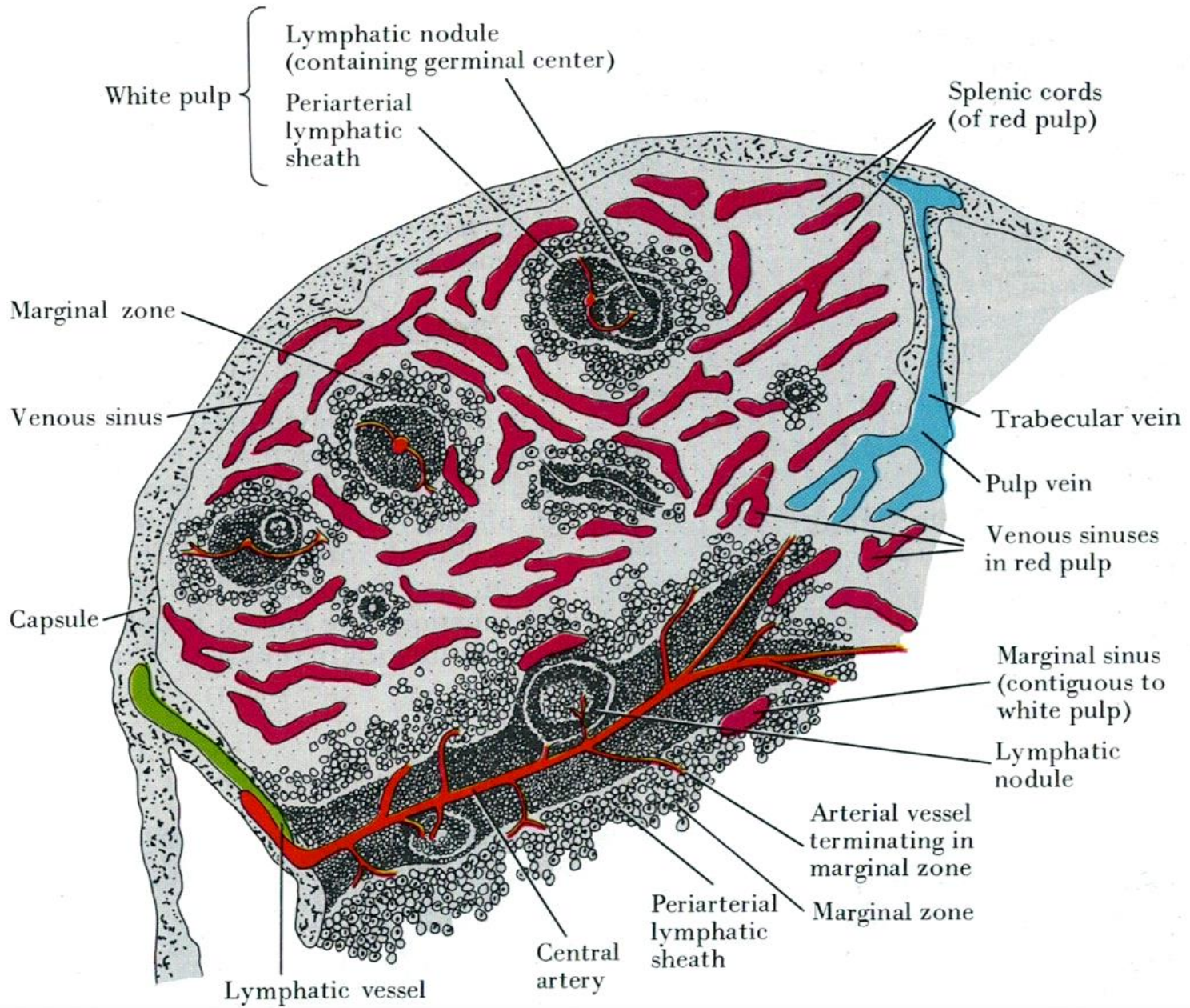

SLEZINA (LIEN)

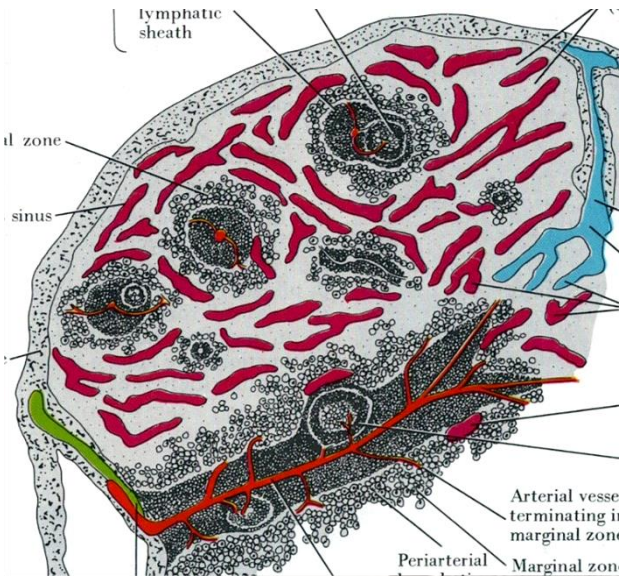
- Vazivový obal, vazivové trabekuly
- Parenchym = pulpa
- **bílá** (lymfoidní)
  - periarteriolární lymfatická pochva - PALS
  - Malpighiho tělíska = uzlíky
- **červená** (nelymfoidní)
  - Billrothovy provazce (makrofágy, monocyty, vazivové buňky a vlákna)
  - venózní sinusy
- **marginální zóna**

SLEZINA (LIEN)

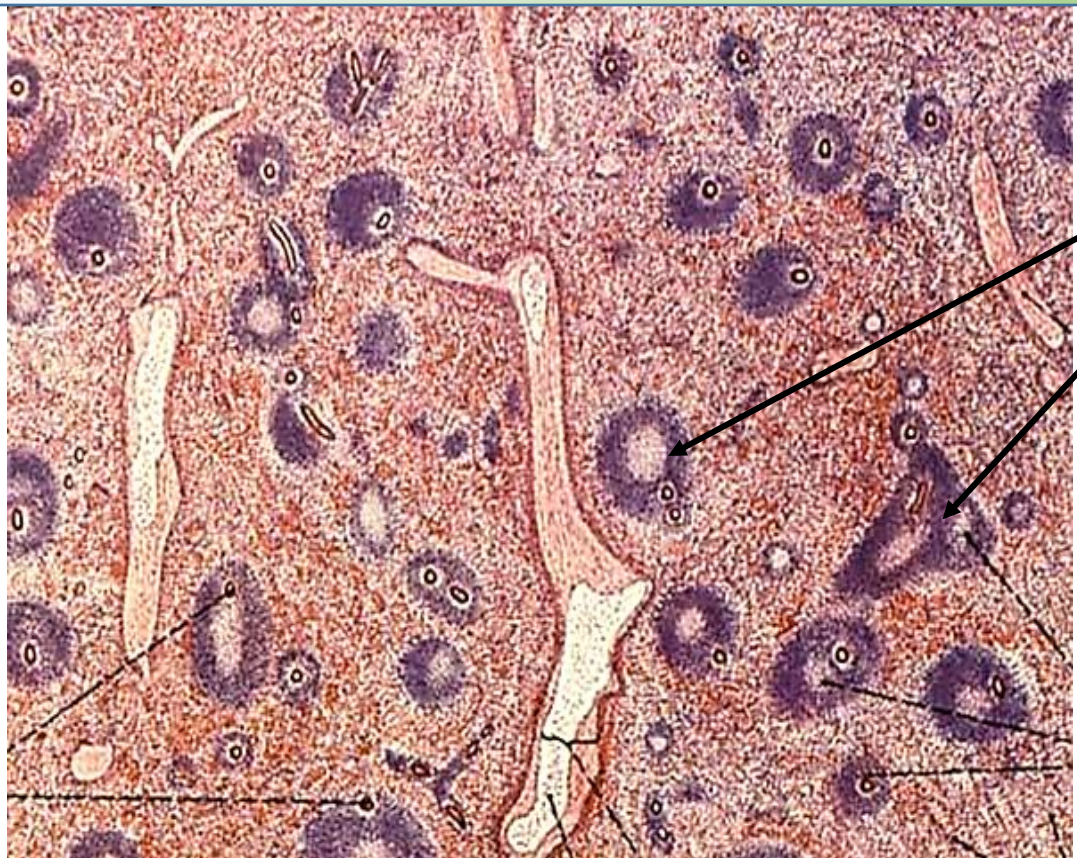

SLEZINA (LIEN)

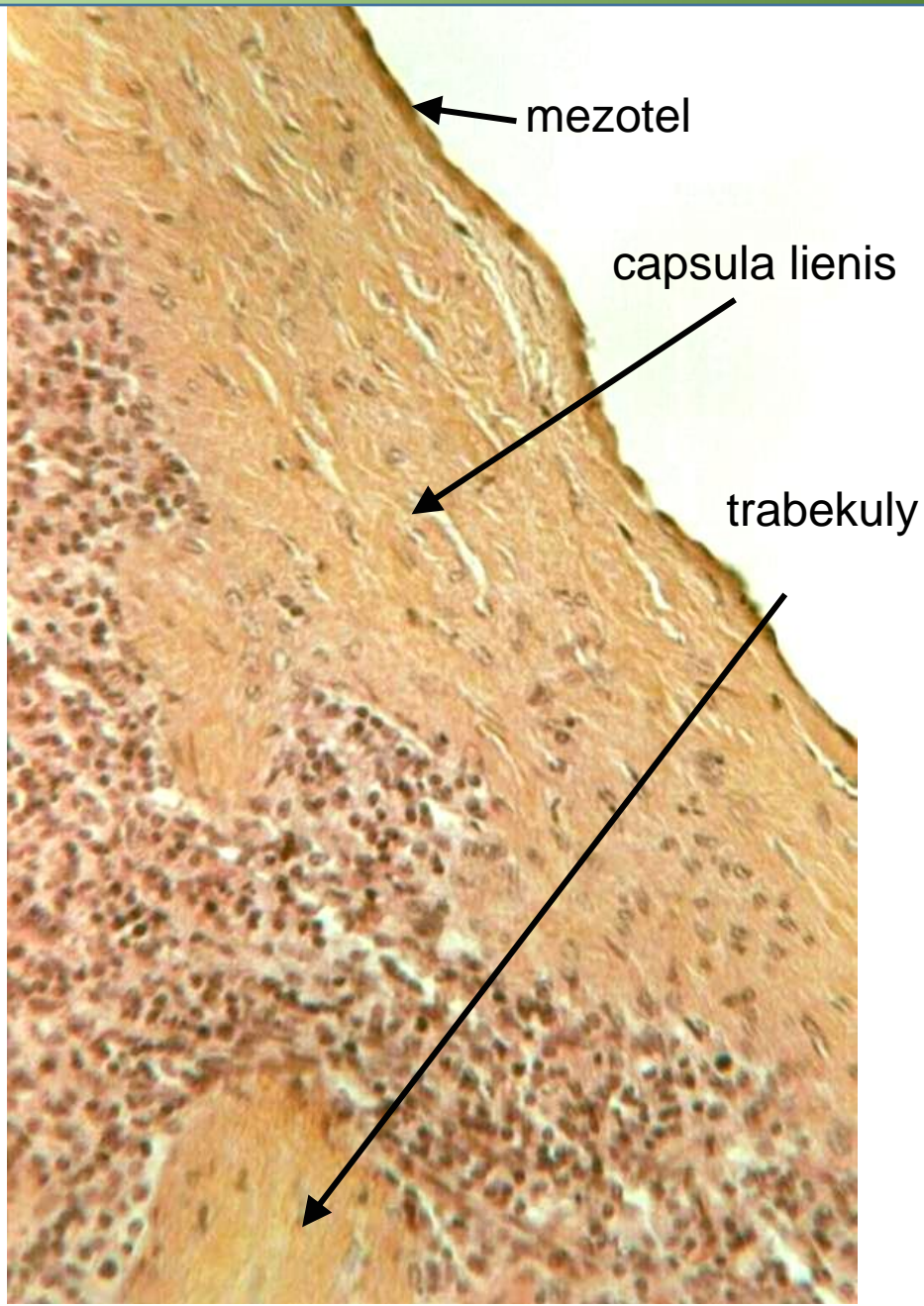
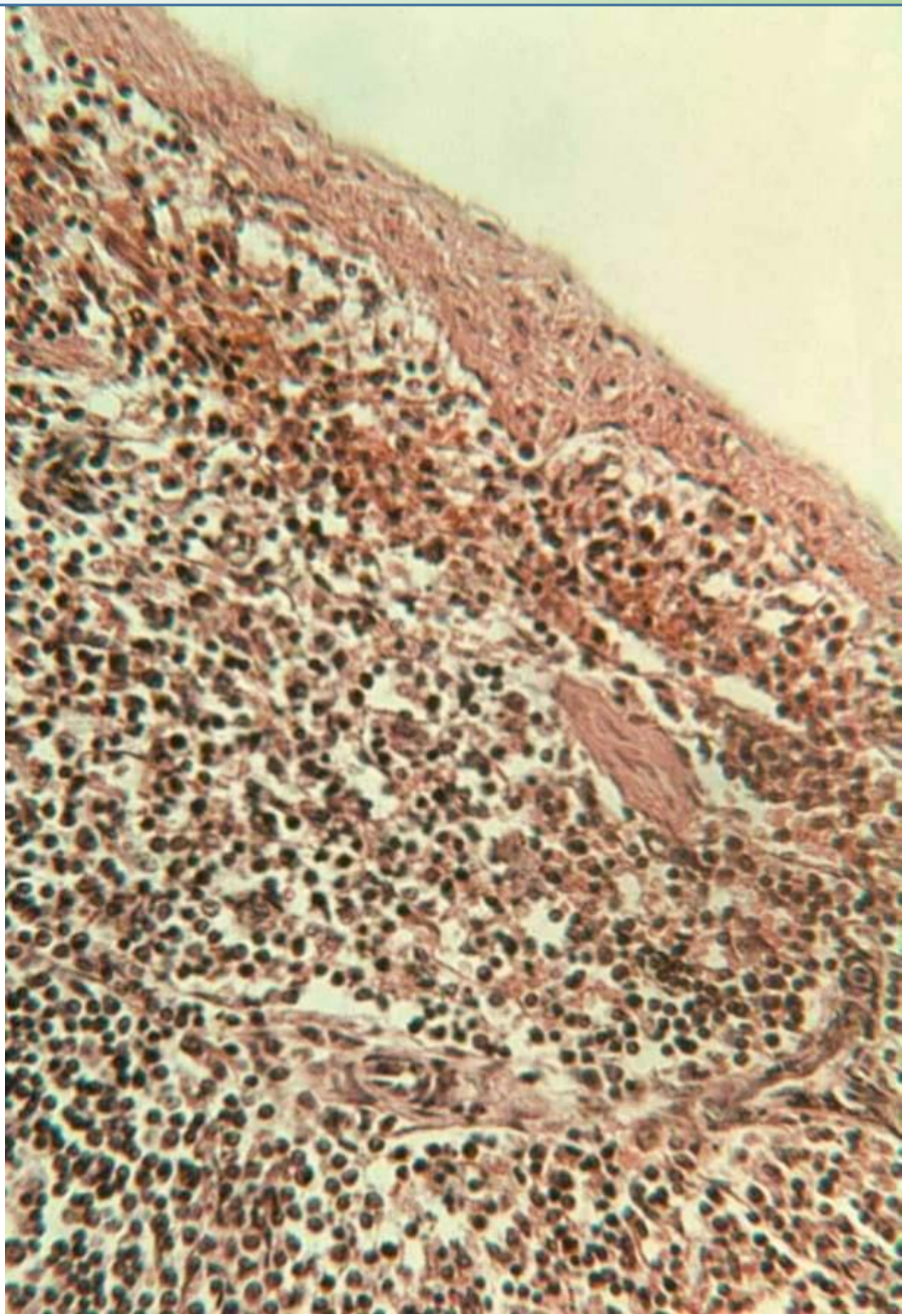
SLEZINA (LIEN)

Sobotta

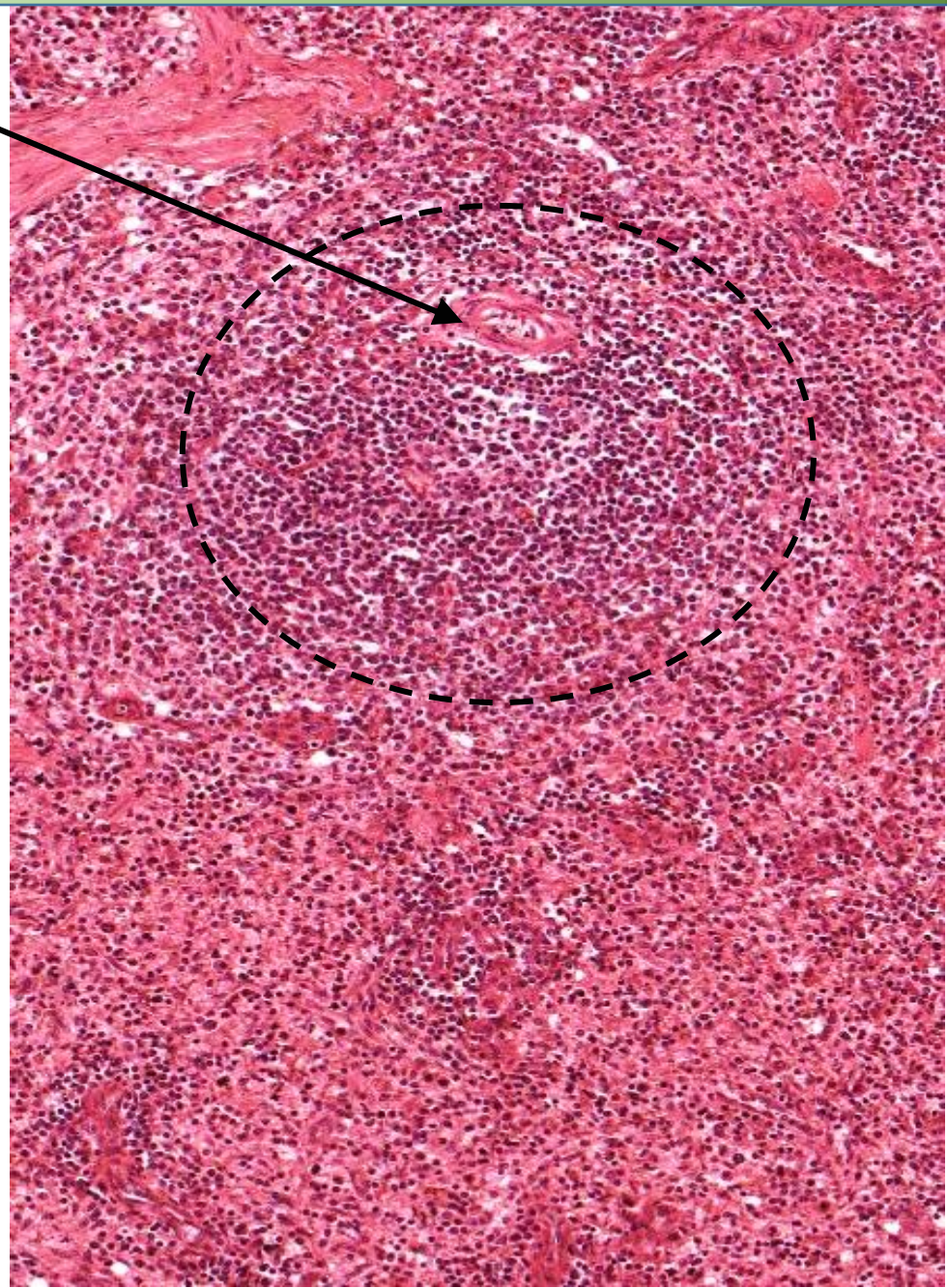
SLEZINA (LIEN)

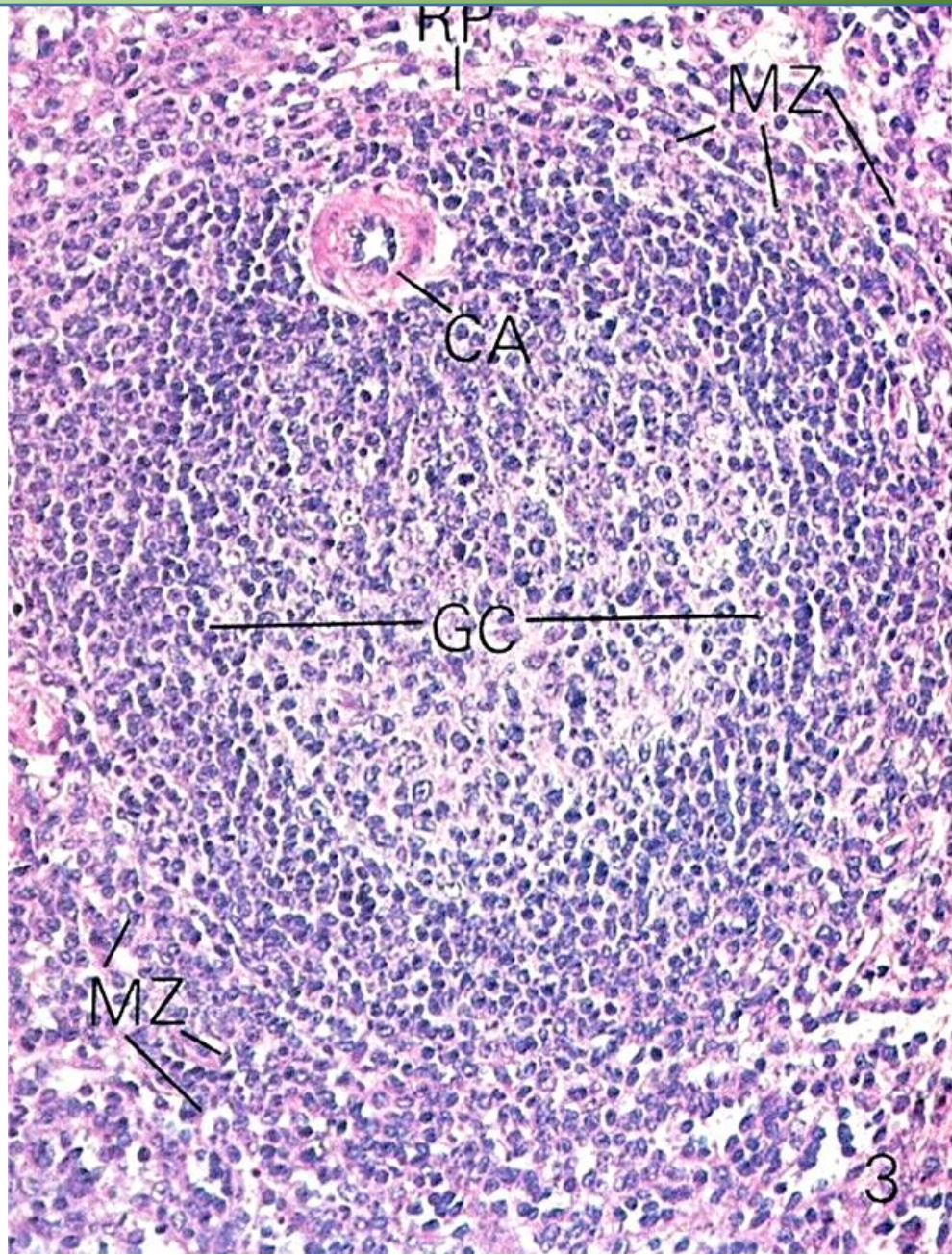
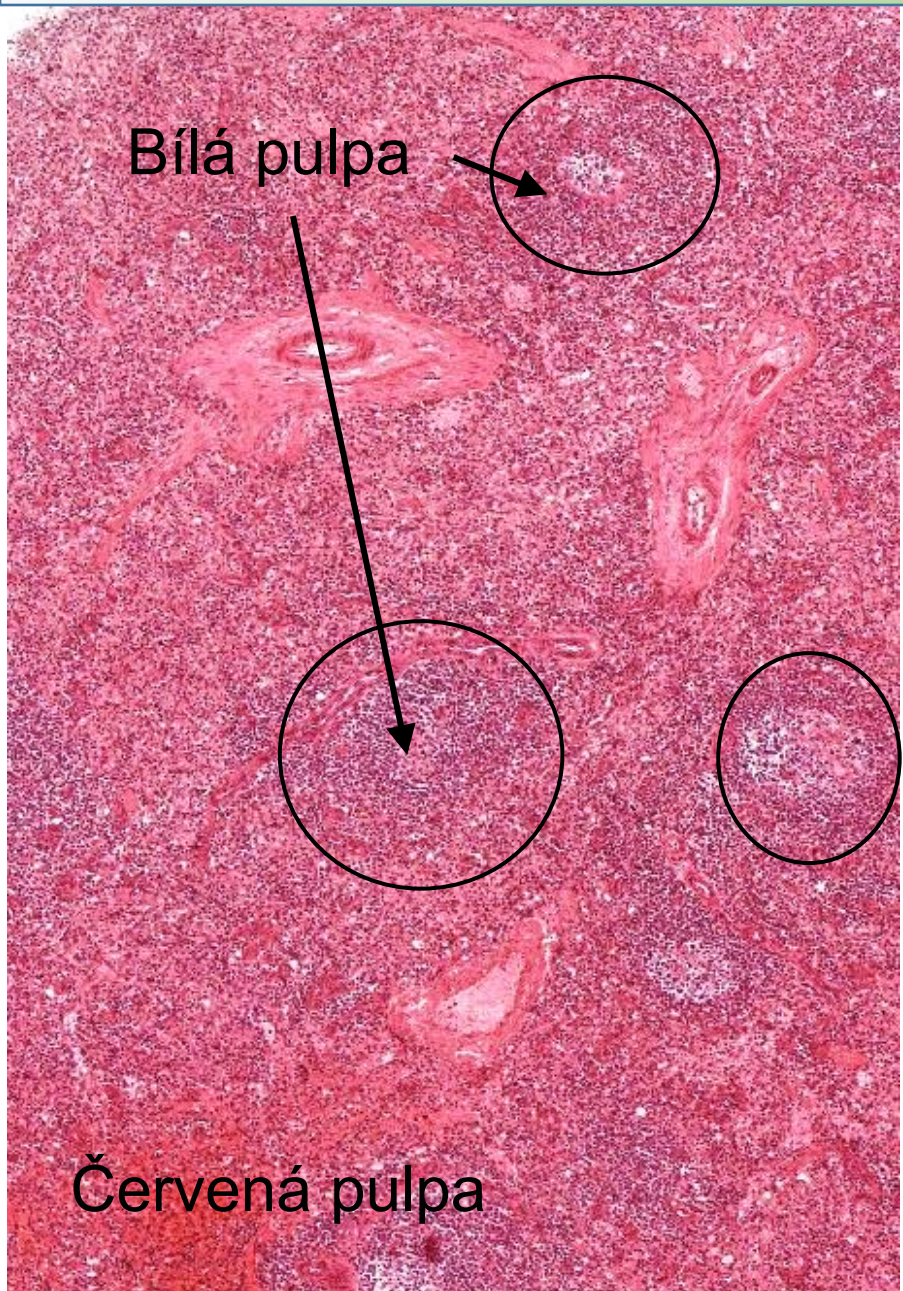
SLEZINA (LIEN)

Bílá pulpa

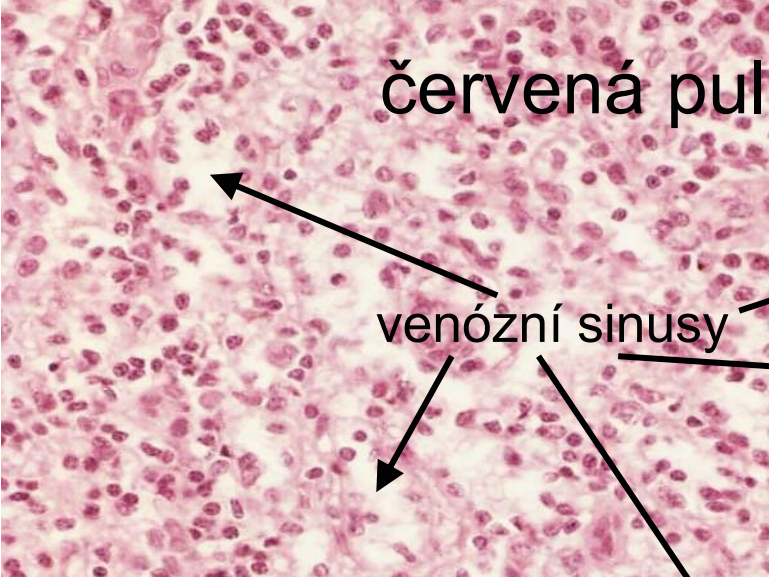
a. centralis

SLEZINA (LIEN)

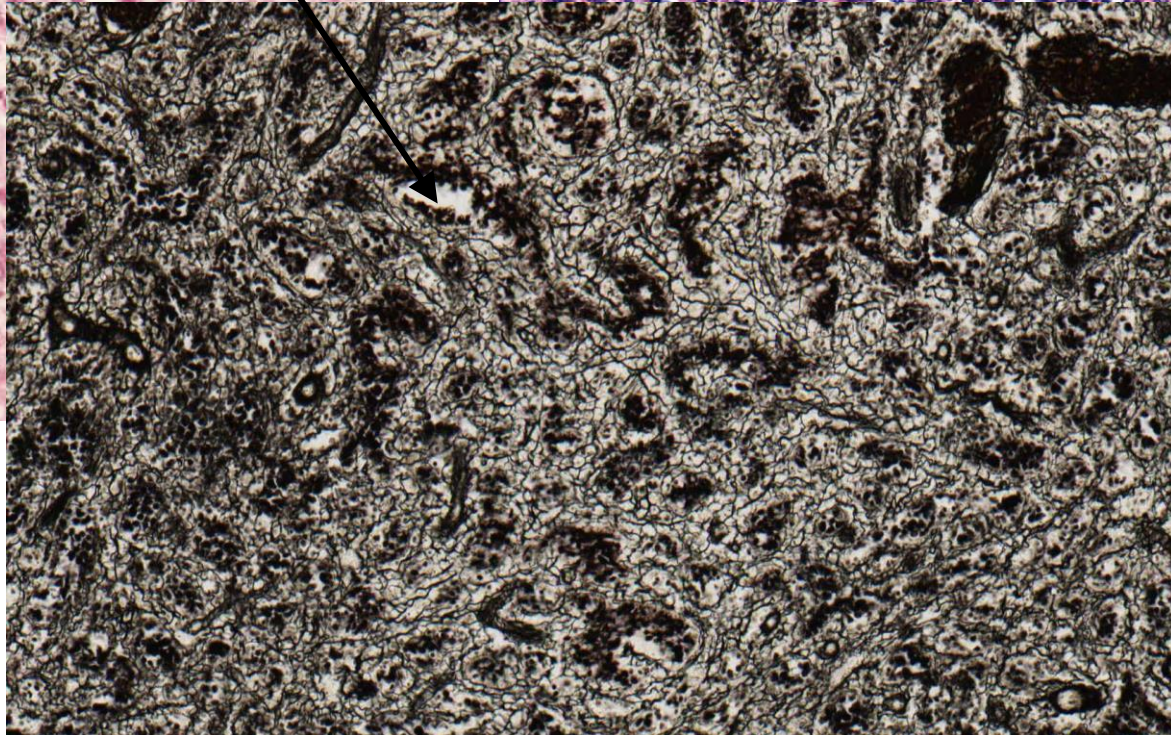
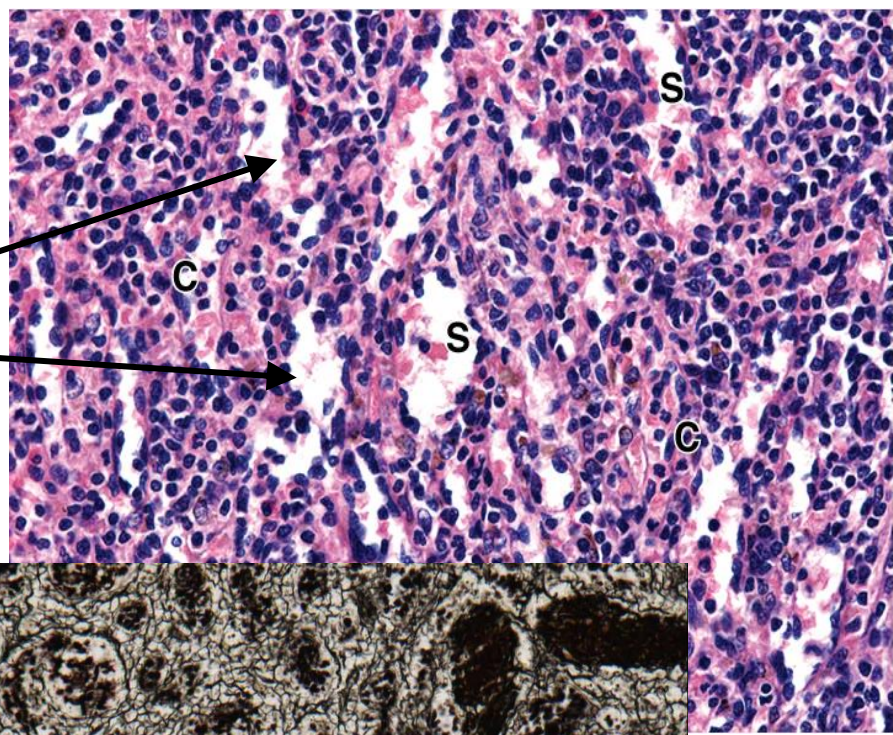

SLEZINA (LIEN)

červená pulpa

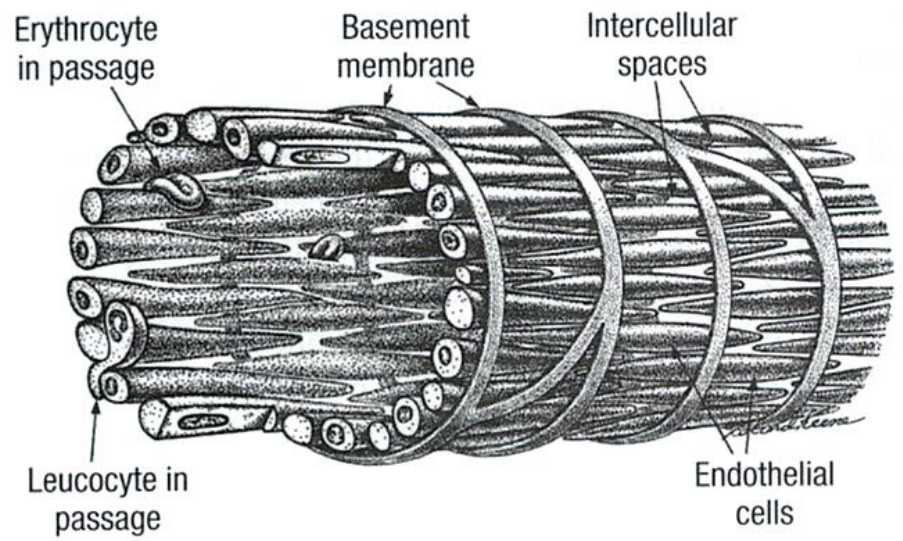
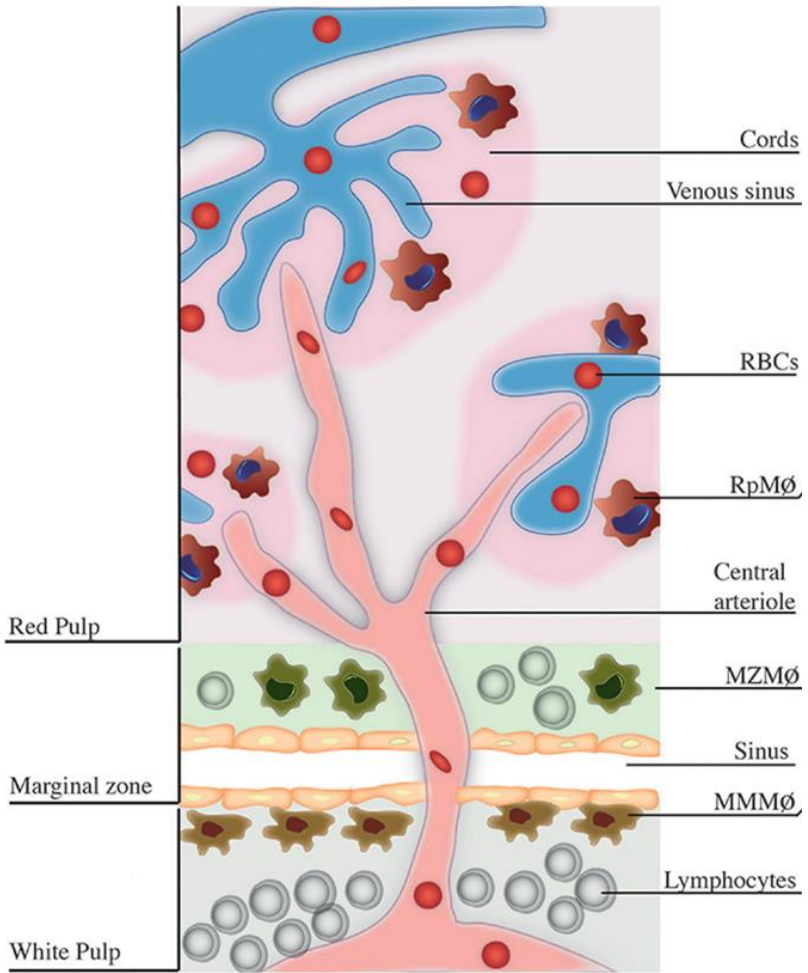
venózní sinusy

Mescher

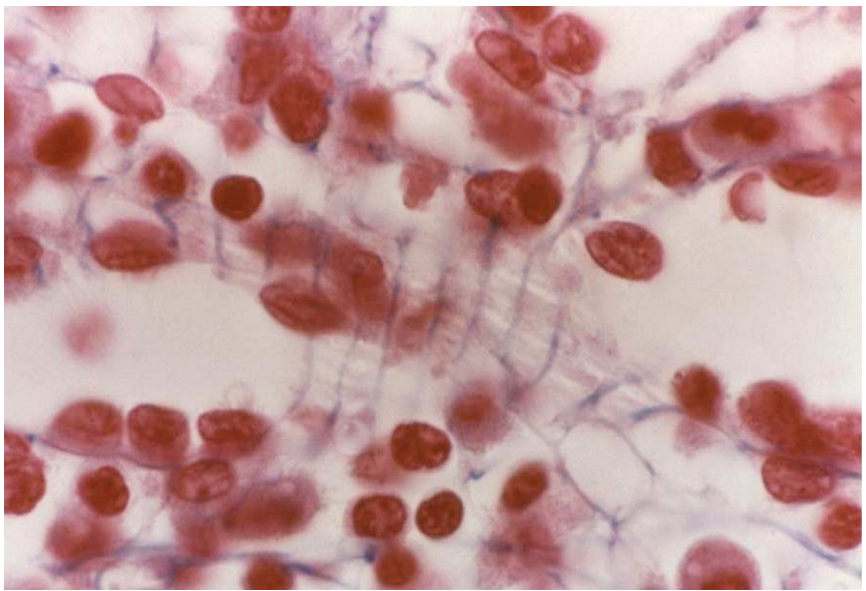
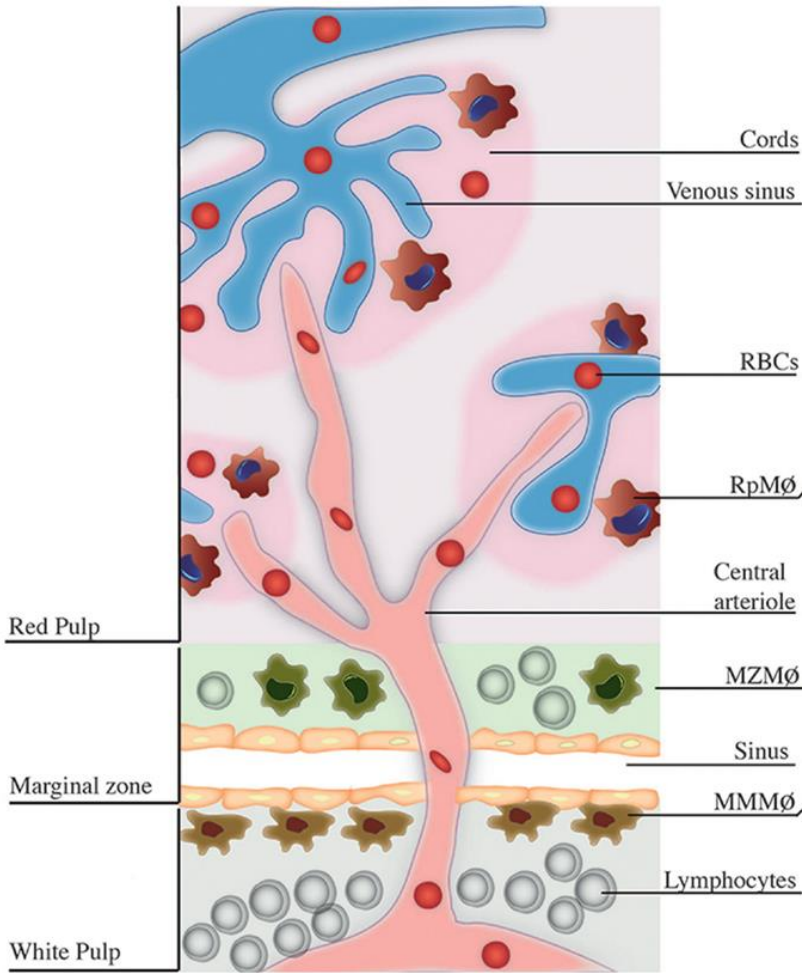
SLEZINA (LIEN)

- venózní sinusy a Billrothovy provazce červené pulpy:
eliminace abnormálních erytrocytů

SLEZINA (LIEN)

- venózní sinusy a Billrothovy provazce
červené pulpy:
eliminace abnormálních erytrocytů

SLEZINA (LIEN)

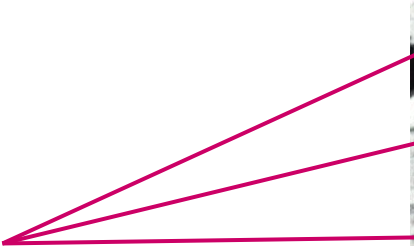
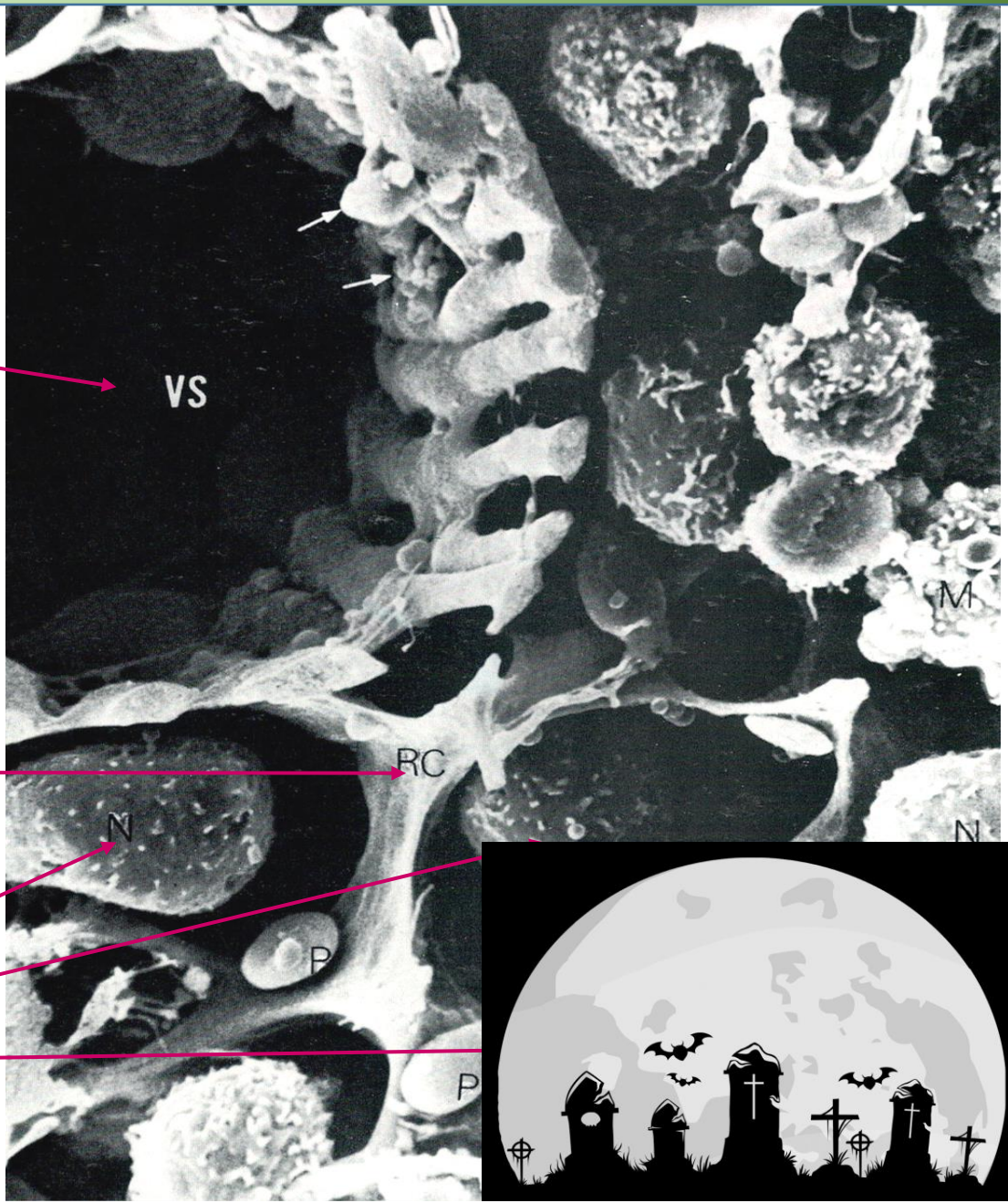
Venózní sinus

VS

Retikulární buňka

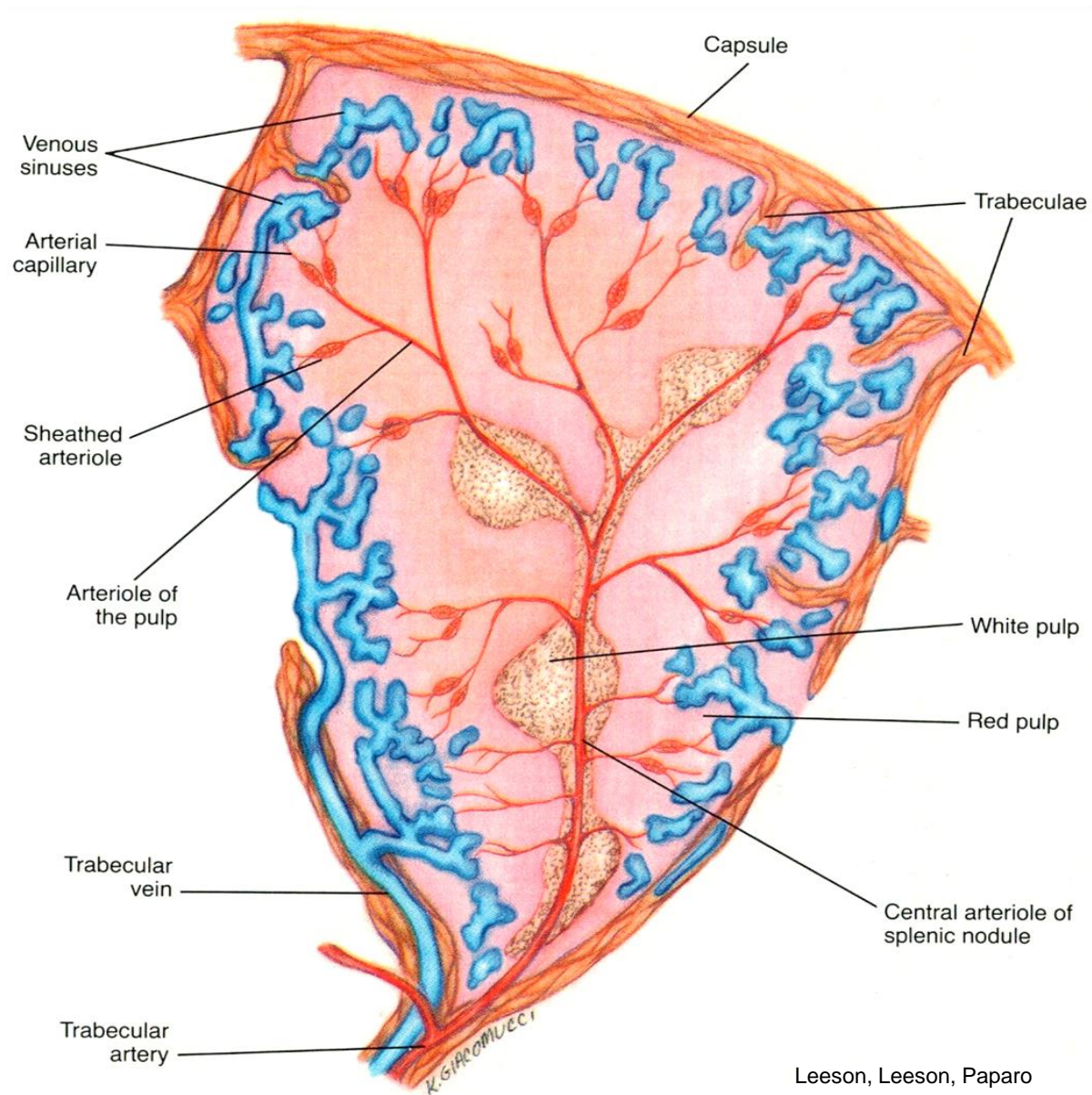
RC

Buňky v cirkulaci

CIRKULACE VE SLEZINĚ

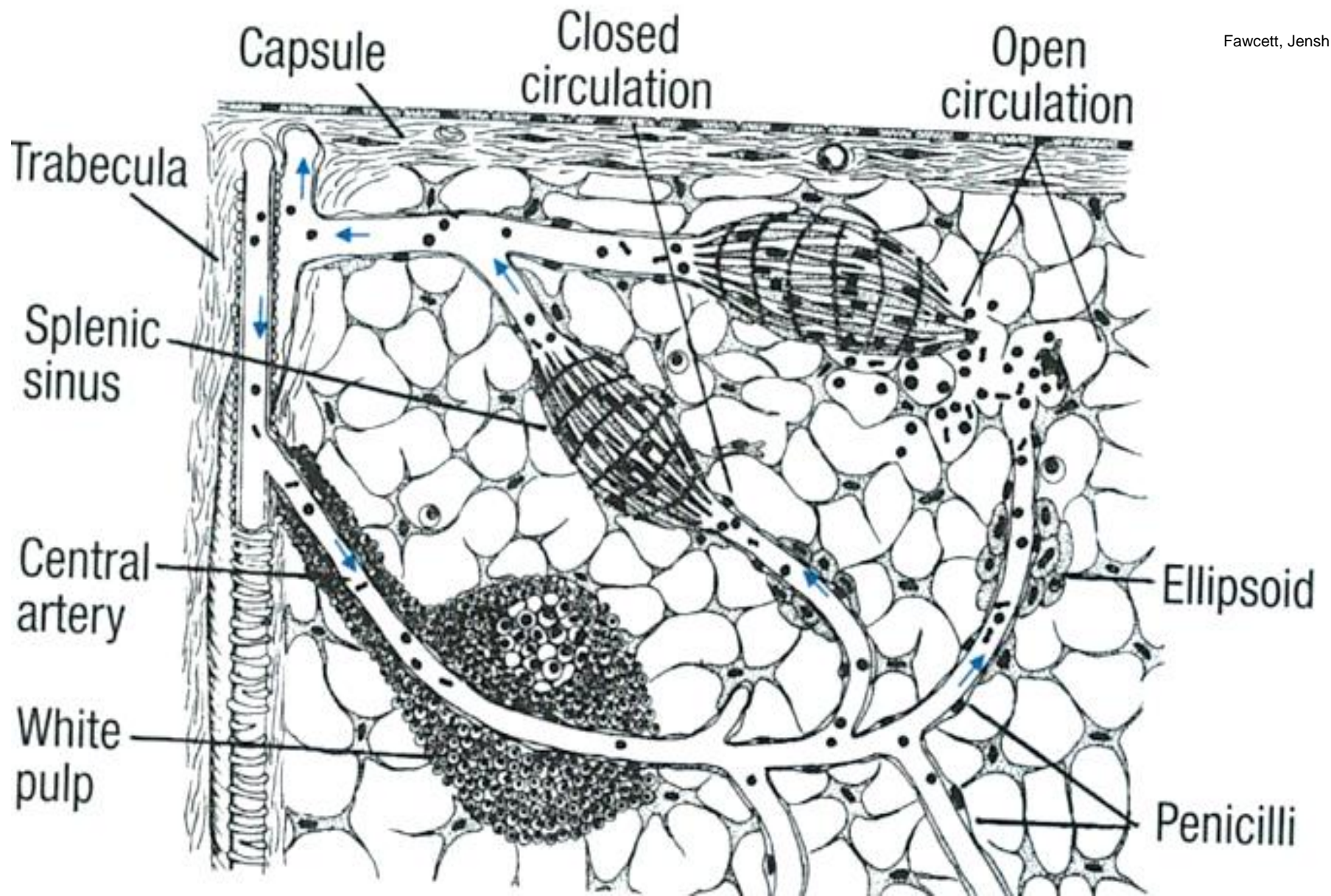

Leeson, Leeson, Paparo

- a. lienalis
- aa. trabeculares
- aa. centrales
- arteriolarae penicillatae
- venózní sinusy
- vény pulpy
- vv. trabeculares
- v. lienalis

SPLEEN – OTEVŘENÁ A UZAVŘENÁ CIRKULACE

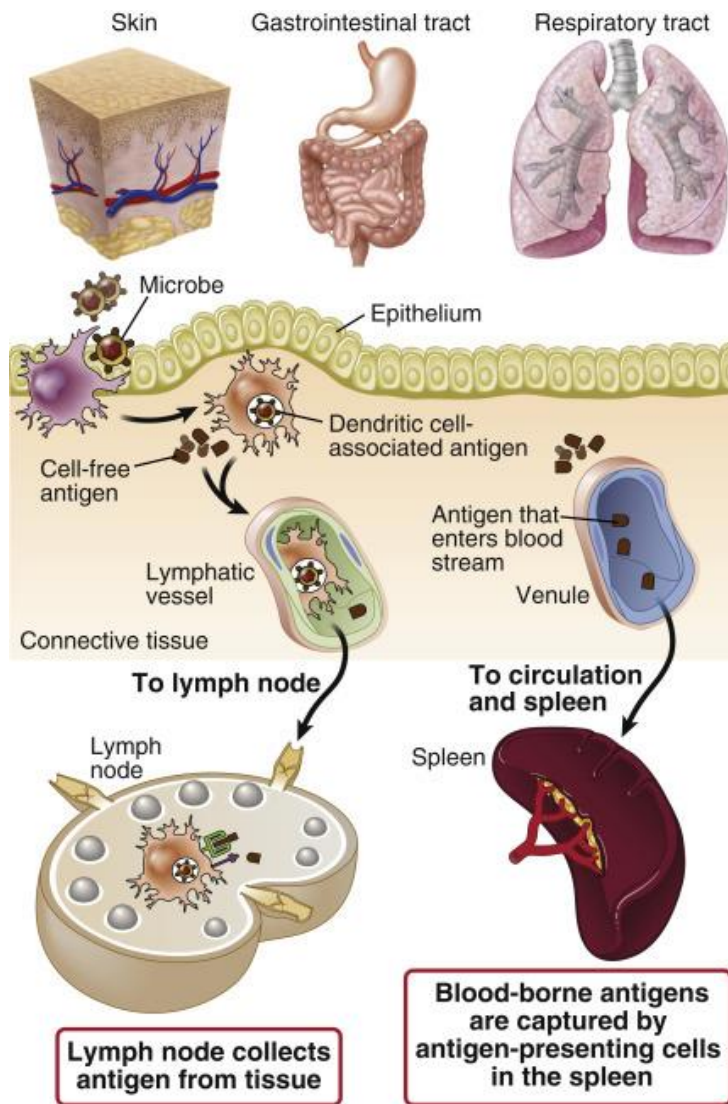
Fawcett, Jensch

SLEZINA A LYMFATICKÁ UZLINA

Lymfatická uzlina

Slezina

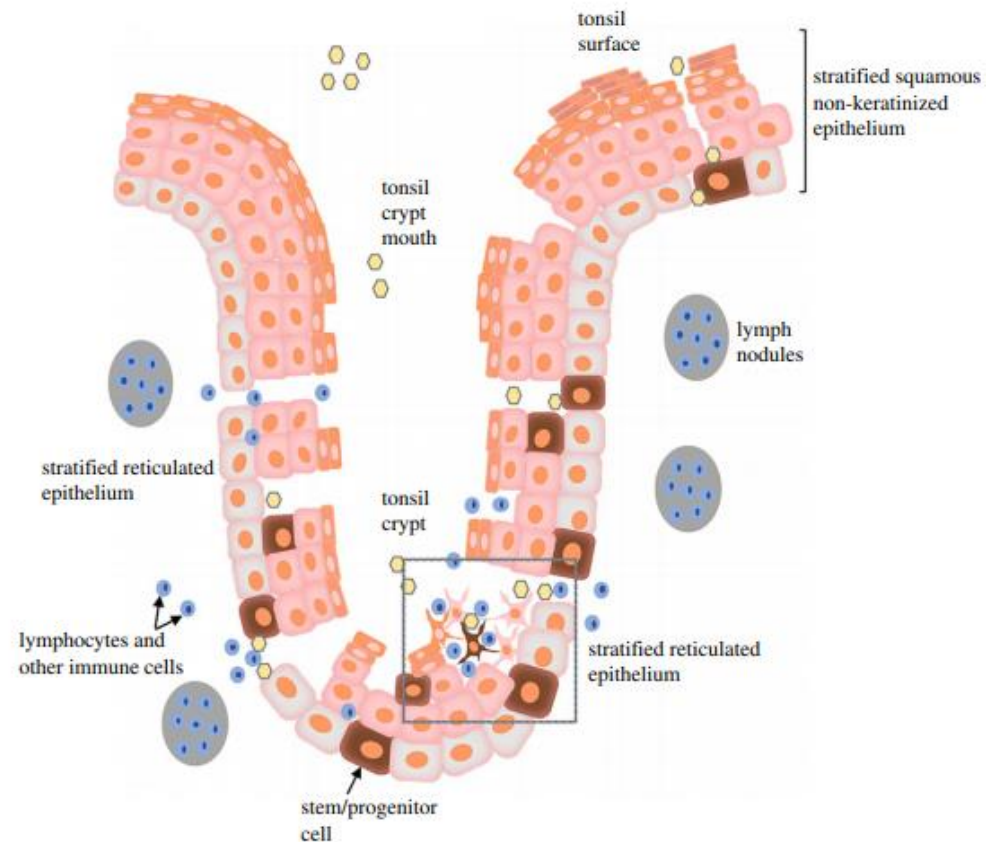
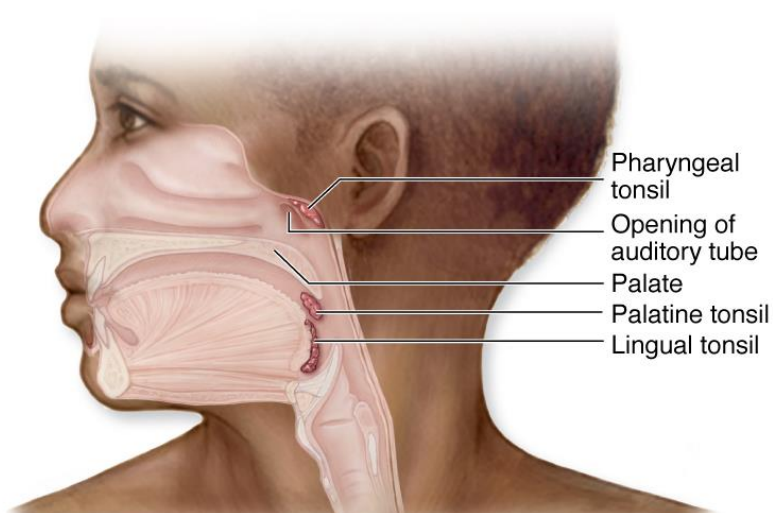

lymfatický filtr

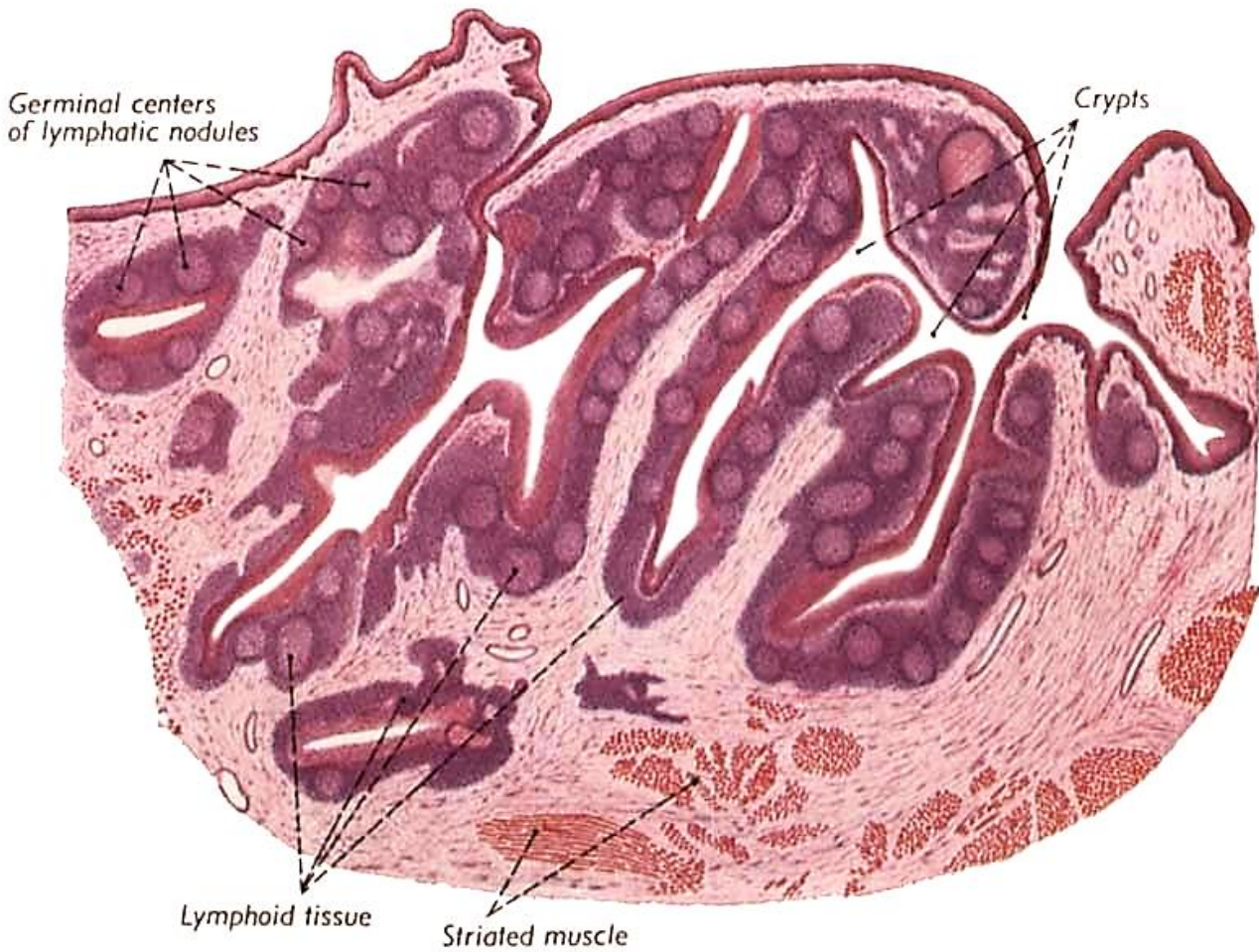
krevní filtr

TONSILY

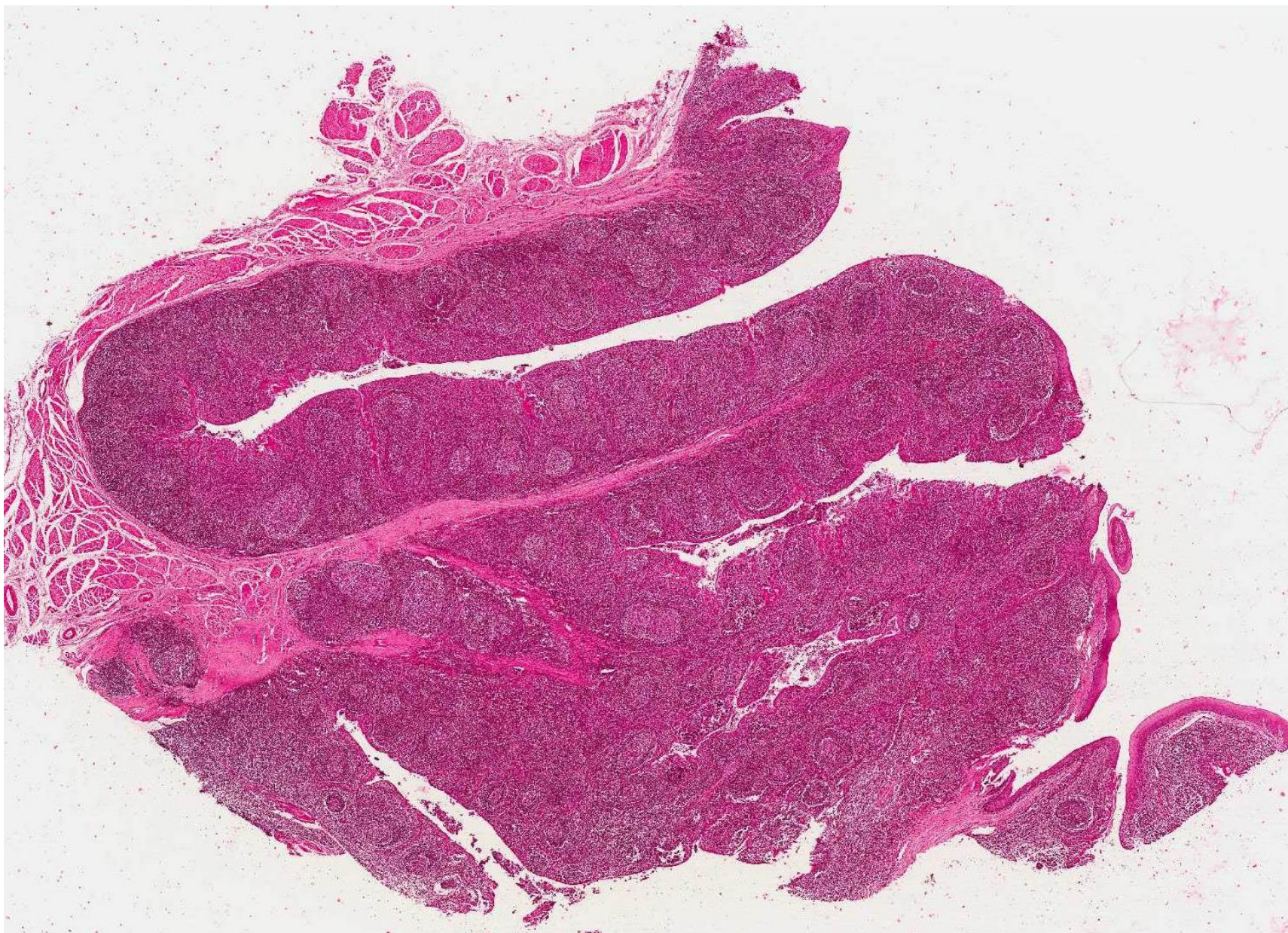
- neúplně opouzdřené
  - krypty – hluboké a rozvětvené invaginace kryté epitelem
  - agregáty lymfatické tkáně (folikuly) kryt epitelem krypt
  - rozvlákněný epitel (umožňuje přístup antigenům k leukocytům)
- **t. palatina** – vrstevnatý dlaždicový e.
  - **t. lingualis** – vrstevnatý dlaždicový e..
  - **t. pharyngea** – víceřadý cylindrický e.
  - **t. tubaria** – víceřadý cylindrický e.

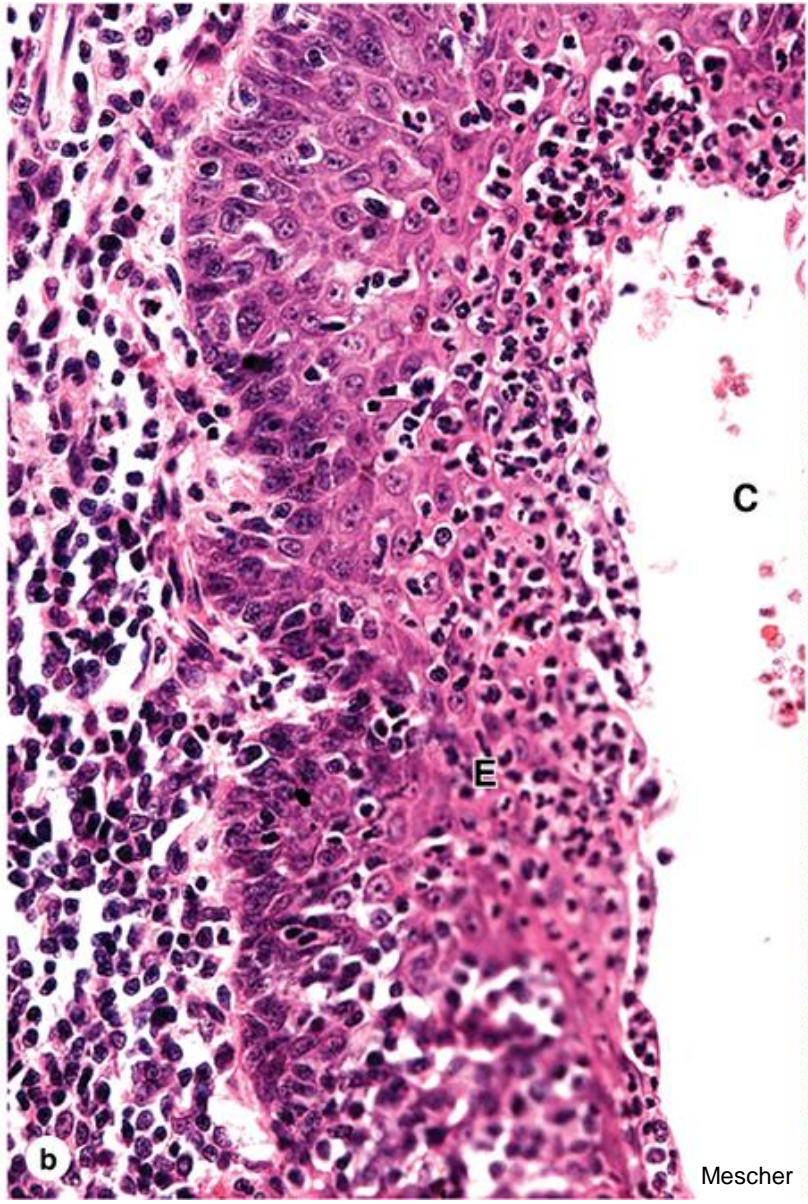
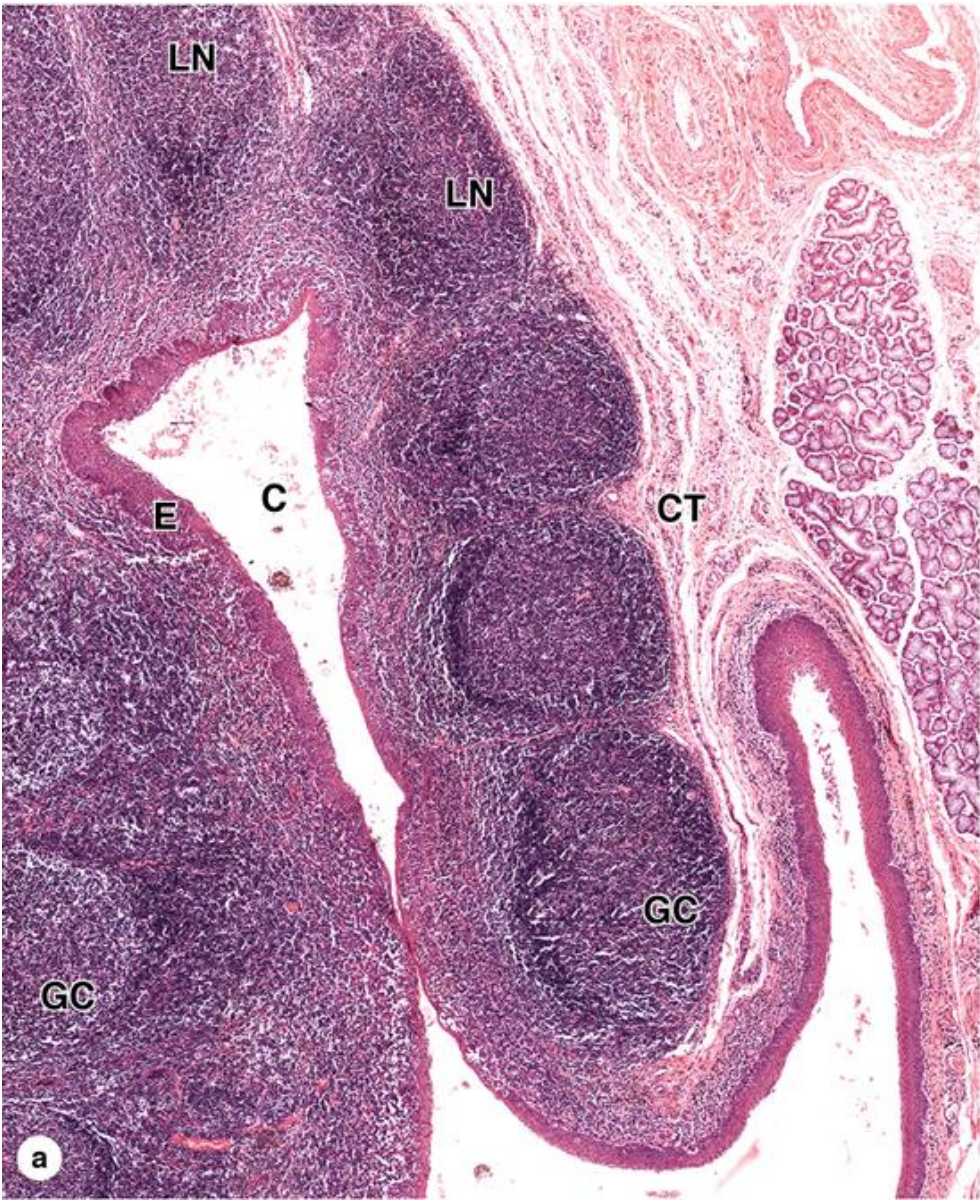
TONSILLA PALATINA

TONSILLA PALATINA

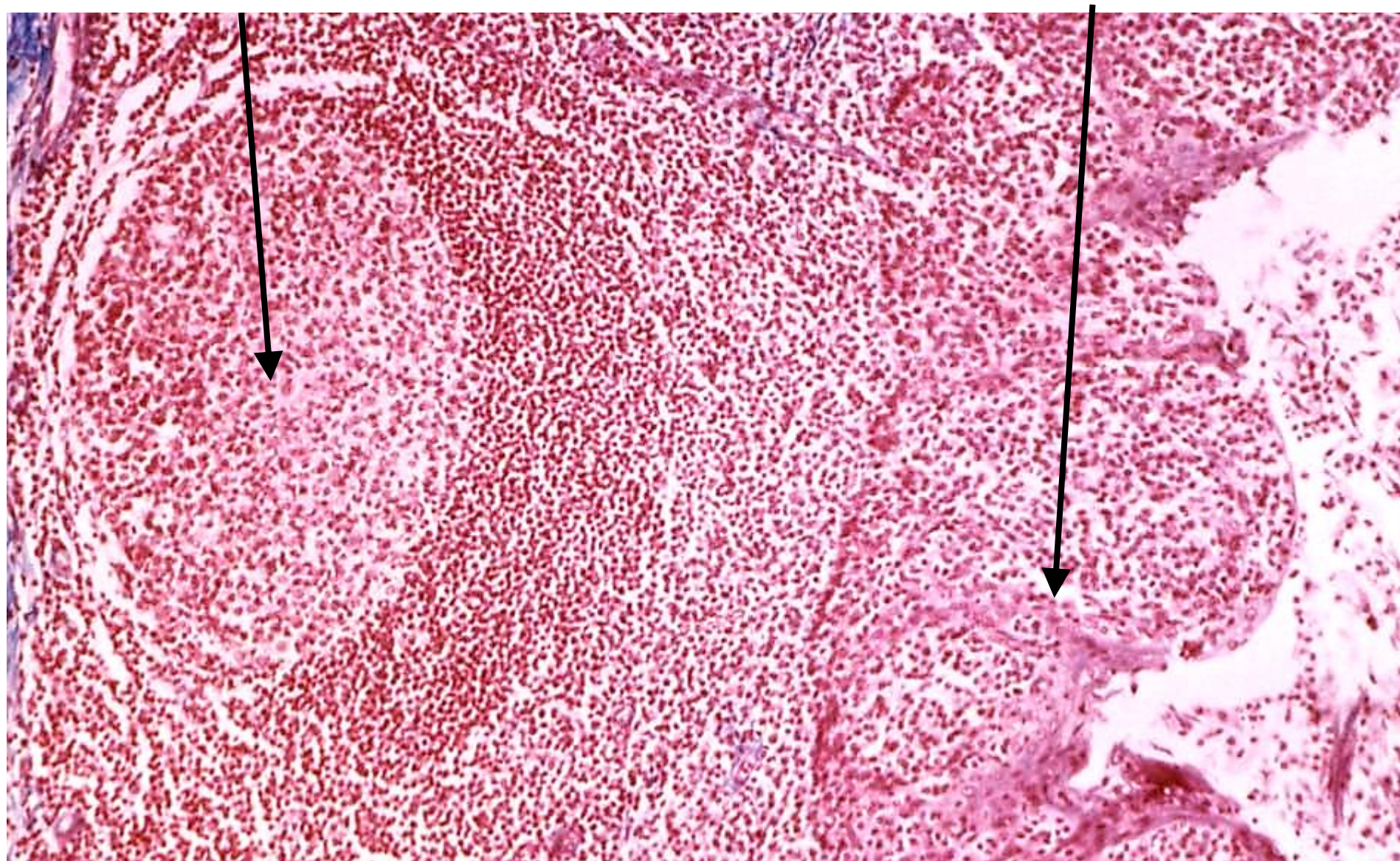
TONSILLA PALATINA

TONSILLA PALATINA

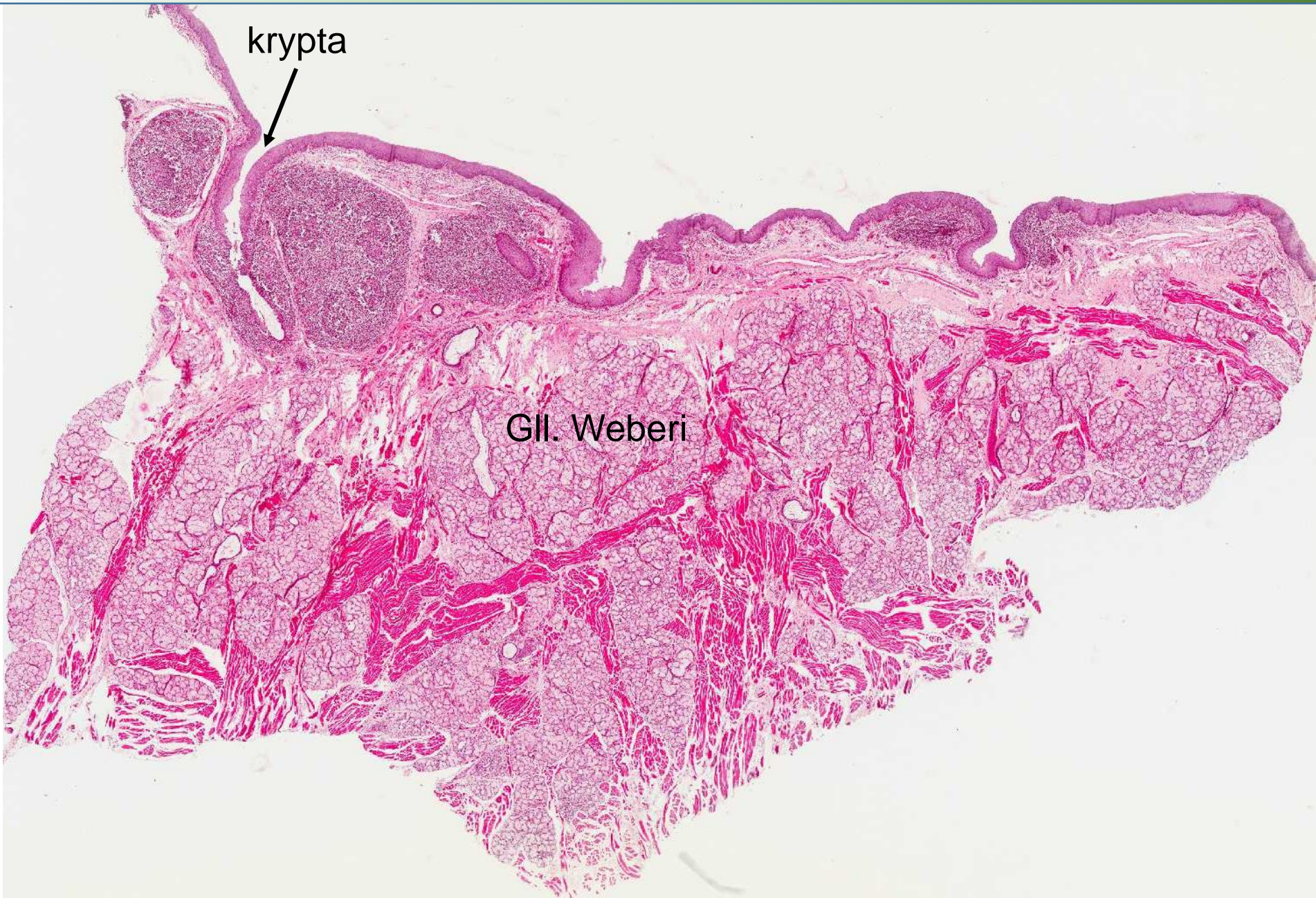
lymfatický uzlík

rozvlákněný epitel

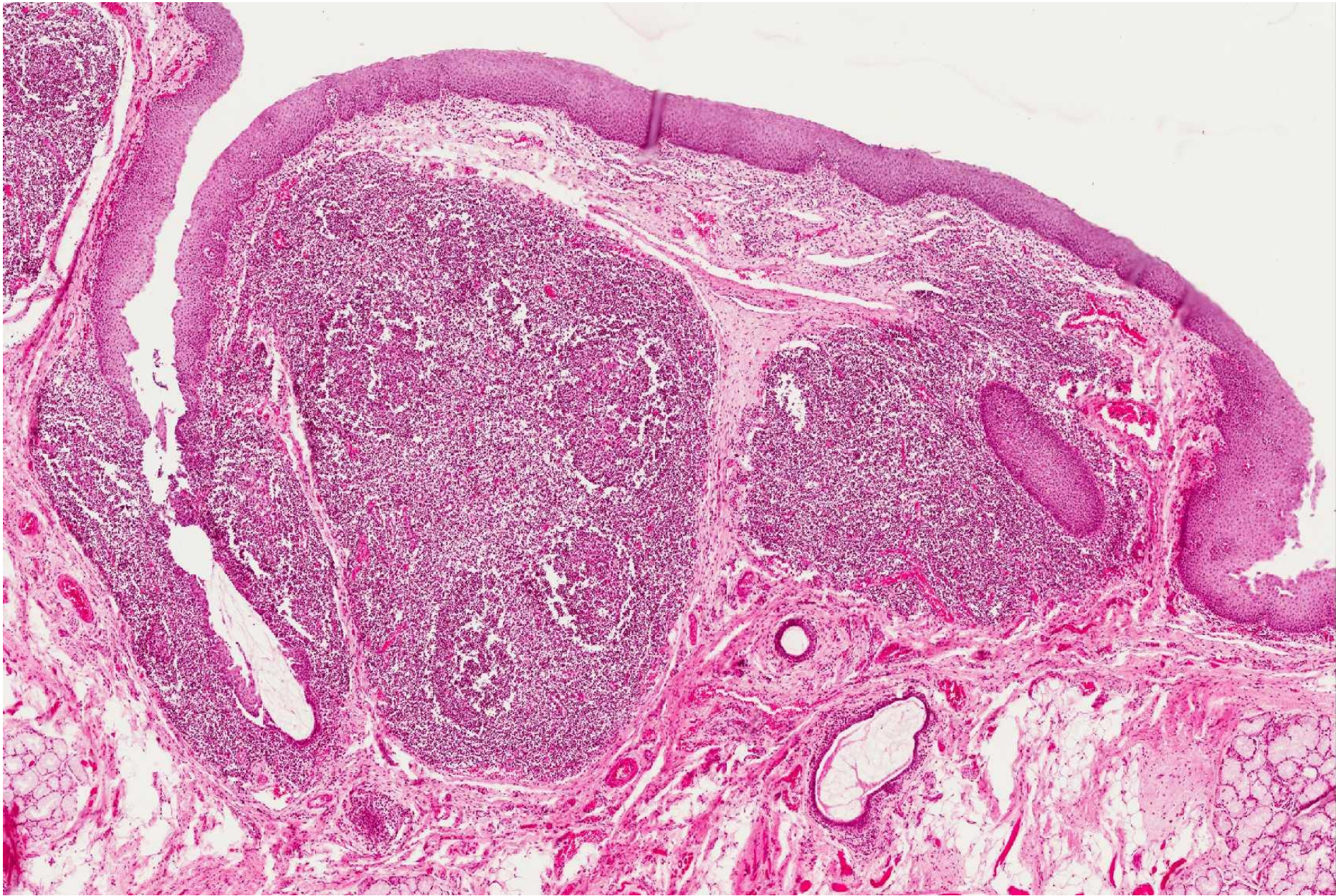
TONSILLA LINGUALIS

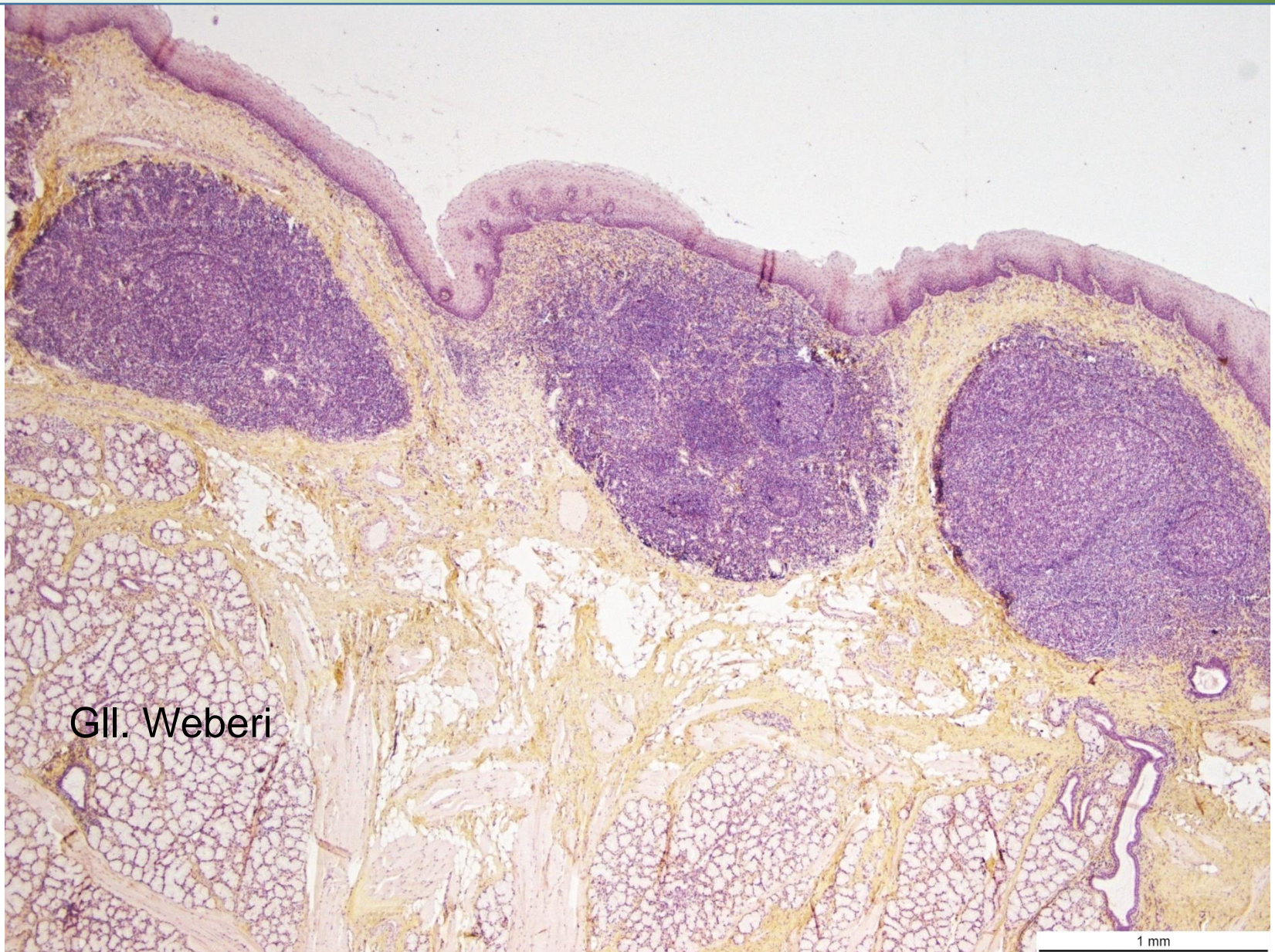
krypta

Gll. Weberi

TONSILLA LINGUALIS

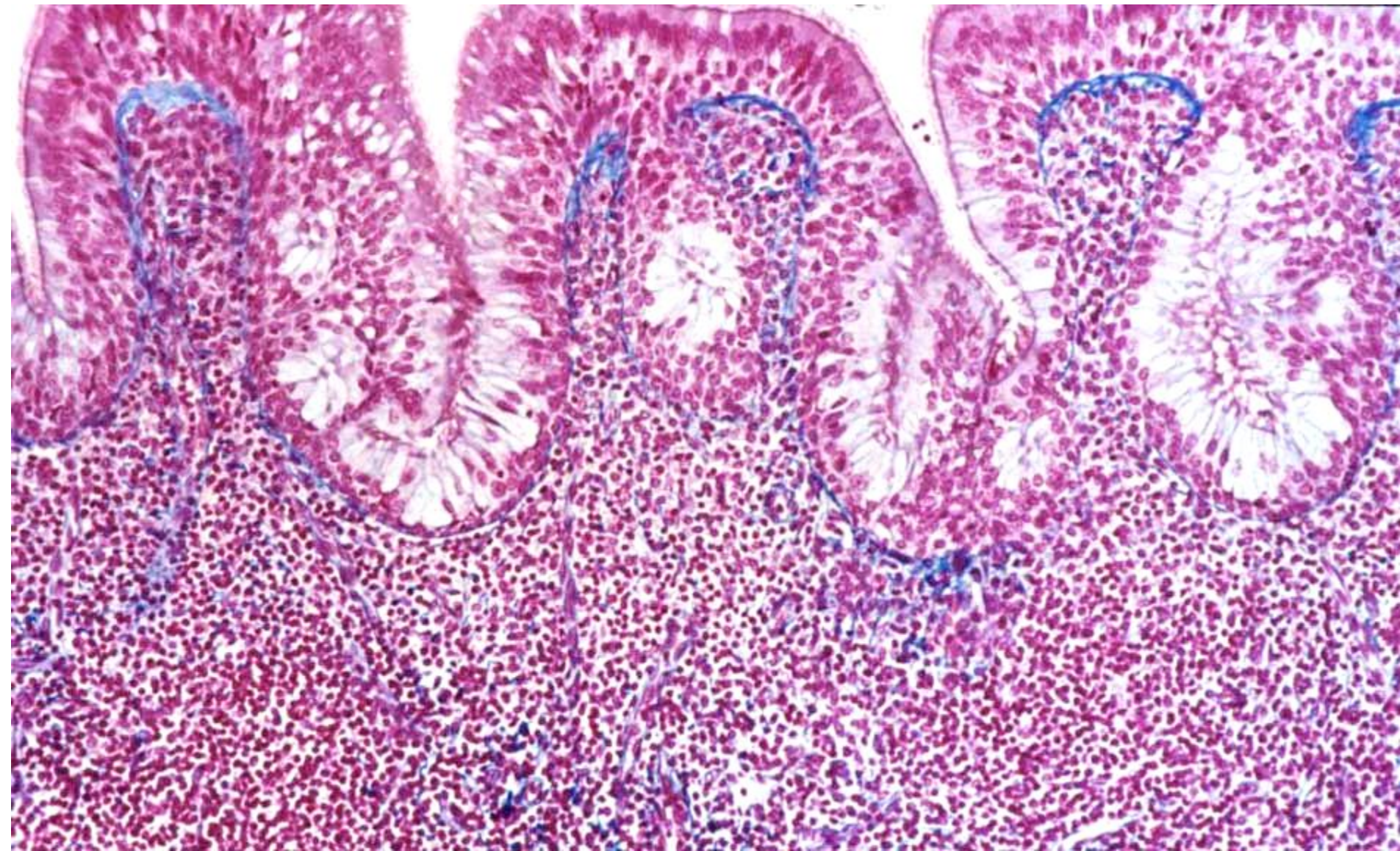
TONSILLA LINGUALIS

Gll. Weberi

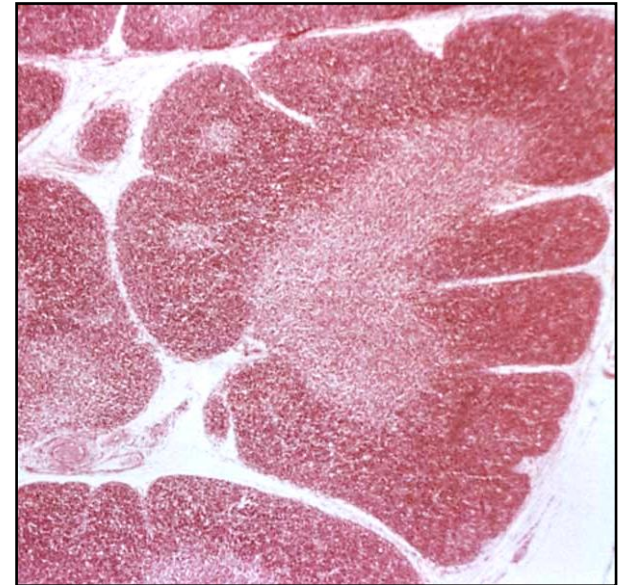
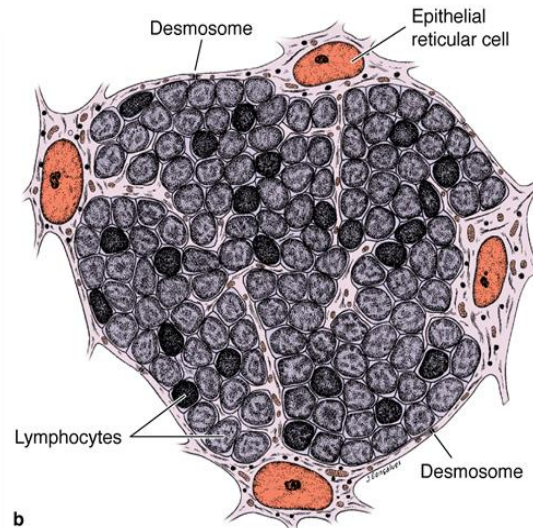
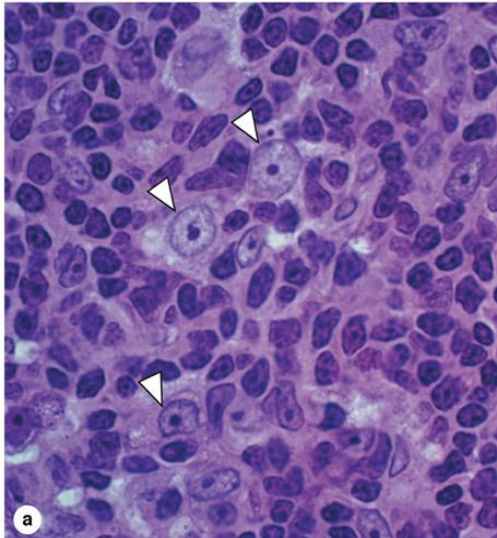
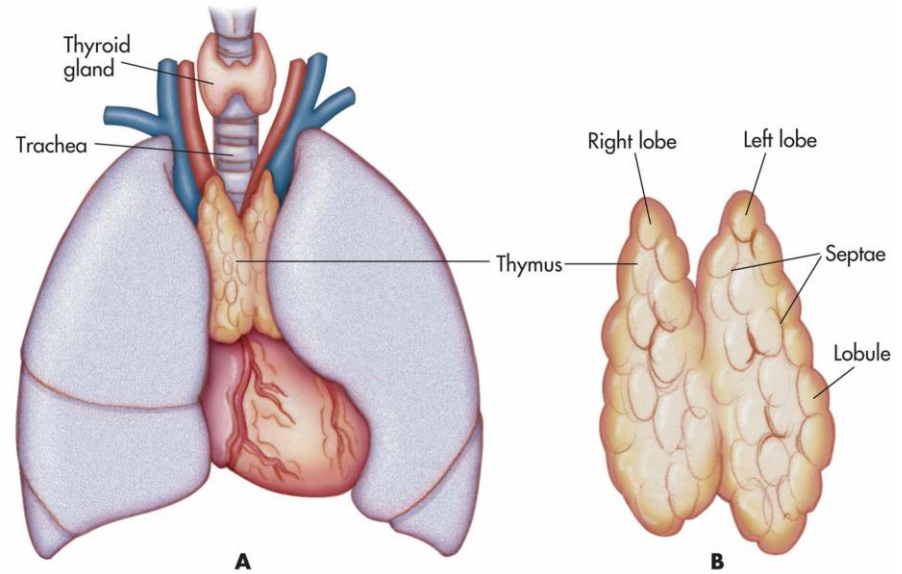
1 mm

TONSILLA PHARYNGEA

BRZLÍK (THYMUS)

- vazivový obal
- parenchym: kůra a dřeň
- epiteliální retikulum (cytoretikulum)
- T-lymfocyty
- Hassalova tělíska

BRZLÍK V DĚTSTVÍ

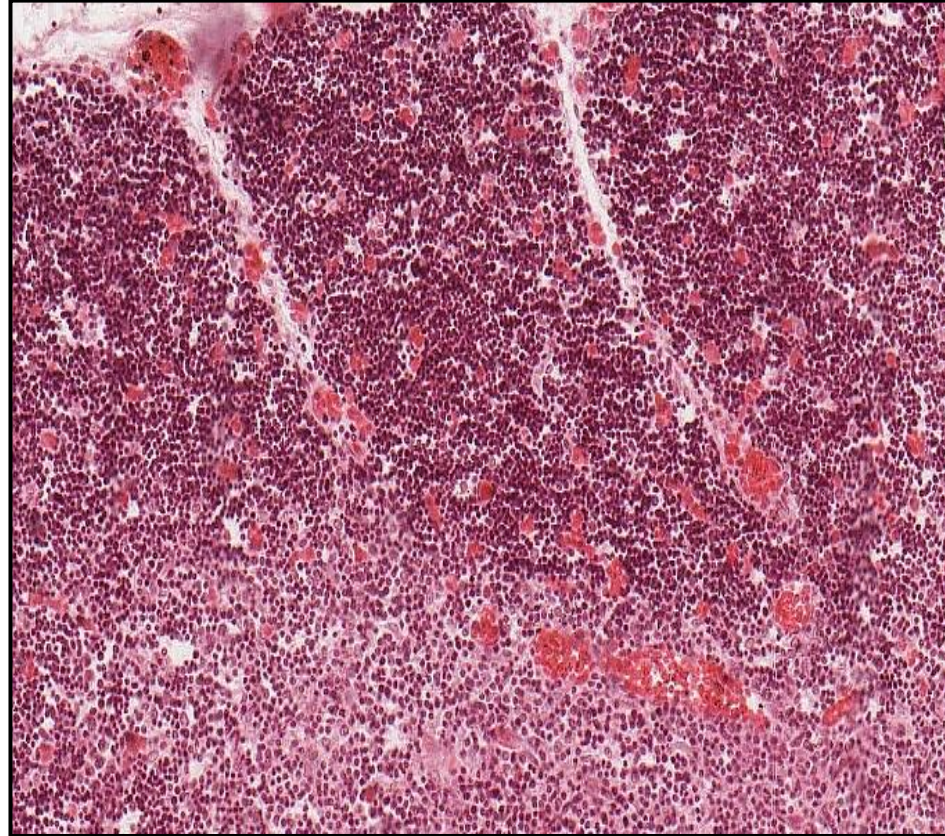
medulla

cortex

BRZLÍK (THYMUS) - KŮRA

Kůra:

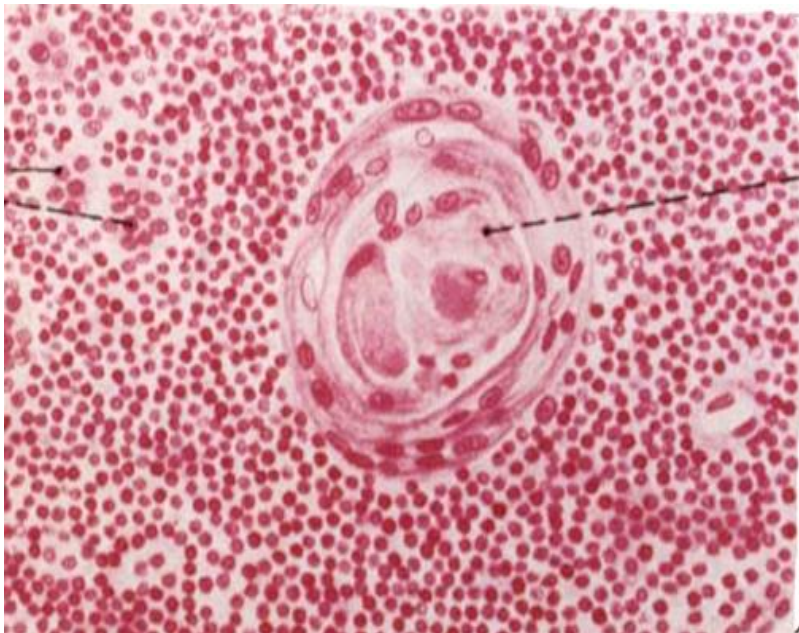
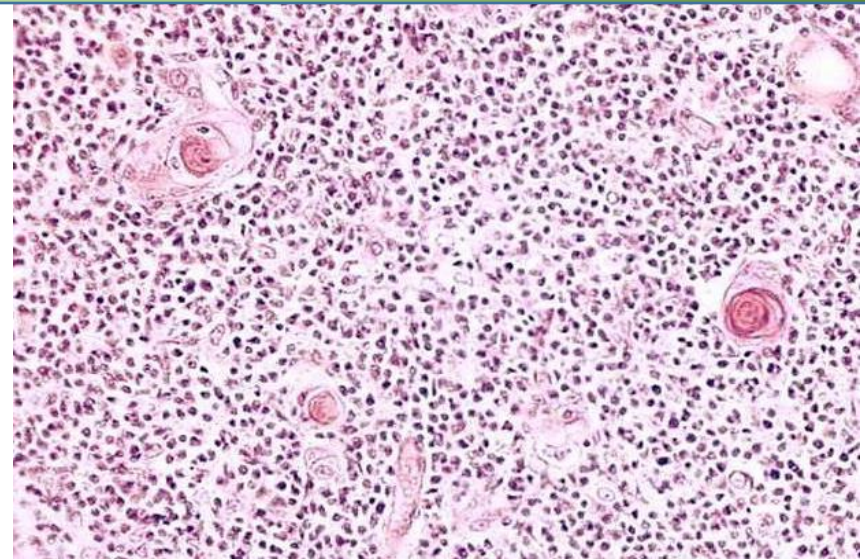
- nezralé imunitní buňky - thymocyty
- imunokompetence
- **pozitivní selekce (funkční TCR)**
- **hemato-tymická bariéra** (endotel + bazální lamina + cytotetikulum)
- brání předčasnému kontaktu s antigeny

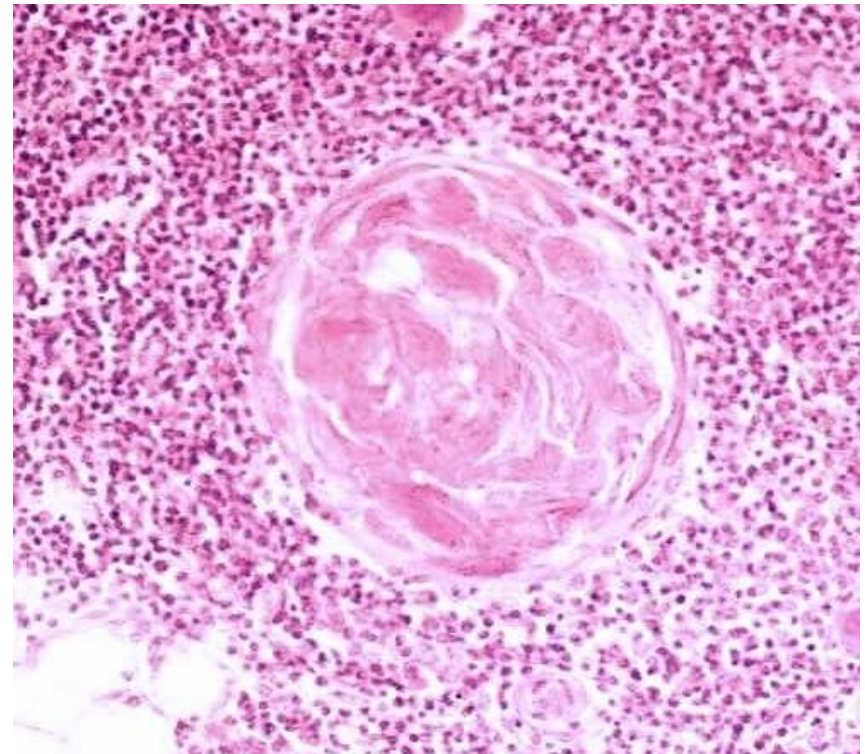
BRZLÍK (THYMUS) - DŘEŇ

Dřeň:

- **negativní selekce** – prevence autoimunitní reakce
- navození **centrální imunitní tolerance**
- přežije jen 2-3% T-lymfocytů
- cytotretikulum
- hemato-tymická bariéra chybí

Hassalova tělíska ve dřeňi

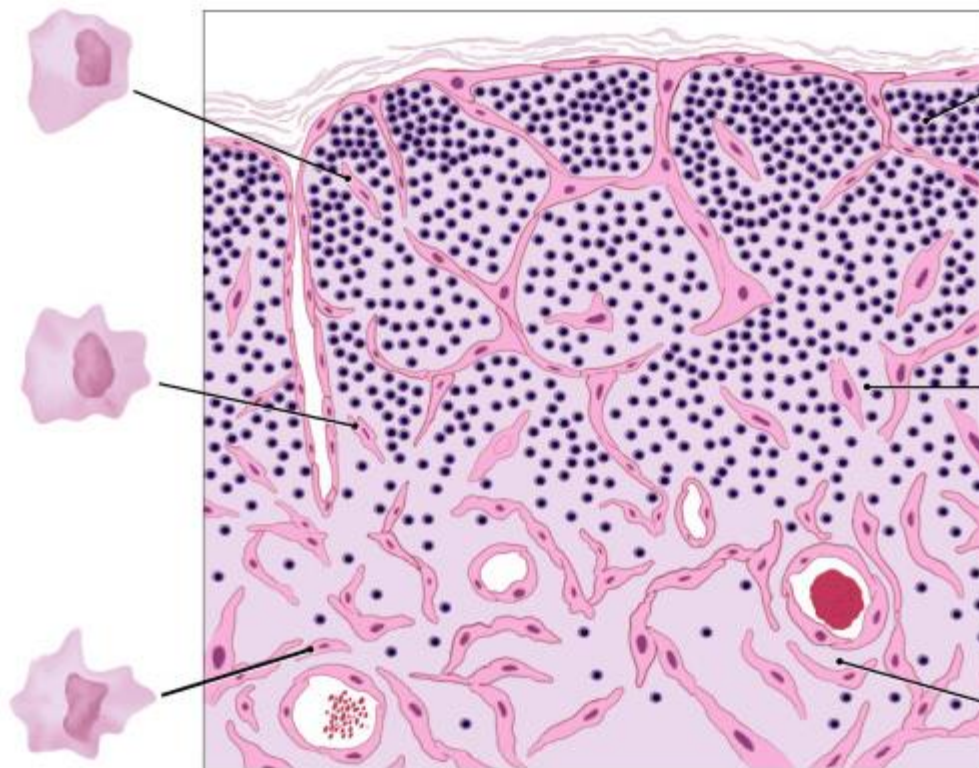
SELEKCE T-LYMFOCYTŮ

Epiteliální cytotetikulum

Thymocyty

Kortikální

Medulární

CD4- CD8-

CD4+ CD8+

CD4+ nebo CD8+

Funkční TCR

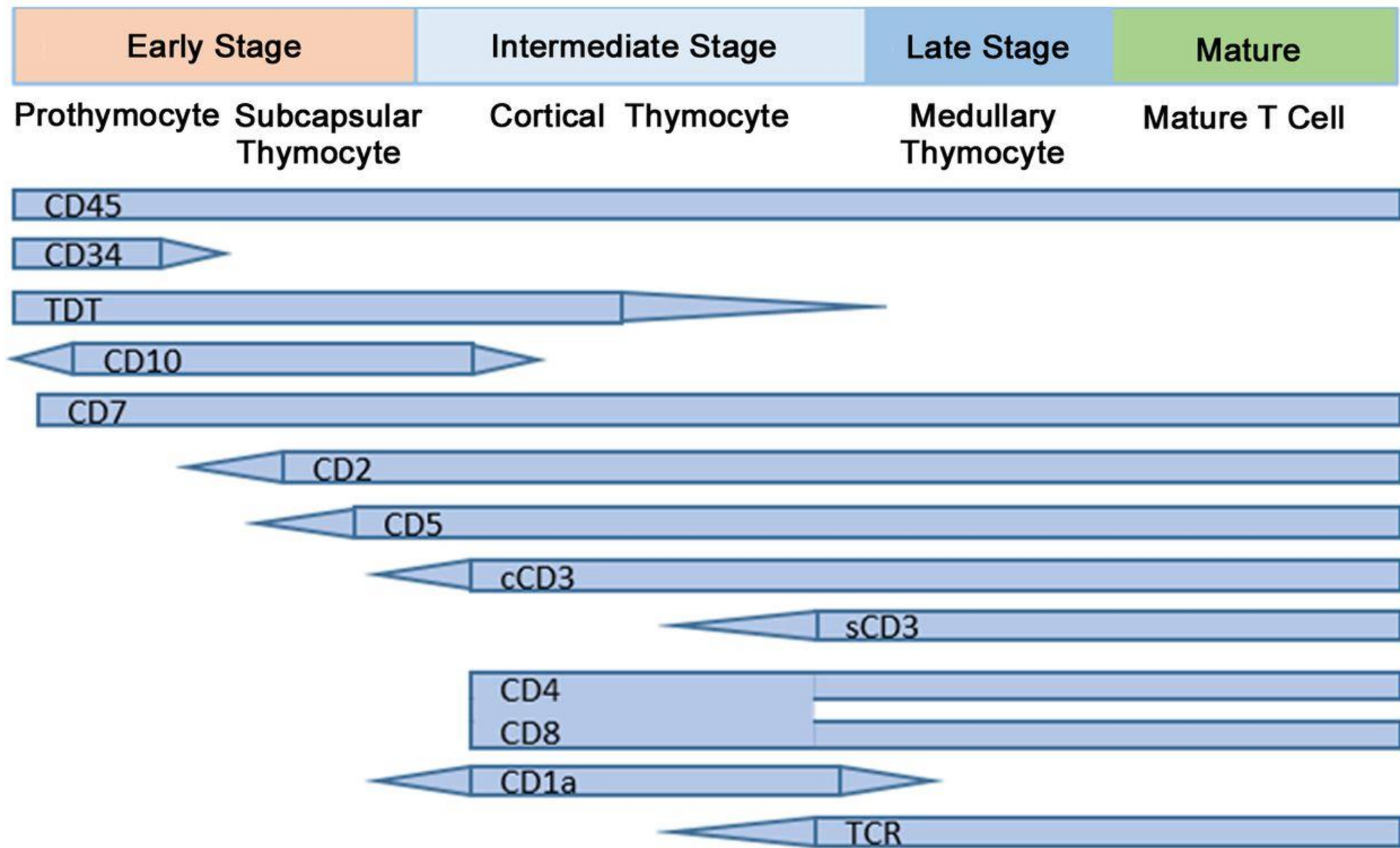
Není autoreaktivita

T-lymfocyty

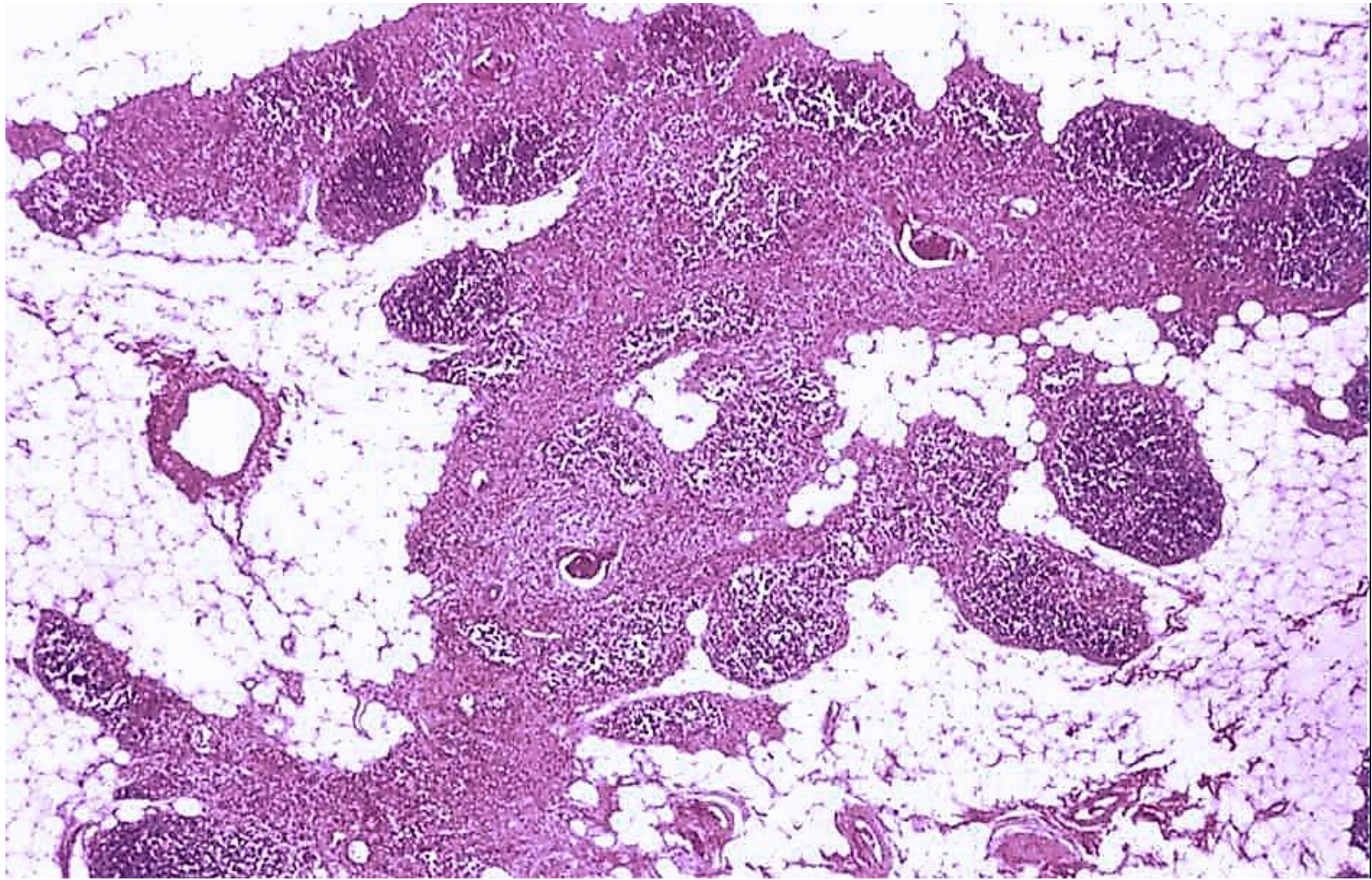
Uvolnění z thymu

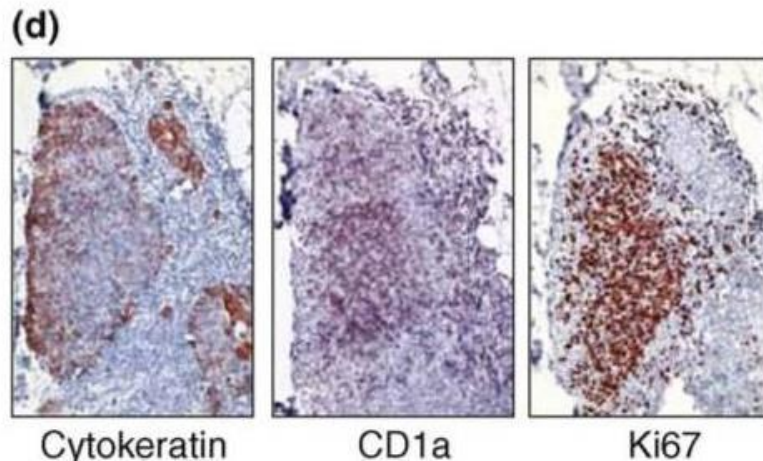
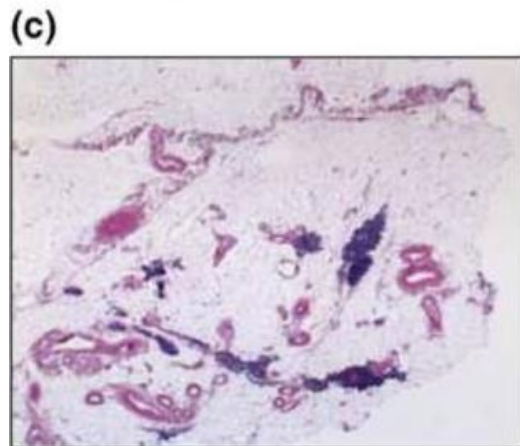
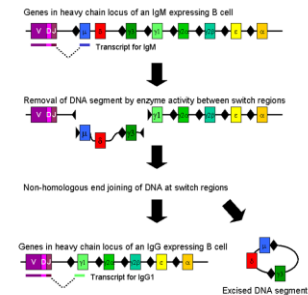
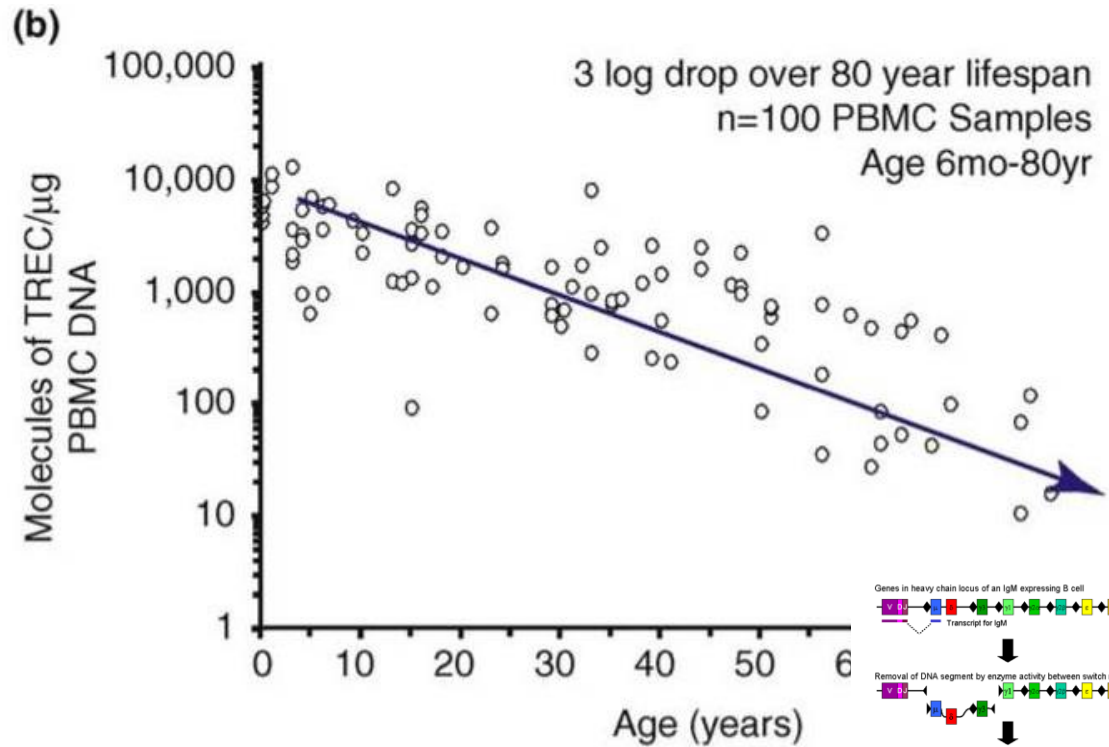
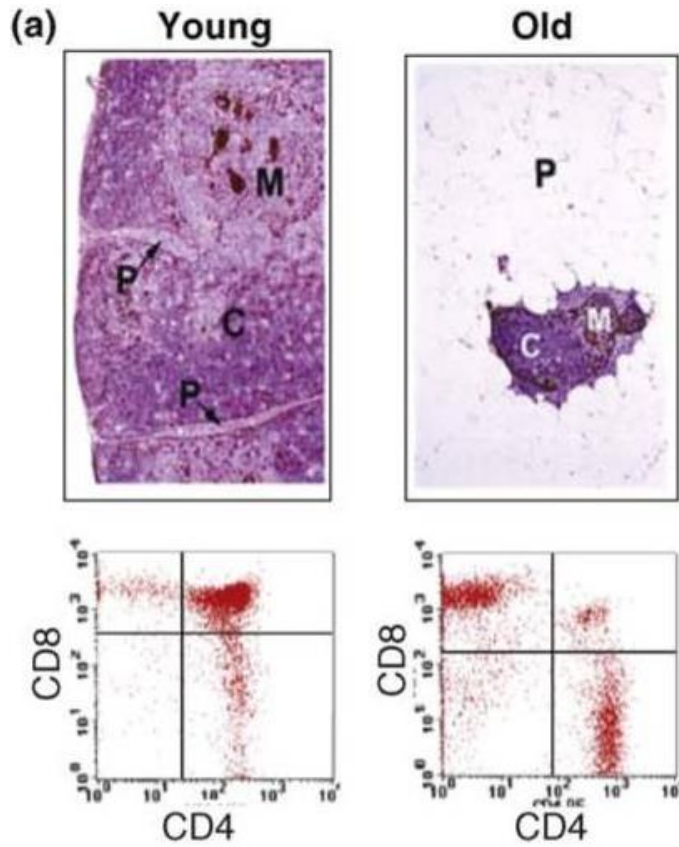
IMUNOFENOTYP T-LYMFOCYTŮ

BRZLÍK (THYMUS) - INVOLUCE

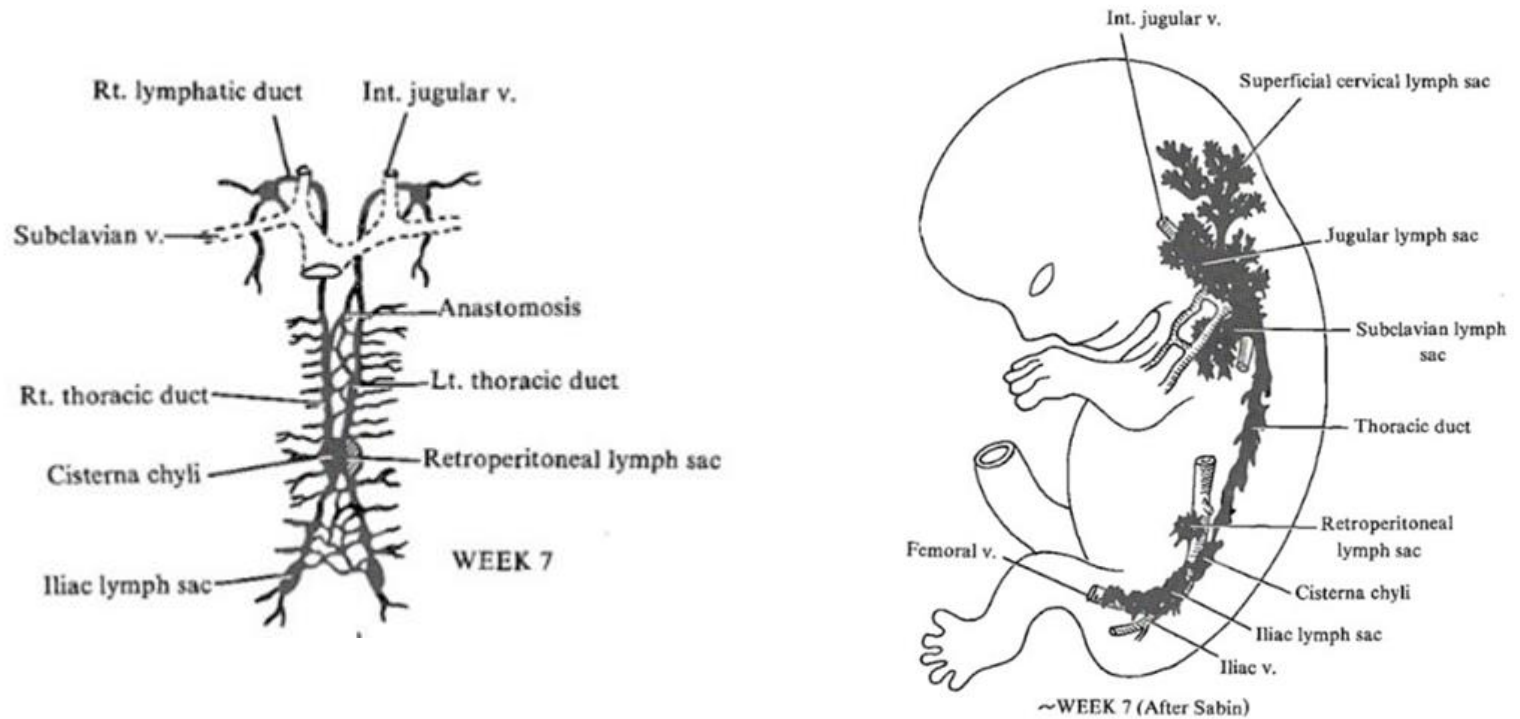
BRZLÍK (THYMUS) - INVOLUCE

doi: 10.1016/j.it.2009.04.003

VÝVOJ LYMFATICKÉHO SYSTÉMU

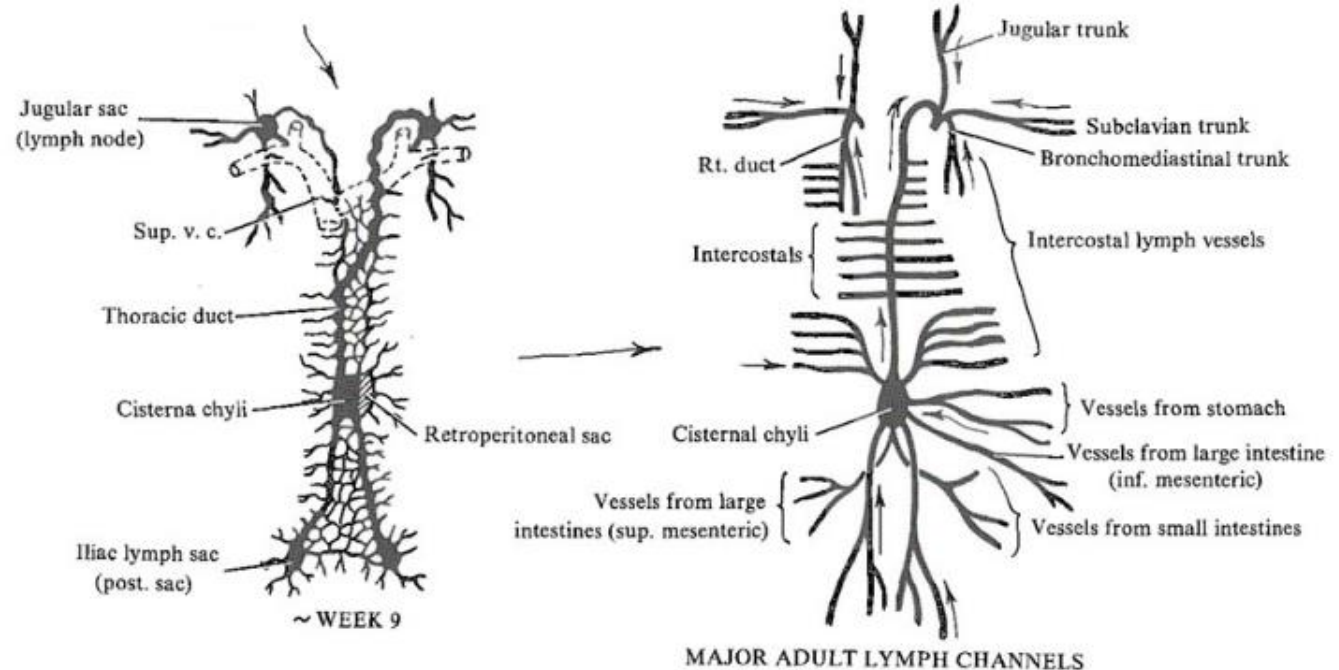
- Vývoj začíná v pátém týdnu
- Stále ne zcela jasný původ, pravděpodobně přímo z mezenchymu nebo jako odnože primitivních cév

- **6.-9. týden** šest lymfatických vaků v různých anatomických umístěních
- 1. **Dva** jugulární lymfatické vaky (junkce v. subclavia a v. precardinalis (→ v. jugularis int.))
- 2. **Dva** iliakální lymfatické vaky (junkce v. iliaca a v. postcardinalis)
- 3. **Jeden** retroperitoneální lymfatický vak
- 4. **Jedna** cisterna chyli dorzálně od retroperitoneálního vaku

VÝVOJ LYMFATICKÉHO SYSTÉMU

- **Lymfatické cévy rostou z lymfatických vaků**
  - jugulární: hlava, krk, hrudník, horní končetiny
  - iliakální: trup, dolní končetiny
  - retroperitoneální a cisterna chyli: GIT
- **Vývoj lymfatických kmenů**
  - původně pravý a levý ductus thoracicus spojuje c. chyli a jugulární vaky
  - četné anastomózy a přestavby
  - D. thoracicus: z kaudální část pravého d. thoracicus a kraniální části levého d. thoracicus
  - D. lymphaticus dx.: z kraniální části pravého d. thoracicus

VÝVOJ LYMFATICKÉHO SYSTÉMU

• Vývoj lymfatických uzlin

- z lymfatických vaků kromě (c. chyli)
- mezenchymální buňky
- folikuly ještě bez germinativních center se vyvíjejí v období kolem narození

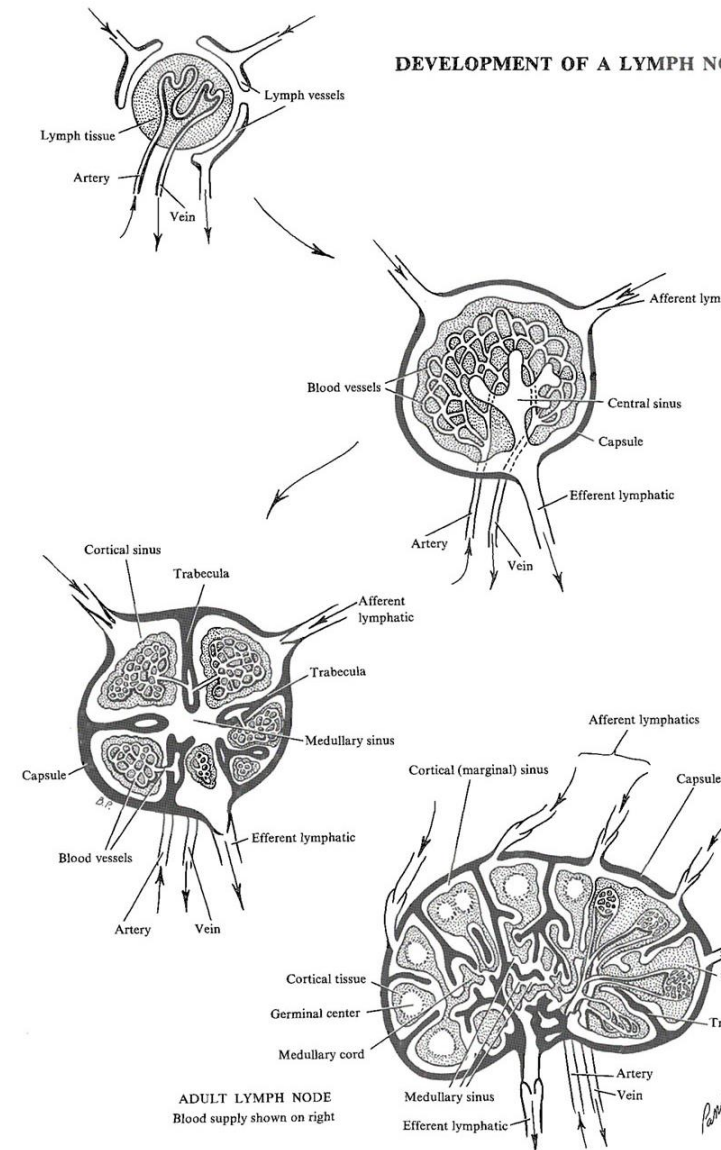
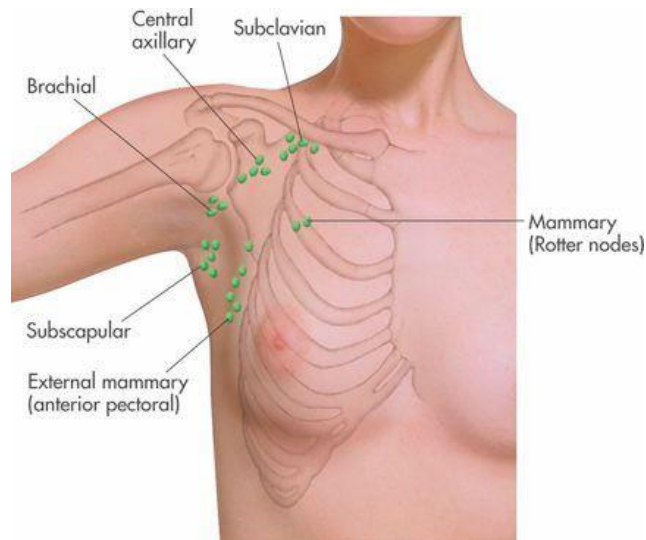
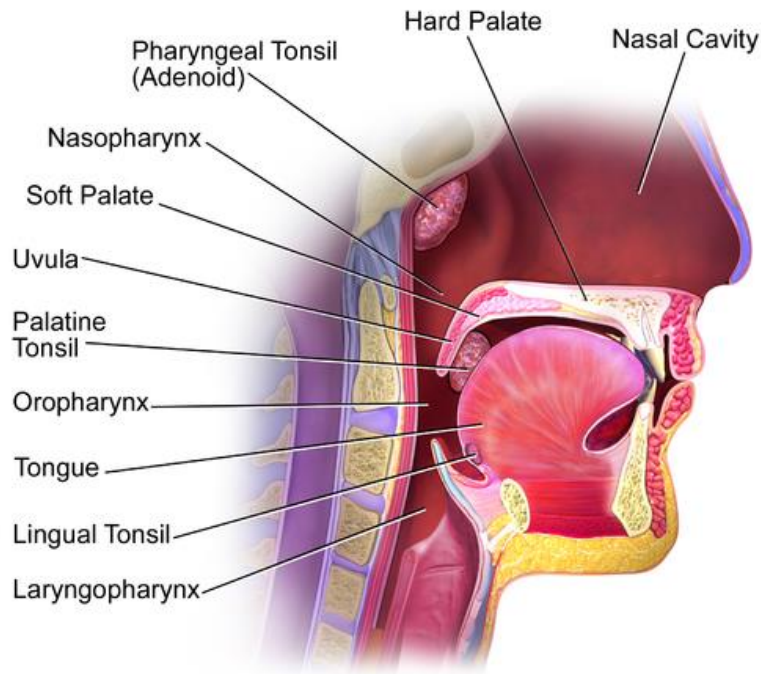

FIGURE 55. Development of a lymph node.

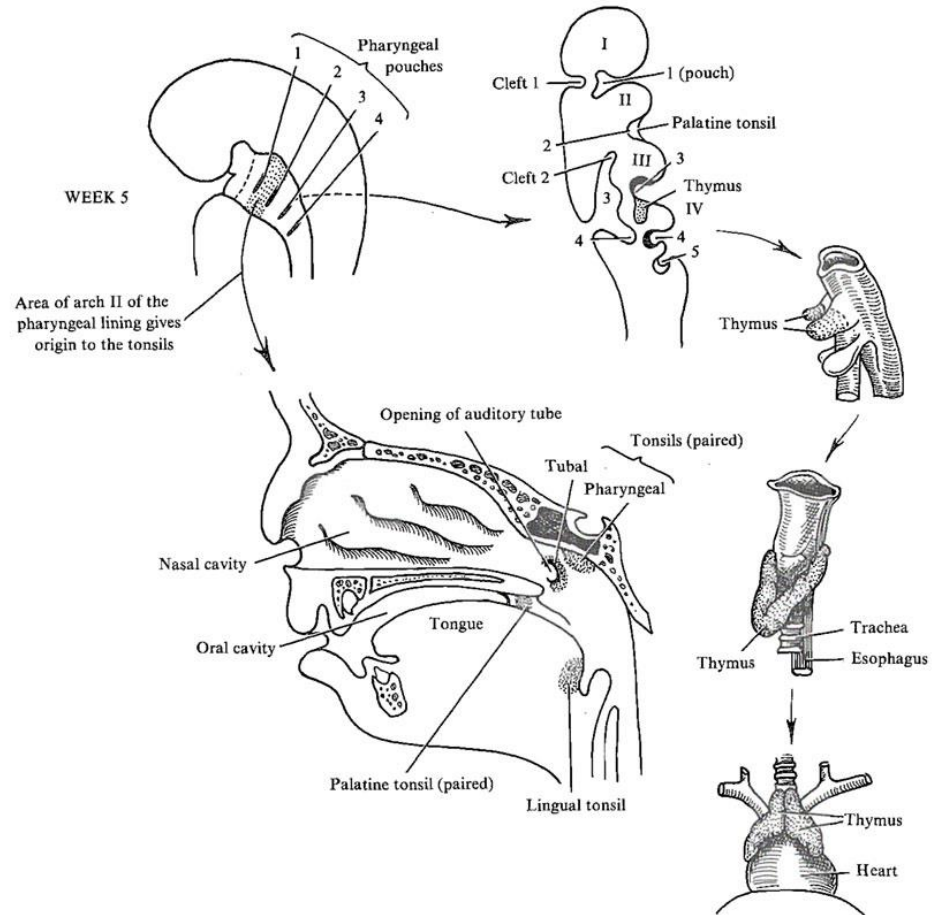
VÝVOJ TONSIL A THYMU

- **Tonsilla palatina**
  - druhý žaberní oblouk (fossa tonsillaris)
- **Tonsilla pharyngea, tubaria and lingualis**
  - agregace lymfatické tkáně v nosohltanu, poblíž ústí tuba auditiva a kořene jazyka
- **Thymus**
  - třetí entodermová žaberní výchlípka

Tonsils and Throat

DEVELOPING TONSILS AND THYMUS GLAND

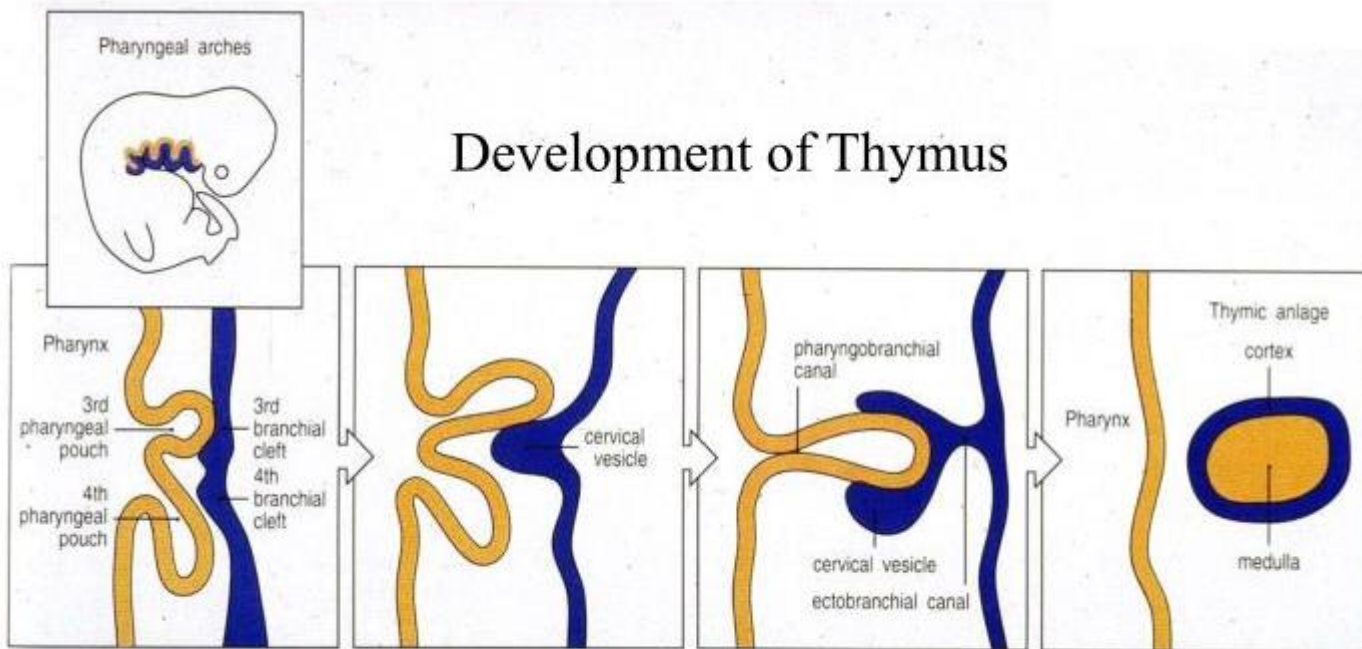
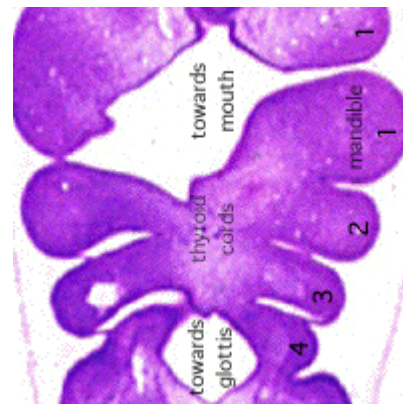
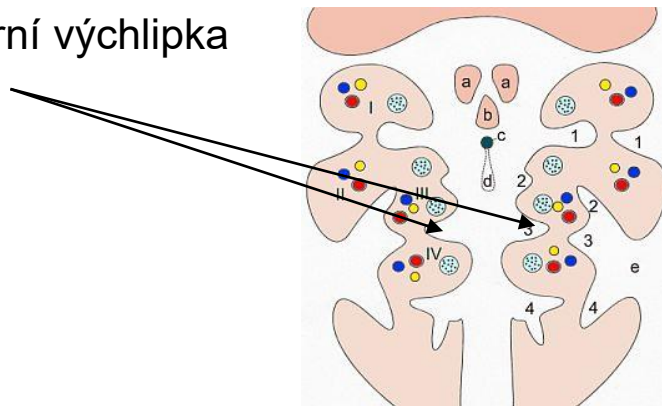

VÝVOJ THYMU

- **Thymus**

- třetí entodermová žaberní výchlípka

Bone marrow cells colonize thymic anlage in fetus

VÝVOJ THYMU

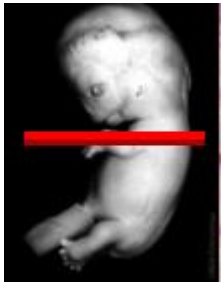
Chrupavka obratle

Trachea

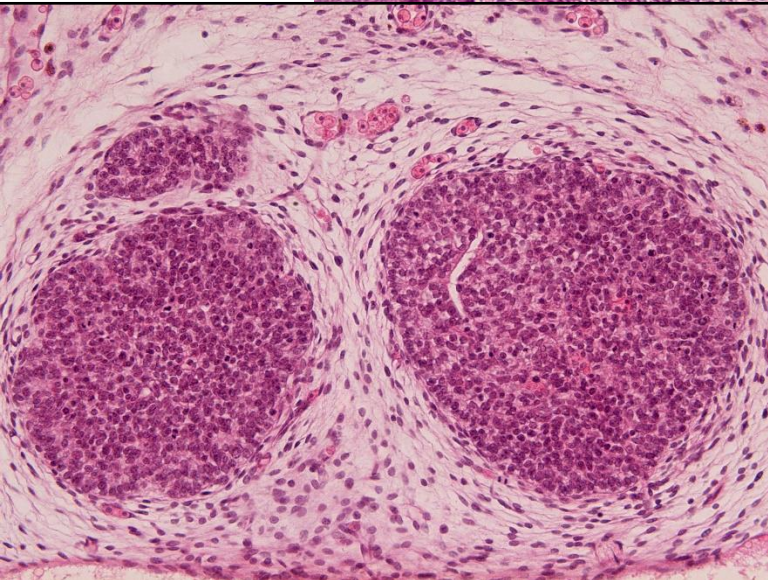
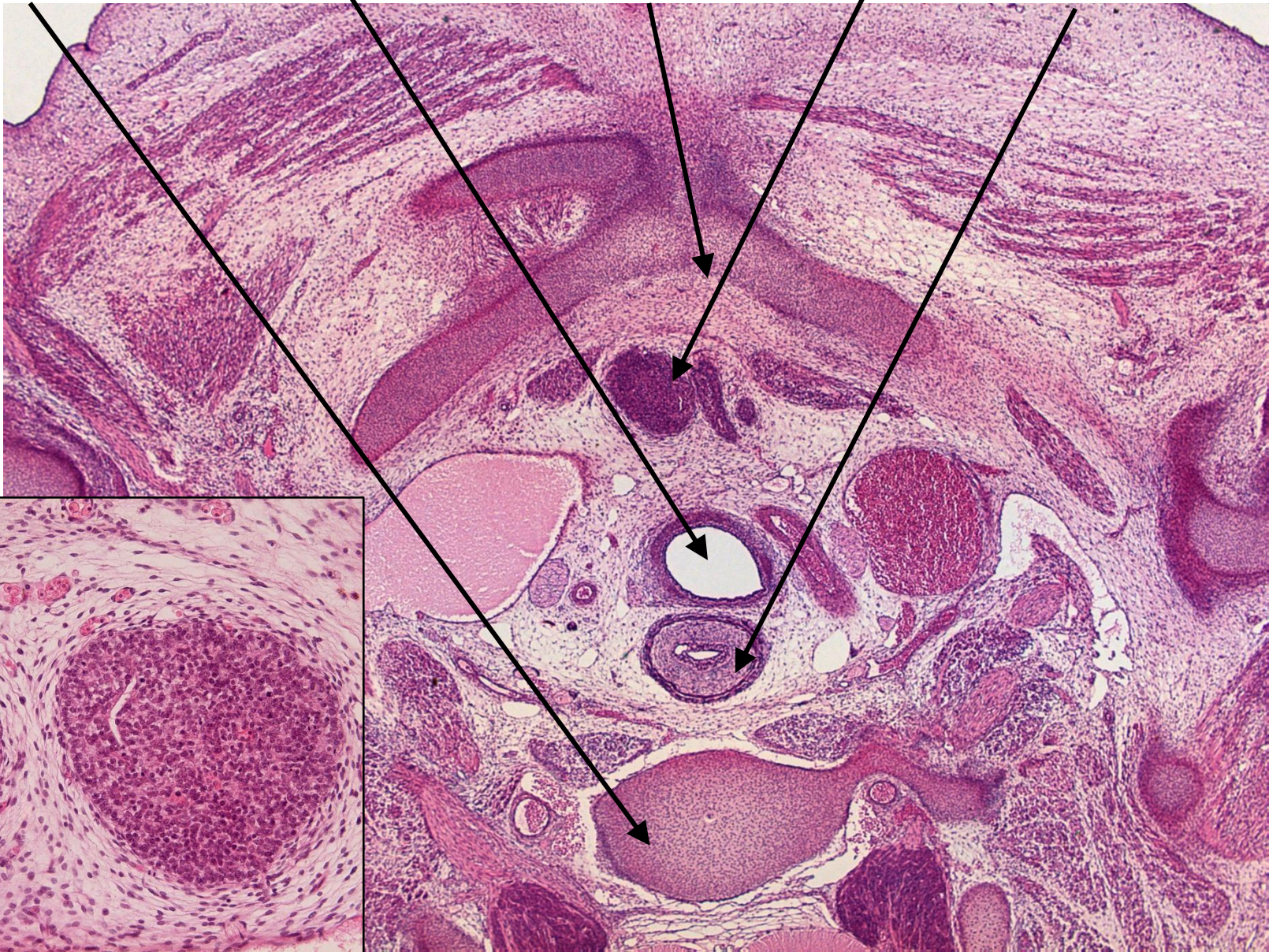
Sternum a žebra

Thymus

Jícen

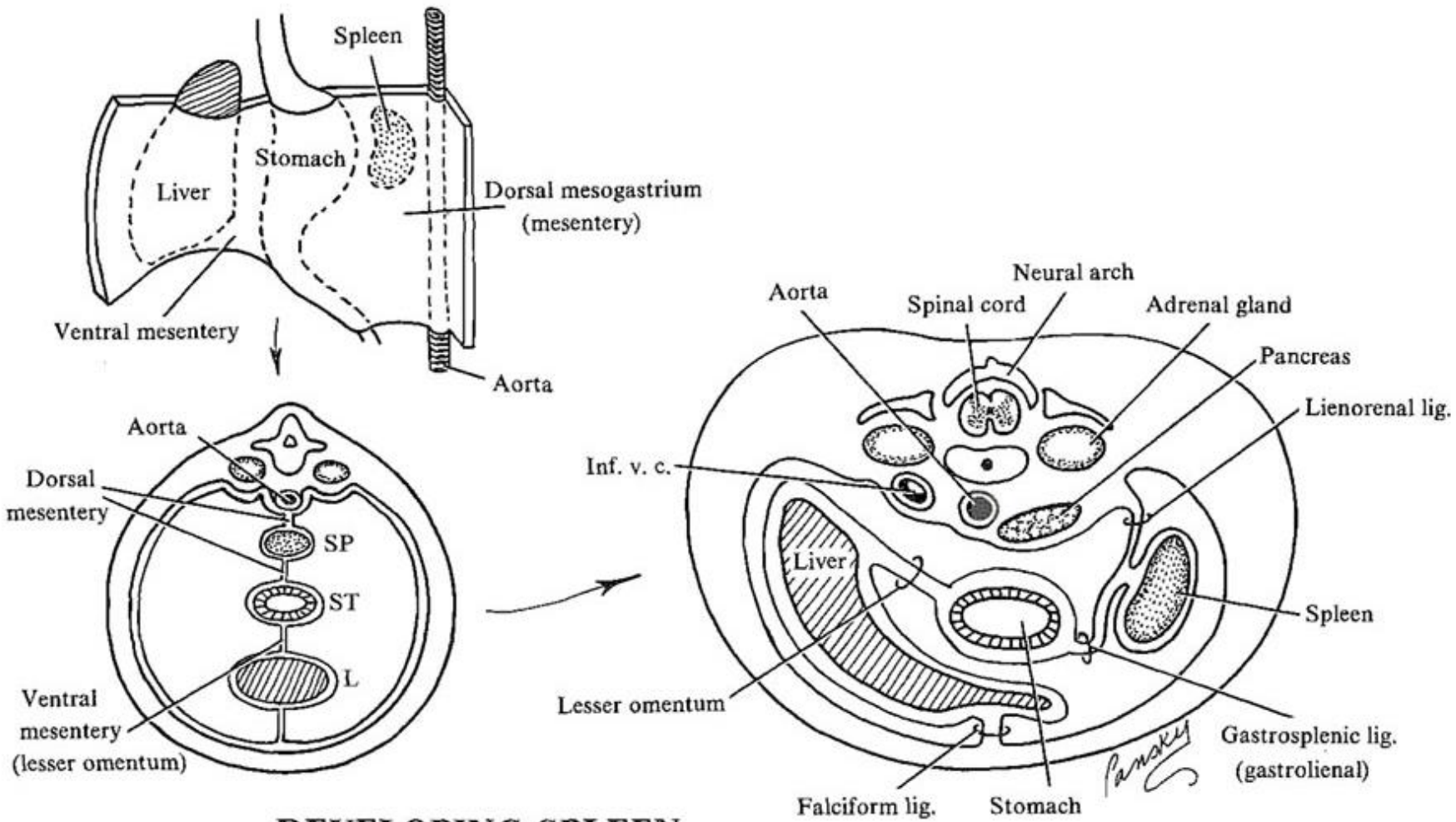

8. týden

VÝVOJ SLEZINY

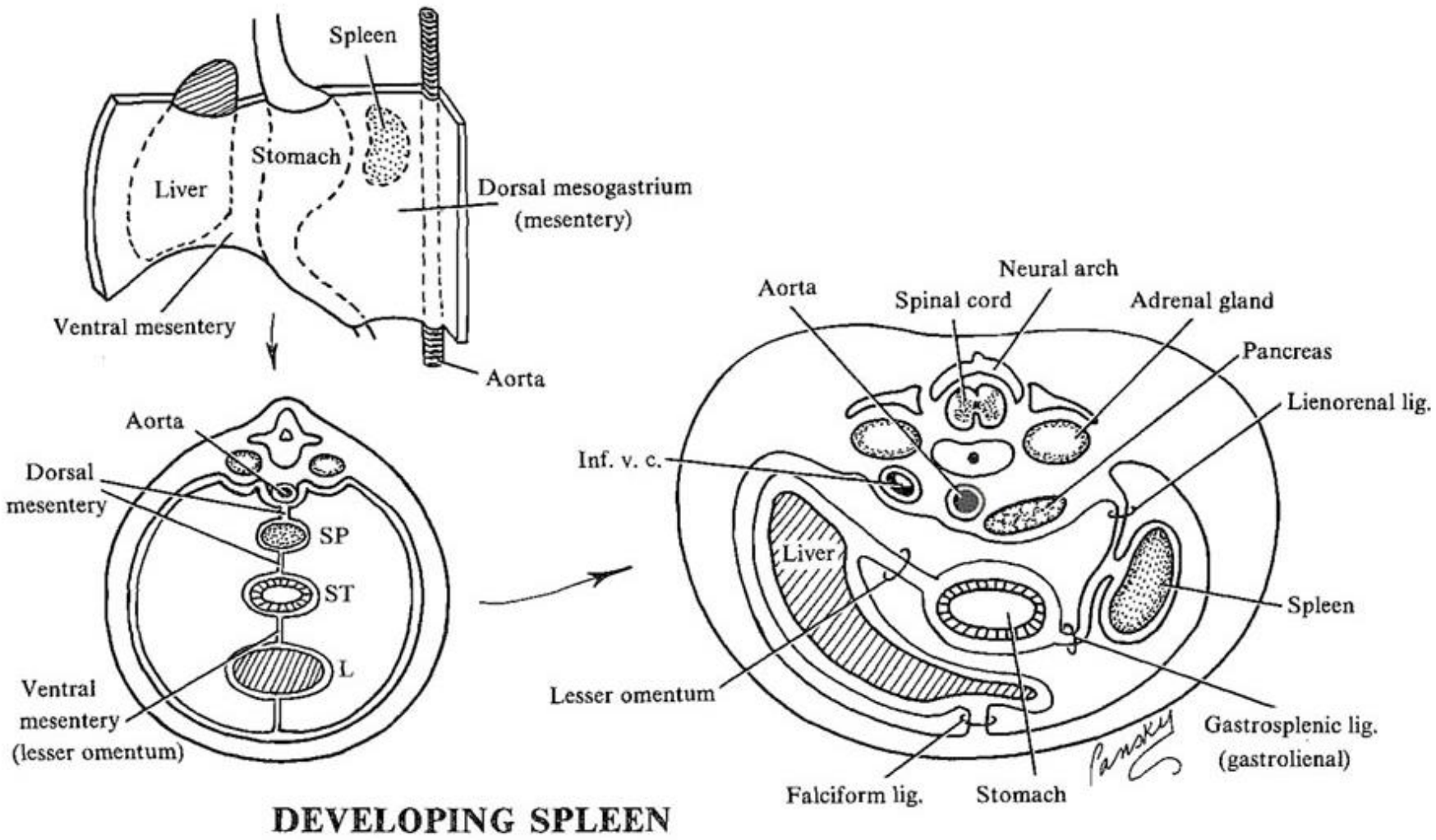
- Dorzální mezenterium žaludku
- Původ z mezenchymu

DEVELOPING SPLEEN

VÝVOJ SLEZINY

- Dorzální mezenterium žaludku
- Původ z mezenchymu

VÝVOJ SLEZINY

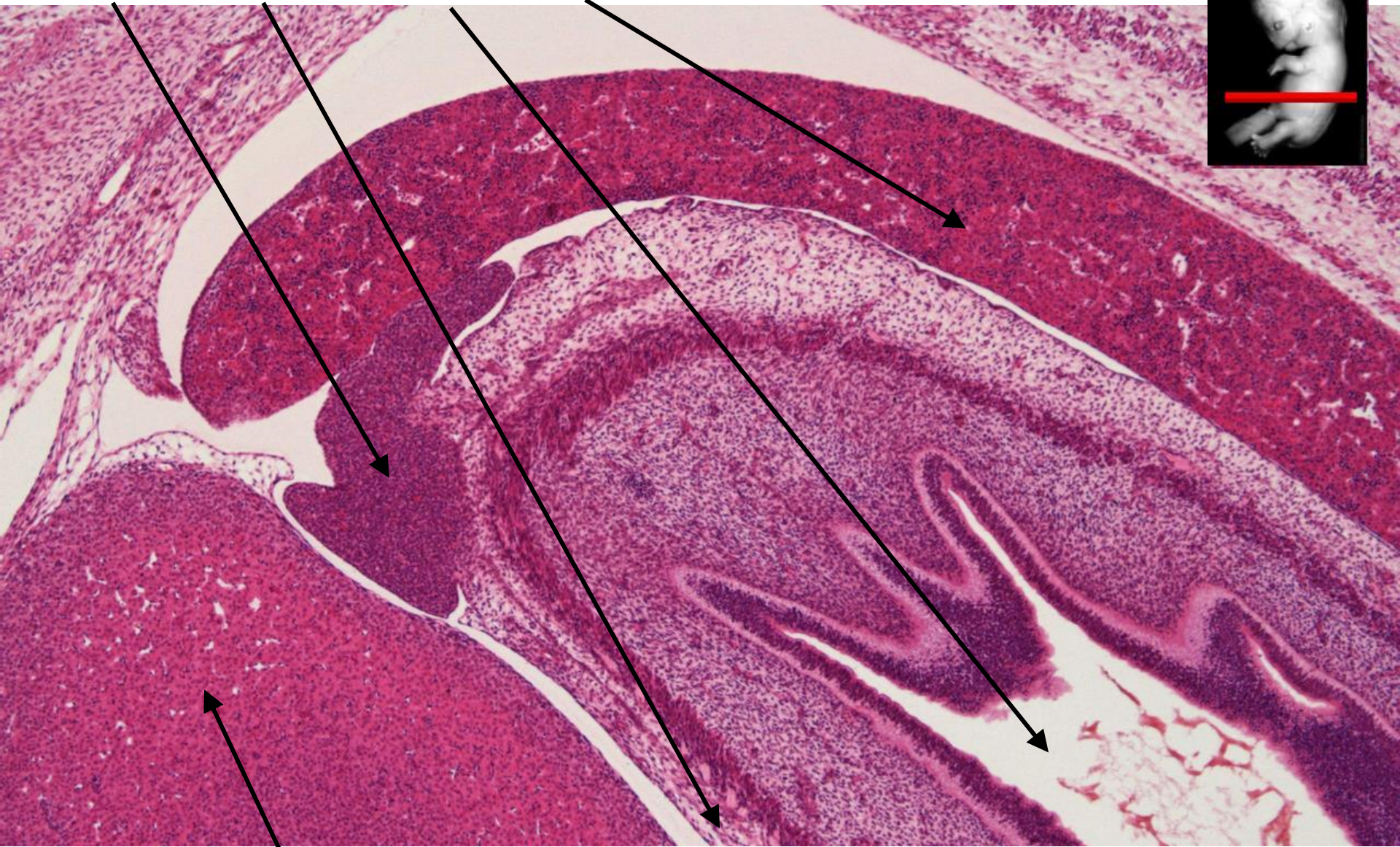
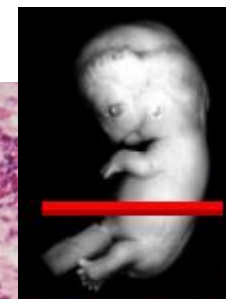
Slezina

Pankreas

Žaludek

Játra

8. týden

Gl. suprarenalis sin.

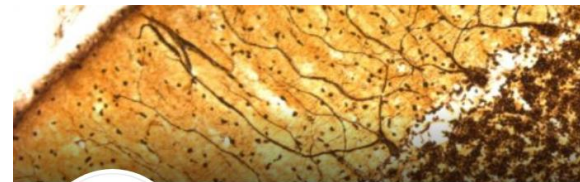
DĚKUJI ZA POZORNOST

Otázky?
Komentáře?

pvanhara@med.muni.cz

www.histology.med.muni.cz

Interaktivní osnova v IS

HistoKlub MED MUNI

@HistoKlubMEDMUNI · Vzdělávací web

Special thanks to CellCartoons.net

